

MAKALELERİM

1

Lütfi DOĞAN

**22 KASIM 1968-1 EYLÜL 1972 TARİHLERİ ARASINDA
DİYANET GAZETESİNDE YAYINLANMIŞ
MAKALELER**

DEMİRBAŞ NO

01280542

KÜTÜPHANESİ

İÇİNDEKİLER

(A) İÇİNDEKİLER

(B) ÖNSÖZ.....	1
BAŞLARKEN	3
SEVİNDİRİCİ BİR BAŞLANGIÇ	5
BAYRAM VE HİKMETİ	8
RAMAZAN'A GİRERKEN	9
MÜ'MİNLER ANCAK KARDEŞTİRLER	12
RAMAZAN BAYRAMI VE VAZİFELERİMİZ	14
İÇTİMAİ YARDIMLAŞMANIN EN ADİLİNİ İSLAMİYET KURMUŞTUR.....	17
İYİ İNSANLAR YER YÜZÜNÜN MİRASÇILARIDIRLAR	19
HELÂL VE HARAM	21
BAYRAMLAR CENAB-I HAKKIN MÂNEVÎ ZİYAFETLERİDİR.....	24
İSLAMİYET GÜZEL AMELLER MANZUMESİDİR	26
HAKKA SAYGI MÜ'MİNİN ŞİARIDIR	28
BİRLİK VE YARDIMLAŞMA HER İYİLİĞİN ESASIDIR	30
KARDEŞLİK RUHU	32
BAŞARININ SIRRI ALLAH İÇİN SEVMEKTİR	34
İSRAFTAN SAKINMAK	36
DİNİMİZDE KOMŞULUK MÜNASEBETLERİ	38
DÜNYA HAYATI BÜYÜK BİR İMTİHANDIR	40
İYİ ŞEYLERİN DÜŞÜNÜLMESİ	43
DOĞRULUK	46
İKİ GÜNÜMÜZÜN MÜSAVİ OLMAMASI GEREKİR	48
DİNİ EMİRLER CENAB-I HAKKIN İKRAMLARIDIR	50
DİNİMİZ EMANETLERİ GÜZEL BİR ŞEKİLDE KORUMAMIZI	
EMREDER	53
MÜCAHEDE AZMİ	55
RAHMET VE GUFRAN AYINA KAVUŞUYORUZ	59
GÖNÜLLERİN ŞİFASI	61
DİNİ BAYRAMLARIMIZ	64
İLİM SAHİPLERİNİN SORUMLULUKLARI	67

ÇOCUKLARIMIZI GÜZEL TERBİYE ETMEK DİNÎ VE MİLLÎ	
GÖREVLERİMİZDENDİR	69
ÇOCUKLARIMIZA İYİLİK YAPMA ALIŞKANLIĞI KAZANDIRMALİYİZ	73
DİN MUAMELEDİR	76
CEMİYETLER ZAFERE BİRLİK, SADAKAT VE ÇALIŞMAKLA ULAŞIR...	78
AMELLERİN KARŞILIĞI NİYETLERE GÖREDİR	81
NİMETLERİN KIYMETİNİ BİLMELİYİZ	83
HAC FARİZASI	86
MİRAC	89
KURBAN BAYRAMI'NIN MANEVİ DEĞERİ BÜYÜKTÜR	91
ALLAH'IN YARDIMI SABREDENLERLE BERABERDİR	94
KANAAT TÜKENMEZ BİR HAZİNE DİR	97
İNSAN İÇİN HER ÇEŞİT İYİLİĞİN ASLI	100
KOMŞU HAKKINA SAYGILI OLMAK DİNİMİZİN EMİRLERİNDENDİR	103
MEVLİD KANDİLİ MÜNASEBETİYLE	106
İNANCIN VERDİĞİ HUZUR	110
BİRLİK VE BERABERLİK RUHU YÜKSELMEMİZİN TEMİNATIDIR	114
UTANMA DUYĞUSU İMANDANDIR	117
İSTİŞARENİN ÖNEMİ VE DİNİMİZDEKİ YERİ	121
HELAL KAZANÇ TEMİNİ İÇİN ÇALIŞMAK HER MÜSLÜMANA	
BORÇTUR	124
İYİ İŞLER YAPMAKTA BİRBİRİMİZLE YARŞ HALİNDE	
OLMALIYIZ	128

ÖNSÖZ

1968 yılının birinci ayında Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı görevi bu satırların yazarının uhdesine emanet edilmiş idi. Liyakatının çok üstünde olan bu kudsî emaneti, o tarihlerde naçiz şahsıma tevdi eden makamları ve büyük milletimi tazim ve şükran duygularıyla anmaktayım.

Diyanet İşleri Başkanlığı, milletimizin bütün fertlerine bilinen ve mevcut hizmetlerinin yanında o güne kadar yapageldiği yayın hizmetlerine bir yenisini ilave etmeyi kararlaştırdı.

Başkanlık, yayınladığı güzel eserlerin yanında en ücra köylerimize kadar ulaşabileceği ve herkesin kolaylıkla okuyabileceği "DİYANET GAZETESİ"ni neşretmeği uygun gördü.

Başta Din İşleri Yüksek Kurulu olmak üzere bu hususta bilgi ve tecrübe sahibi bir kısım kimselerin düşünce ve görüşlerinden de istifade edildi ve on beş günde bir yayınlanmak üzere "DİYANET GAZETESİ"nin 16 sahife olarak yayınlanması kararlaştırıldı.

Sözü edilen gazetenin, sade bir üslup, kolay anlaşılır ifadeler ve mümkün olduğu kadar öz bilgiler ihtiva etmesi ve en ücra köylerimizde bulunan bir okuyucu, bu gazeteyi okuduğunda yazı muhtevasını kolayca anlayabilmesi amaçlanıyor idi.

Gazetede yer alan bütün yazılar, verilen dini bilgiler, ilmin rehberliğinde, Kur'an ve Hadislerin ışığı altında okuyucuya sunulacaktı.

Bir "sehli mümteni" üslubu ile okuyucularına sunulması düşünülen "DİYANET GAZETESİ"nin ana gayesi:

İslam Dininin güzelliklerini bütün okuyucularına ulaştırmak idi.

Hiç şüphesiz İslam, insan için hayatın hayatı, her iyiliğin kaynağıdır. O, bütün emir ve öğütlerinde insanlara hak, iyilik ve güzelliği öğretir.

İslamiyet, gerçek ilmin, birliğin, kardeşliğin, hoşgörünün, afıvkârlık, doğruluk, şefkat ve merhametin en güzel esaslarını insanlığa telkin eder.

O, bunların ve benzeri üstün meziyetlerin fert ve toplum hayatına uygulanmasını öğütleyen, böylece fert ve toplumları güven ve huzura erdiren Rabbanî birdüsturdur. Yeterki biz İslamiyeti bütün berraklığı, güzellikleri ve hikmetleri ile öğrenmiş ve anlamış olalım.

22 Kasım 1968 yılında ilk yayın hayatına başlayan "DİYANET GAZETESİ"nin her nüshasında baş yazıyı, Diyanet İşleri Başkanı V.sıfatı ile benim yazmam uygun görüldü. Gazete de çok değerli ilim adamlarımızın yazıları da yer aldı. Şimdi bu alimlerimizin bir çoğu ahiret alemine intikal etti. Makamları cennet olsun. (amin)

1 Eylül 1972 tarihine kadar 49 adet baş yazım, sözü edilen gazetede yayınlandı.

Aradan 26 yıl gibi bir zaman geçti. Şimdi bir hatıra olmak üzere bu 49 adet yazımı elinizdeki bu kitapçıkta neşretmeği uygun gördüm ve İslami İlimleri Araştırma ve Yayma vakfımızın tanıtımı ve bir hediyesi olmak üzere değerli okurlarının bilgilerine sunmuş bulunuyorum.

1 Eylül 1972 tarihinde benim Başkanlık görevim tamamlandığı için o tarihten sonra söz konusu gazete Başkanlık makamına getirilen arkadaşımın sorumluluklarına intikal etmiş oldu.

Tarihî bir hatıranın dışında önemi haiz olmasa da yer yer Kur'an-ı Kerim'den ayetler ve Resul-i Ekrem Efendimizin hadislerinin mealleri sözkonusu yazılar vesilesi ile okunmuş olacak ve okuyanlara ışık tutacaktır.

Bu yazıların bir araya getirilmesinde ve kitap halinde basılmasında emeği geçen arkadaşlarımın cümlesine teşekkürlerimi beyan etmeği vazife sayıyorum.

Bu yazılar vesilesiyle hayırla anılır isem, mükâfatımı almış olacağım.

Cenab-ı Hak'tan cümlemize tevfikini ihsan buyurmasını niyaz ederim.

22.12.1998
Lütfi DOĞAN
Diyanet İşleri Eski Başkan V.
ANKARA

BAŞLARKEN

Rahman ve rahîm olan Alah'ın ismiyle başlar, Ramazan-ı Şerif'in Milletimiz, memleketimiz, bütün müslümanlar için selâmet ve saadetlere vesile olmasını dilerim.

Bir cemiyetin, her bakımdan yükselmesi, huzur ve sükûna kavuşması, sağlıklı bir inanca sahip olmasına bağlıdır.

İnsanları, dünya ve ahirette mes'ud edecek itikadî, ahlâkî ve amelî en mühim ve sağlam esasları ihtiva eden yegane din, İslâm dinidir.

İslâmiyetin ta'lim ve telkin ettiği inanca, ahlâk ve fazilete sahip bir cemiyet, başka cemiyetlere her bakımdan üstünlük arzetmesi gerekir.

Çünkü, sağlam inanca sahip fertlerden teşekkül eden bir cemiyetin yükselmemesi için bir sebep yoktur.

Gerçek mânada İslâm İnancı'na sahip olan bir cemiyet, ahlâk ve fazilet şahikasına yükselmiş demektir. Böyle bir cemiyette ender olarak sürçmeler görülsede bunlar çok kısa ve geçicidir.

Bu husus nazar-ı dikkate alınınca İslâmiyetin esaslarının cemiyetimizin her ferdine en güzel bir şekilde telkin edilmesi, öğretilmesi bir zaruret olur.

Bir cemiyetin düşünce seyrini yükseltmek, onu kemâle erdirmekte en büyük hizmetin matbuata düştüğü şüphesizdir.

Güzel yurdumuzda halkımızın dînî ve ahlâkî esasları iyi bir şekilde öğrenmelerini en geniş çapta sağlama vasıtası neşriyattır.

Gerçekten en büyük şehirlerimizden en küçük köyümüze kadar arzu eden her vatandaşımızın istifadesine kolay bir şekilde sunulacak, dînî, ahlâkî bilgiler verecek olan neşriyata duyulan ihtiyaç, kendisini zaruri olarak hissettirmektedir. Hiç şüphesiz, böyle bir dînî hizmeti yerine getirmek de Diyanet İşleri Başkanlığına terettüp etmektedir.

Başkanlığımız, bu şerefli vazifeyi, şimdiye kadar gerek din görevlileri ile gerek te'lif ve tercüme eserlerle yapmaya çalışmıştır.

Dinimizin iman, ibâdet ve ahlâk düstûrlarını, helâl, ve haramlarını, bütûn buyruklarını ve yasaklarını, yurdumuzun en ücra köşelerinde yaşayan vatandaşlarımıza kadar duyurmak, maddî ve manevî yönden faydalı olmak maksadiyle, onbeş günde bir ve onaltı sahife olarak yayınlanması kararlaştırılan Diyanet Gazetesi bunu gerçekleştirmek üzere çıkacaktır.

Kendi sahası ile ilgili bilgileri halkımıza intikal ettirmekte bir ilim ve irfan vasıtası olarak düşünölen Diyanet Gazetesi, İslâmiyeti bütö berraklığıyla aksettirdiğı ölçüde başarı elde edecek, dine ve millete karşı ifaya borçlu olduğı görevini yapmış olmanın bahtıyarlığına erecektir.

Böyle bir gaye ile neşredilen Diyanet Gazetesi'ne, başta camiamız mensupları olmak üzere, en ücra köyümüzde bulunan vatandaşımıza kadar milletimizin her ferdinin yakın ilgi duyacağı şüphesizdir.

İslâmiyet; cemiyetin yükselmesini, bilgi, ahlâk ve faziletin şahikasına erişmesini, cemiyeti teşkil eden fertlerin, karşılıklı sevgi ve müsamahanın canlı örneğı olmalarını hedef alır. Böylece hareket etmeyi imanin kemâlinden sayar.

Bunlara ulaşmak için de en güzel düstûrları, insanlığa telkin eder.

İşte bu sahada Diyanet'e düşen vazife büyüktür.

Diyanet Gazetesi'nin ilk sayısının, Ramazan-ı Şerif gibi bol nimetli ve bereketli bir ayın başlangıcına rastlamasını hayırlı sayar, onun milletimiz için hayırlı ve uzun ömürlü olmasını, milletimizin iyi hizmetlerle başarıya erişmesini Cenab-ı Hak'tan dileyerek, mü'min kardeşlerimizin Ramazan-ı Şerif'lerini tebrik ederim.

SEVİNDİRİCİ BİR BAŞLANGIÇ

Bugün dünyada bilginin ve çalışmanın değerini anlamamış hiç bir millet yoktur. Bilgi ve çalışma insan hayatında o kadar büyük bir önem taşımaktadır ki, bu iki hususu temin etmek için bütün milletler adeta birbirleriyle yarış halindedir. Zira "insan, bilgisi ve çalışması ölçüsünde insandır." görüşünde nerde ise ittifak halindedirler. Bu yarışın sonucunun nasıl bir durum alacağını şimdiden tayin etmek güçtür. Fakat bilinen bir husus şudur ki bilgi ne kadar fazla olur, ne ölçüde genişler ise insan, kendi hayatının değerini, insanın ve insanlığın kıymetini daha iyi takdir eder; çalışmalar ne kadar düzenli ve devamlı olur ise insanın başarısı o derece mükemmel ve memnuniyet verici olur.

Bilinen diğer bir durum da şudur ki hangi millet, daha faydalı bilgiler elde etmeye gayret gösterir, çalışmalarını daha düzenli ve intizamlı bir şekilde devam ettirirse, neticedeki büyük muvaffakiyet o milletin olacaktır. Cenab-ı Hakkın Kanun-i İlahisi böyledir. Kur'an-ı Kerim de de bu husus çok açık olarak beyan edilmiştir. **"İnsan için ancak çalışmasının mükâfatı vardır ve insan çalışmasının karşılığını mutlaka görecek."**¹ buyurulmuştur.

Bilgi ve çalışmalarını sadece maddeye yönelten, her şeyi bu açıdan görmeye çalışan topluluklar bugünde pek çoktur. Böyle çürük ipliğe sımsıkı sarılan milletler, bu çalışmalarının karşılığını geçici olarak bulabilseler de, cemiyetleri arasında birlik ve tesanüd sağlanmasına, fetleri arasında karşılıklı sevgi ve saygı te'min etmelerine, kıscası huzur zevkine ermelerine imkân yoktur. Çünkü insan bir yönü ile maddî diğer yönü ile manevî bir varlıktır. Bilgi tahsilinde, faydalı çalışmalar yapmasında onun bu iki yönü daima dikkate alınması bir zarurettir.

Bu iki esas gözönünde bulunduran milletlerin, insanın her iki yönünü aydınlatacak bilgi elde etmelerinin ve her iki yönü için faydalı olacak intizamlı çalışma olgunluğunu göstermelerinin, kendilerini huzur ve başarıya götüreceği şüphesizdir.

1 - En-Necm suresi, âyet: 39

İslâmiyetin bu konudaki düsturlarına bir göz atınca onların bizim için ne kadar hayati önem taşıdığını görmekte güçlük çekmiş olmayız.

İslâm Dininin ilk emri **"OKU HER ŞEYİ YARATAN RABBİNİN ADIYLA"** başlamış, bilgi tahsil etmek kadın-erkek bütün mü'minlere farz kılındığı bildirilmiş, bunun için bir yaş haddi bahis mevzu olmamıştır. Beşikten mezara kadar bilgi tahsil olunacağı bildirilmiştir. Gerek bilgi elde etmede ve gerekse devamlı ve muntazam çalışmada iki günün bir birine müsavi olmamasına dikkat çekilmiştir. Bugün dünkü günden, yarın da bu günkü günden daha fazla bilgi tahsil edilmesi ve faydalı çalışma yapılması zaruri görülmüştür. Böyle olmadığı takdirde her iki yönden de zararın büyük olacağı anlatılmıştır.

Diğer taraftan bunlar gerçekleştirilmeye çalışılırken, cemiyet fertleri kardeşçe ve bir vücudun azaları gibi birbirlerine yardımcı olmaya çalışmaları, birbirlerinin sevinç ve kederlerini paylaşmaları gerektiği de öğretilmiştir. Şüphesiz ki böyle bir düşünce ile çalışmak, bir milleti de, onu teşkil eden fertleri de huzura kavuşturacaktır. Zaten bilgi ve çalışmanın asıl hedefi ferdin huzuru ile birlikte milletin saadetini ve manevî yönden Cenab-ı Hakk'ın hoşnutluğunu kazanmak değil midir?

Bu hususta başarı elde etmenin ilk şartı, îman ile akl-ı selimin birbirini tamamlamaları, bilgi ve çalışma hayatına ışık tutmalarıdır. Çünkü iman esasına dayanmayan bilgi, insanları asıl maksatlarına götürmekten aciz olduğu gibi, bu esasa dayanmayan çalışmalar da kendisinden beklenen neticeyi veremez.

Ayrıca İslâmiyet, bilgi tahsil etmenin ve çalışmanın bir ibadet (Fariza) olduğunu müminlere bildirerek, insanın maddî ve manevî yönlerini aydınlatmıştır. Bunun içindir ki, büyüklerimiz iftihar edilecek bilgi ve çalışmalar ile tarihimizi süslemişler ve değeri çok yüksek olan manevî ve tarihî zenginlikleri bizlere miras bırakmışlardır. Faydalı bilgi ve çalışmayı çok seven ve benimsemiş olan aziz milletimiz manevî değerlerine çok bağlıdır ve saygılıdır. Bunun için ne kadar sevinç duyup iftihar etsek yeridir. Bugün Türkiye'mizde İslâm Dininin

inanç, ibadet ve ahlâk konularında halkımızı aydınlatmak görevi Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiştir. Bu büyük hizmeti yerine getirmek için, Diyanet İşleri Başkanlığı mevcut imkanlarını değerlendirerek, dinî hizmette halkımıza daha faydalı olmak gayesiyle "DİYANET" adlı bir gazetenin çıkarılmasını kararlaştırmış idi. Çünkü neşriyatın ferd ve cemiyet hayatında meydana getirdiği yapıcı veya aksine olan tesirleri, bugün başka bir şey ile mukayese imkânı yok gibidir. Neşri kararlaştırılmış olan "DİYANET" gazetesinin ilk çıkışı ve bu çıkışın Ramazan ayına rastlaması bizleri çok sevindirmiş idi. Çünkü bu gazete kendi ölçüsünde dinî ve ilmî konuları ihtiva edecek, aziz milletimize kendi sahasında hizmetlerde bulunacak idi. Zira bu gazetenin merkezden en uzak köylerimize kadar ulaştırılmasına çalışılacak, okumak isteyen mü'minlerin dinî ahlakî bilgilerinin inkişafında bu gazetenin büyük payı olacak idi.

Ancak şekle ait bir takım formaliteler sebebiyle bu gazetenin neşrinin bir müddet için durması, varılmak istenen hayırlı sonuçlara müessir olacağı tabii idi. Bu durum gazetenin çıkışını bilen kimseleri de haliyle üzmemekte idi. Herhangi hayırlı bir teşebbüste sabır, sebat ve azim ile hareket edildiğinde, iyi neticeler alınacağından şüphe edilmemelidir. Çünkü Cenab-ı Hak'kın yardımı çalışıp sabredenlerle daima beraberdir.

Ramazan'a tekaddüm eden şu günlerde "DİYANET" gazetesinin yeniden neşredilmesi gerçekten çok sevindirici olmuştur. Zira bu gazetenin gerek dinî bilgiler konusunda ve gerekse güzel ahlâk sahibi olarak çalışma hususlarında milletimize büyük hizmet edeceği kanaatindeyiz.

Bu güzel teşebbüsün Diyanet Camiası ve aziz milletimiz için hayırlı uğurlu olmasını ve devamına bizleri muvaffak kılmasını Allah'dan dilerim.

BAYRAM VE HİKMETLERİ

Allah'a hamd olsun ki, bu yıl da büyük bir huzur içinde Ramazan Bayramını idrâk ettik.

Bayramlar, insanların neş'e ve sevinç günleri olması itibariyle de, maddî ve manevî birçok hayırlı ve sevaplı işlerin yerine getirilmesine sahne oldukları için de büyük önem ve değer taşırlar.

Tarihin tesbit ettiği en eski devirlerden beri her insan topluluğunun kendi inanışlarına göre, bir takım bayramları olup o günlerde neş'e ve sevinçlerini izhar ettikleri ve bunda da büyük hadiselerin tesiri bulunduğu şüphesizdir.

Peygamberimiz (S.A.S) Efendimiz, Medine-i Münevvere'ye hicret edip geldikleri zaman, Medine halkının da kendilerine göre bayramları bulunduğunu öğrenmiş, fakat İslâmiyette dinî iki Bayram olup, bunlardan birinin Ramazan bayramı, ikincisinin de Kurban bayramı olduğunu bildirmişti ki her iki bayramda da dinimizin icaplarna tamamiyle bağlanma, Cenab-ı Hak'ka kulluk görevini yapma, insanlar arasında yardımlaşma, kardeşlik sevgisini kuvvetlendirme, birlik ve tesanüdü sağlama vardır.

Nitekim bu yıl da Ramazan boyunca oruçlar tutulmuş, teravihler kılınmış, fitra sadakaları ve yerine göre zekâtlar verilmiştir. Oruç vasıtasıyla güçlülere katlanma ve iradeye hakim olma alışkanlıkları kazanılmıştır. Maddî durumu müsait olanlar da yokluk içinde bulunanların durumunu daha iyi anlamak ve onların ihtiyaçlarını gidermek imkânını bulmuşlardır. Bu başarıya erişmenin sevinciyle Cenab-ı Hak'ka hamd edilmekte ve yine O'nun buyruğuna uyularak bayram yapılmaktadır.

İslâmiyetin talim ve telkin ettiği üzere, bayram günü sabah namazı kılındıktan ve güneş doğduktan sonra, vakti girince, bayram Namazı da kılınır, Cenâb-ı Hak'ka hamd edilmekte ve yine O'nun buyruğuna uyularak bayram yapılmaktadır.

İslâmiyetin talim ve telkin ettiği üzere bayram günü sabah namazı kılındıktan ve güneş doğduktan sonra, vakti girince, Bayram Namazı da kılınır, Cenâb-ı Hak'ın yüce adı anılır. O'na karşı kulluk görevleri yerine getirilir.

Böyle, en samimi duygularla Allah'a ibadet edildikten sonra evlere dönülür. Ailenin bütün fertleri arasında düzenli bir yaşayış, sarsılmaz bir tesanüt vücut bulur. Çocuklara da bu mes'ut günün sevinci hissettirilir.

Mü'minler, kendi çoluk ve çocuklarını sevindirmekle kalmayarak başkalarını da düşünmeyi, bilhassa yetimlere, fakirlere ve ihtiyaç içinde bulunan kimsesizlere, ihtiyarlara yardım etmeyi, onların acılarını dindirmeyi, ihtiyaçlarını gidermeyi de bir vazife bilirler. Böylelikle, onların da rahatlık ve huzur içinde bayram yapmalarını, sağlamış olurlar.

Bayramlarda büyükler ziyaret edilir, dargınlar barıştırılır, kabahatli olanlar affedilir, hastalar ziyaret edilir ve onlara sağlık dileğinde bulunulur.

Bayramlarımızda, bir yandan, Allah'a şükür ve ibadet; öte yandan fert, aile ve cemiyette huzur ve saadet, birlik ve kardeşlik duyguları, karşılıklı sevgi ve saygı tezahürleri, en canlı ifadesini bulur.

Bayramlarımızdaki bu yüce hikmetleri, tutum ve davranışları ile güzel yaşayışlarıyla gerçekleştirenlere ne mutlu.

RAMAZAN'A GİRERKEN

Rahmet ve mağfiret ayı olan Ramazan'ı idrâk etmiş bulunuyoruz. 1 Kasım 1970 pazar günü Ramazan'ın birinci günüdür. Bu mübarek ayın gelişi ile bütün mü'minlerin büyük bir sevinç içinde oldukları bilinen bir gerçektir. Çünkü bu ayın fert, cemiyet ve

bütün insanlar üzerinde meydana getireceği tesirlerini, yapıcı faydelerini hemen herkes idrâk etmektedir.

Ramazanın insanlara sağladığı huzur, fertlerin birbirleri arasında meydana getirdiği ictimâî yardımlaşma, ibadetlerdeki ihlâs ve samimiyyetin kuvveti her yerde tesirlerini hissettirmektedir.

Ramazan orucunun bir sonucu olarak her mü'min kendi durumunu yeniden gözden geçirme, dinî ve dünyevî görevlerini yerine getirmede kendisine yeniden çeki düzen verme zarureti duyar, ibadetlerinde, ailesine ve cemiyetine karşı yerine getirmekle görevli bulunduğu hizmetlerinde daha büyük bir titizlik ve itina göstermeye çalışır.

Bilindiği gibi Cenab-ı Hak insanları medenî olmak tabiatında yaratmıştır. Bunun bir neticesi olarak insanlar cemiyet halinde yaşama zarureti hissetmiş ve milletleri meydana getirmişlerdir. İnsanları birbirlerine faydalı kılan en sağlam düstur, Cenab-ı Hak'ın beşeriyete en büyük ikramı olan dindir.

Temiz toprağa güzel tohumların atılması ve iyi fidanların dikilip gelişmesi için, ilkbahar ne kadar uygun bir mevsim ise, Mü'minlerin gönüllerinde mevcut fazilet duygularının inkişaf edip meyve vermesi ve onların her yönü ile manevî kazançlarının artması için, Ramazan-ı Şerif o derece bereketli ve feyizli bir aydır. Bütün mü'minlerin Ramazan ayında mânevî yönden daha çok kazançlar elde etmeleri için, Diyanet İşleri Başkanlığı mensublarına büyük hizmetler terettüp ettiği aşîkârdır. İnsanın kemâli, faydalı bilgisi, güzel amellerde bulunması ve bir de bu iki hususta başkalarını kemâle erdirmeye çalışması ile mümkündür. Bu hususta, bütün görevlilerimizin gereği gibi itina göstereceklerinden emin bulunmaktayım.

Faydalı bilginin temeli, imân, iyi davranışlarının mihrakı da güzel amel olan insanın mensubu bulunduğu cemiyetin en hayırlı uzuvlarından olacağı şüphesizdir.

Dinî hizmeti ifa eden müftü, vaiz, İmam-Hatip ve diğer görevlilerimiz, vaaz ve hutbelerinde dinimizin emrettiği afvkarlığın, müsamahanın hüsn-ü edep ve muamelenin, hizmetin yerine getirilmesi için, sabır ve tahammülün, en güzel örneği olmaları zaruridir. Çünkü bu ulvî hizmetin görevlilerinin; dinî bilgileri ne kadar geniş, söz ve işlerinde ne kadar sadık, insanlara karşı davranışlarında halîm, geniş kalpli, ihmalkârlıktan son derece uzak, kanaatkâr, iffetin ve ahlâk-ı hamidenin müşahhas örneği, hizmet gördüğü kimselerin durumlarını en iyi şekilde dikkate alan kimseler olması, keza onlara karşı son derece mütevazî ve hizmetinde iyi netice almak için, Cenab-ı Hak'ka güveni tam, ağırbaşlı, yüksek himmet sahibi, güçlükleri yenmesini bilirse Allah katındaki derecelerinin o kadar yüksek olacağı aşîkârdır.

Şüphesiz ki, İslâmiyet; mü'minlerin birbirlerinin kardeşi olduklarını, iki elin bir birini yıkayıp temizlediği gibi müslümanların da hayırlı hizmetlerde birbirlerine yardımcı olmaları lazım geldiğini, gerek ibadetlerinde gerekse dinî ve dünyevî diğer bütün işlerinde doğruluk ve hakkaniyet esaslarına bağlı kalmaları gerektiğini mü'minlere bildirmiştir.

İşte bu gerçekleri müslüman halkımıza telkin eden ve yukarı da beyan edilen vasıfları kendisinde bulunduran kimselerin ne kadar takdire layık olduğu izaha muhtaç değildir.

Bütün görevlilerimizin bu azim ve gayret ile meşbû bulunduklarından asla şüphe etmiyorum.

Cenab-ı Hakka itaatlı, birbirlerini seven ve sayan, manevî değerlerine çok bağlı olan aziz milletimiz, siz vefalı görevlilerinden ulvî hizmetlerinizin en güzel şekilde ifasını beklemekte ve bundan dolayı da sizleri sevgi ve takdirle karşılamaktadır.

Bilhassa Ramazan-ı Şerifte Dinî hizmetlerin daha büyük bir itina ile yerine getirilmesi hepimiz için büyük bir başarı olacaktır.

MÜ'MİNLER ANCAK KARDEŞTİRLER

İnsanlar, medenî olarak yaratılmışlardır. Bunun bir icabı olarak cem'iyyet halinde yaşarlar. Bir arada yaşamak zorunda olan cem'iyyet fertlerinin birbirlerine karşı sorumlulukları olacağı tabiidir.

Bir cem'iyyetin fertleri arasında yerine getirilmesi gerekli olan vazifeler, ne kadar güzel ifa edilir, birbirleri arasındaki karşılıklı münasebetler, ne derece ahenkli olur ise, bu insanların meydana getirdiği cem'iyyetin de o ölçüde huzurlu olacağı âşikârdır.

İslam, insanlara Cenab-ı Hakk'ın en büyük lutfüdür. Bu yüce din, mensuplarını birbirlerine kardeş yapmış, insanların maddî ve manevî bakımdan muhtaç oldukları her şeyin yolunu göstermiş, bunların elde edilme şerefini de insanların bilgi, irade ve çalışmalarına bağlı kılmıştır.

İnsanların ihtiyaçları o kadar çoktur ki, bunlara bir hudut tayin etmek gerçekten güçtür. Bilgi ve teknik inkişaf ettikçe de insanın ve insan topluluklarının ihtiyaçları her gün biraz daha artmaktadır. Bunun böyle olması da gayet tabiidir. Fakat bir insanın kendi ihtiyaçlarını yalnız başına karşılamasına imkân yoktur. Bir insan, her bakımdan ne kadar muktedir olursa olsun, yine de başkalarına, başka insanlara ihtiyacı vardır.

İslâm Dini, insanların ihtiyaçlarını karşılamak konusunda o kadar güzel düsturlar emr etmiştir ki, bu esaslara riayet edilince, cemiyet fertlerinin maddî ve manevî bakımdan muhtaç oldukları hususlar, kolaylıkla elde edilir. Böylece fertler arasında huzur, karşılıklı emniyet meydana gelmiş olur. Bunun nasıl olabileceğinin yolunu, İslâmiyet insanlara göstermiş, mü'minlerin birbirlerinin kardeşleri olduğunu bildirmiştir. Bu kardeşlik duygularının hiç bir zaman zedelenmemesi ve cem'iyyet huzurunun devamı için o kadar güzel esaslar koymuştur ki, bunların sadece öğrenilmesi bile insanı manen mes'ut kılmaktadır.

Mesela, gerek dünyevî ve gerekse âhirete ait her çeşit iyilik için mü'minlerin birbirlerine yardımcı olmalarını emr etmiş, fakat kötülükte, günah işlerde asla birbirlerine destek olmamaları gerektiğini bildirmiştir. Mü'minlerin birbirlerini sevmelerinde, birbirlerine yardımda bulunmaları ve birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamalarında, ızdıraplarını gidermede bir vücudun a'zaları gibi olmaları icap ettiğini öğretmiştir. Bir insan mü'min kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Cenab-ı Hak'kın da onun yardımında olacağını beyan etmiş, müslümanların maddî, manevî sıkıntılarını, ızdıraplarını kendisine mal etmeyen kimselerin mü'minlerden sayılamayacağını mensuplarına anlatmıştır. Komşusu ızdırap, fakr-u zaruretin pençesinde, açlıktan kıvranırken rahatlıkla karnını doyuran, onlar ile ilgilenmeyen kimsenin kâmil mü'minlerden sayılamayacağını bildirmiştir. Peygamber Efendimizin, **"Allaha yemin ederim ki komşusu zararından, kötülüğünden emin olmayan kimse iman etmiş sayılmaz."** Meâlindeki sözleri ne kadar düşündürücüdür. Ve üzerinde ne kadar durulsa yeridir. Çünkü mü'minler, bir taraftan birbirlerinin yardımına koşarken, diğer taraftan da mü'min kardeşine en ufak bir zarar vermemesi, kötülükte bulunmaması lazım geldiği zaruretinin duymuş olurlar. Zira ancak böyle olunca hakiki kardeşlik, yardımlaşma vücut bulur. Ve cem'iyet fertleri gerçek tesanüdün zevkine varmış olurlar. **"Mü'min mü'minin kardeşidir, ona hainlik etmez, onu yalanlamaz ve onu yardımsız bırakmaz, müslümanın her şeyi, ırzı, malı ve canı müslümana haramdır. (Bunlar muhterem kılınmıştır.) Takva kalptedir. Bir kimseye günah kazanması bakımından mü'min kardeşine hakaret etmiş olması kâfidir."**^a Meâlindeki hadisın ihtiva ettiği yüce düsturları anlamak akıllı erenler için güç değildir.

Gerçek mânâda kardeşliğin teessüs etmesi, cemiyet fertlerinin huzur bulması ve varlığını devam ettirmesi için bu esasların en mühim düsturlardan olduğu şüphesizdir.

Böyle olduğu içindir ki, Kuran-ı Kerimde meâl olarak **"Müminler ancak kardeşirler. O halde iki kardeşinizin arasını bulup barıştırınız. Allah'tan ittika üzere bulunuz ki rahmete nail olasınız."**^b buyurulmuştur.

a - Riyazüs-Salihin 129 (Müslimden naklen)

b - Hucurat suresi, âyet; 10

Gerek yardımlaşma ve gerek diğer kardeşlik görevlerinin yerine getirilmesinde Ramazan ne kadar bereketli ve feyizli bir aydır. Gıptalar olsun bu görevlerini yerine getirmeye muvaffak olan kimselere.

RAMAZAN BAYRAMI VE VAZİFELERİMİZ

İslâmiyet her yönü ile ekmel bir dindir. O'nun her emir ve teklifi insanı ve insan topluluklarını yükseltecek, onlara huzur ve olgunluk kazandıracak bir tesiri haizdir. O'nun telkin ettiği emir ve esasların hepsinde bu vasfının görülmesi, bilgi ve akl-ı selim sahipleri için güç değildir.

İslâmiyetin mü'minlere öğrettiği, yerine getirilmesini istediği vazifelerden birisi de dinî bayramlarımızdır. Dinimizde biri Ramazan, diğeri Kurban olmak üzere iki bayram vardır. Bu bayramlar, dinimizin icablarıyla uygun olarak değerlendirildiği takdirde bunlar, birer ibadet olmakla beraber, insanlar için sıf rahmetten ibaret olduğu kolaylıkla görülür. Bayramlar gelince, bütün mü'minler büyük bir sevinç içinde olmaları işte bundandır.

Aslında her milletin kendi inanışlarına göre bayramları vardır. Bu bayramlar o milletin bütün fertleri ile sevinçlerini izhar ettiği günleridir. İnsan topluluklarının meydana gelişinden bugüne kadar, hemen her millette ve cemiyette durum böyle devam edegelmiştir. Peygamber Efendimiz de Medine'ye hicret buyurduklarında, halkın şenlik günleri, bayramları olduğunu görmüştü. Fakat bu günleri, Cenab-ı Hak, onlardan daha hayırlı olan iki güne tebdil buyurduğunu bildirmişti ki, o iki bayram gününden birisi; Ramazan Bayramı, diğeri de Kurban Bayramıdır.

Herhangi bir dinin mensubu olan insanlar ; bağlı bulundukları dinin, iman, adet ve diğer amel esaslarını öğrenmek, imkânları ölçüsünde onları inceleyip anlamak ihtiyacını duyarlar. Dinimizdeki bayramların şer'î hikmetleri üzerinde durmak, mümkün olduğu kadar

onları anlamak, icaplarını yerine getirmek bütün mü'minlerin hem hakkı hem de vazifeleridir. Böyle olduğu zaman çok daha iyi görülecektir ki, İslâmiyetin telkin ettiği bayramlar ile başka milletlerin bayramlarını mukayese etmeye bile imkân yoktur. Çünkü İslâmiyetin ekmel olma vasfı, bayramlarımızda da tecelli etmekte ve kendisini hissettirmektedir.

Önce şu ciheti belirtmiş olalım ki, İslâm Dininin beş esasından biri olan oruç ibadeti yerine getirilmiş, fıtır sadakaları eda edilmiş, zekât ibadetinin hepsi veya bir kısmı fakirlere, diğer hak sahiplerine verilmiştir. Bir bakıma nefislere güç gelen büyük bir ibadeti tamamlamış olmanın verdiği tabii sevinç, bir de zekât ve sadakaların verilmesi ile bu hizmeti görenlerin ve ihtiyaçtan kurtulmuş olanların sevinci... İşte Cenab-ı Hakkın yardımıyla bu büyük başarıya erişildiğinden dolayı bayram yapılıyor ve Cenab-ı Hakk'a şükrediliyor. Her yönü ile makul ve insanlar için rahmet olan bayramlarımızda da Peygamber Efendimizin irşadlarına uyulmuş oluyor. Böylece bayramlar bir yönden Cenab-ı Hakk'a ibadet edilen vakitler, diğer yönden de içtimai yardımlaşmanın ve tesanüdün en güzel şekilde sağlandığı mübarek günler demek olduğu anlaşılıyor.

Bunun içindir ki, bütün mü'minler, bayramdan bir gün önce hazırlanırlar, her türlü temizlik yeniden yapılır, vatanımızı, manevî zenginliklerimizi bizlere miras bırakan büyüklerimiz yeniden hatırlanır. Mümkünse, arefe günü kabirler ziyaret edilir. Değilse, bulunduğumuz yerden, geçmişlerimizin ruhları için Kur'an-ı Kerim okunur. Kimsesizler, fakirler düşünülür. Onlara yardım ellerimiz yeniden uzatılır. Bayramın sevinci onlara hissettirilir. Bayram sabahı temiz elbiseler giyilir, tekbirler okunur, vakit namazından az sonra bayram namazı kılınır, ibadetler, ihtiyaçlar, ta'zimler Cenab-ı Hakk'a arz edildikten sonra evlere dönülür. Küçükler büyüklerin ellerini öperler. En küçük köyden en büyük şehrimize kadar yurdun her tarafı, bütün İslâm Âlemi sevinç ve sürura çark olur. Hastalar ziyaret edilir, kederliler varsa teselli edilip gönülleri alınır, dargınlar

barıştırılır, akrabalar, komşular ve dostlar Allah için birbirlerini ziyaret ederler. Suçlu, kabahatlı olanlar var ise, onlar bağışlanır, insanlardaki fazilet duyguları kuvvet bulur, müsamahanın, âlicenablığın islâmî tarzda afv edilmekliğinin en güzel örneği verilmiş olur.

Ramazan-ı Şerifte kazanılmış olan melekî vasıfların muhafazasına azm edilir. Hayatın, nimetin, servetin hasılı her varlığın kıymeti daha iyi anlaşılır. Merhamet ve tesanüt duyguları içerisinde çalışma azm ve cehdimiz daha ziyade kuvvet bulur. Böylece dinimizdeki bayramların hakkımızda ilahî bir rahmet oldukları kolaylıkla anlaşılır. Bu bakımdan bayramları, bayram bilip vazifelerini yerine getiren mü'minlere ne kadar gıpta edilse, yeridir. Hazret-i Peygamberin hadislerinin meâlî ile sözümüzü bitirelim... O büyük insan meâl olarak şöyle buyurmuşlardır:

"Evlerinizin Allah katında en hayırlısı, içerisinde yetime ikram olunan evdir." ^c

"Yetimin ihtiyaçlarını karşılayan kimse ile ben Cennette beraber olacağım."

"Müslüman, müslümanın kardeşidir. Müslüman müslümana zulmetmez, o, onu haksızlık edenin eline bırakmaz."

"Bir kimse müslüman kardeşinin ihtiyacını yerine getirirse, Allah da onun ihtiyacını yerine getirir."

"Bir kimse bir müslümanın sıkıntısını giderirse, Allah da ona mukabil Kıyamet Gününün kederlerinden birini giderir."

"Bir kimse, din kardeşinin ayıbını örterse, Allah da Kıyamette onun ayıbını örter." ^d

c - İbn-i Mace, 2/1213 No: 3679

d - Riyazüs-Salihîn s.129 Mütetefekun aleyh

İÇTİMAİ YARDIMLAŞMANIN EN ADİLİNİ İSLAMİYET KURMUŞTUR

İnsanın maddî varlığının devamı için mala ihtiyacı vardır. Hayat devam ettiği müddetçe, insan bu ihtiyaçtan müstağni kalamaz. Bundan dolayı da, insanın mala, mülke düşkünlüğü vardır. Çünkü, ihtiyaçların mühim bir kısmını, ailesinin nafakasını diğer ihtiyaçlarının çoğunu ancak mal ile karşılayabilir.

İnsanın mesken, yeme, giyme gibi zaruri ihtiyaçlarının hepsi az veya çok sevrret ile elde edilebilir. Hatta, kulluk görevlerimizin birçoğunu da yine helâl mal yardımı ile yerine getirmemiz mümkün olur.

Bu bakımdan İslâm Dininde ibadetlerimiz **"bedenî ibâdetler, malî imâdetler, hem bedenî ve hem de malî ibâdetler"** olmak üzere üç bölümde mütalâa edilmiştir. **"İyi bir mal, sâlih bir insan için ne güzel şeydir"** ^e buyurulması da bu bakımdan mü'minlere ışık tutmaktadır.

Bu sebepledir ki, insanın en zaruri ihtiyaçlarından olan servetin meşru bir şekilde elde edilmesi, yani helâl kazanç temini her müslüman üzerine farz kılınmıştır. İslâm Dinine göre, inanan her insan tâkatı ölçüsünde kendisinin, ailesi fertlerinin nafakasını temin için çalışmak zorundadır. **"Kesb-i Helâl = müşrû kazanç"** farz olan görevlerimizden birisini teşkil eder. İslâmiyette başkalarına yük olmak değil, insanlara faydalı olmak bir esastır. **"İnsanın en hayırlısı, insanlara en çok faydalı olanıdır"** ^f buyurulmuştur.

Ancak, bütün insanların kendi ihtiyaçlarını giderecek ölçüde servet kazanmaları her zaman mümkün olamamaktadır. En küçük köyden en büyük şehirlere kadar cemiyette öyle kimseler vardır ki, çok çalışmalarına rağmen, aile fertlerinin çokluğu veya başka sebeplerle günlük ihtiyaçlarını bile kazanamamaktadırlar. Hâmisini kaybeden kimsesizler, yetimler, sakatlık sebebiyle çalışamaz durumda

e - Keşfül-Hafa - 2/320 Müsned-i Ahmedden

f - Keşfül-Hafa - 1/393 No: 1254

olanlar, hastalar, zayıflar, borçlu veya iflas sebebiyle varlıktan darlığa düşmüş olanlar; insan toplulukları arasında her zaman görülmektedir.

Ticarî veya başka kazanç sebepleriyle servetin cemiyet fertlerinin bir kısmında daha çok birikmiş olması mümkündür. Böyle bir durum, servete malik olanların mala düşkünlüğünün artıracağı gibi, maldan yoksun olan kimselerin de servet sahiplerine kin duymalarına yol açabilir. Böylece cemiyet fertleri arasında bulunması lüzumlu olan birlik ve kardeşlik duygularının zıddına bir münafaret. Bir uçurum meydana gelirki, bu durumun büyümesi milletlerin inkiraz bulmasına sebep teşkil eder.

İçtimaî yardımlaşma bakımından insanları birleştiren bir esas; bir müessese olmalıdır ki, o müessese zengini fakire, fakiri de zengine sevdirtsin; onları birbirine kardeş yapsın, bir münafaret, bir uçurumun meydana gelmesini önlesin. İnsanlar arasında içtimaî yardımlaşma yönünden bir denge sağlayıp, fakiri zengine yaklaştırsın. Cemiyet fertlerini birbirine sevdirecek, aralarında en güzel bir tesânüt ve yardımlaşma teminine muvaffak olsun.

İşte en büyük en âdil içtimaî yardımlaşmayı sağlayan hiç şüphe yok ki, İslâm Dini'dir.

İslâmiyet zekât müessesesini kurmuş ve onu dinin beş temelinden saymıştır. Bununla insan toplulukları arasında o kadar âdil bir denge sağlamıştır ki, bir tarafta fakirin hakkını korumuş, diğer taraftan da servet sahibinin hakkını zayi etmemiştir.

Ne zekâtın; hafta da veya ayda bir verilmesini emrederek mal sahiplerinin haklarını zayi etmiş, ne de ömürde bir defa verilmesini emrederek fakiri mutazzır etmiştir. Yılda bir defa verilmesini emretmek suretiyle her iki tarafın hukukunu korumuştur. Aynı zamanda en güzel ve en âdil yardımlaşma ile cemiyetteki yaraları sarmış, insanlar arasında birlik ve kardeşlik tesanüdünü sağlamıştır.

"İnsan iyiliğin daima minnettarıdır." denilmiştir. Düşünülmeli ki, dinen zengin sayılan bir kimse bir yılın tamamında, servetinin kırkta birini ayırıp hiçbir menfaat beklemeden Cenab-ı Hakkın emrine uyarak yoksulluk içinde bulunan fakir kardeşine veriyor. Onu sefaletten kurtarıyor. Fakir de düşünüyor: servet sahibi ile hiçbir münasabetleri yok iken sadece Allah'ın emri ve rızası için zengin kardeşi onun yardımına koşmuş, onu sıkıntıdan kurtarmıştır. Birincisi, merhametin, âlicenablığın, ikincisi de iyilik ve bilirliliğin en güzel ve müşahhas örneği olmuşlardır. Bu durum karşısında hiç bir doktrinin bunlar arasındaki birlik ve kardeşlik bağlarını koparmaya muvaffak olamayacağı tabiidir.

Farz olmayan diğer malî yardımlaşmalar da zekât ile birlikte yerine getirilir ise bu ahenk daha da kuvvet bulur.

Bir fariza olan zekât, mal sahibinin ruhunu arındırdığı gibi malını da temizler. Manen artmasının sebebi olur, malı da mal sahibini de tehlikelerden korumuş olur. İnsanın sadık bir kul olduğunun da en güzel belgelerinden biri olur.

İhtirama şayan bir doçentimiz bu konudaki konuşmasında şöyle demiş idi: **"Türkiye'de dinen zengin sayılan müslümanlar zekâtlarını gereği gibi verirler ise, Türkiye'de hiç bir fakir kalmaz."** Buna ilaveten şöyle söylemek de yerinde olur: **"Zekât farızası gereği gibi yerine getirilmiş olursa Türkiye'mizde okumak istidadında bulunan bütün fakir çocuklarda tahsil yapma, ilim ve irfana sahip olma imkânını bulurlar."** Böylece içtimaî yardımlaşmanın en güzel semereleri gözle görülür hale gelir.

İYİ İNSANLAR YERYÜZÜNÜN MİRASÇILARIDIRLAR

İnsan, yeryüzünün mimarı, hükümranı olmak üzere yaratılmıştır. Yeryüzünde hükümrân olacak ve arzı imar edecek istidatları Cenab-ı Hak insana bahşetmiştir.

Bir mimarın, inşa etmek istediği bir eser için çeşitli ve çok sayıda malzemeye ihtiyacı vardır. Ayrıca bu malzemeleri yerli yerince kullanarak eserini meydana getirmesi için de, onları güzel bir şekilde seçip terkeb edecek bilgi ve tecrübeyi de kazanmış olması lazımdır. En büyük mimarların bile şaheserlerini bilgi ve tecrübelerinin kemal devrinde meydana getirdikleri bir hakikattir. **Sinan** için **Selimiyemiz** böyle olmamış mıdır?

Göklerde ve yerde yaratılmış her şeyin bizler için hazırlanmış olduğunu ve Allah Teâlâ'nın ihsanı olarak istifademize tevdi edildiğini Kur'an-ı Kerim bizlere bildirmiştir.

Cenab-ı Hak, arzı ve arzda vücut bulan diğer varlıkları faydalanmamız için yarattığını beyan etmiştir. Başta insanlar olmak üzere, bu varlıkların, dünya hayatında Cenab-ı Hakk'ın kulları için yaratıldığını, ahiret hayatında ise bu nimetlerin tamamıyla mü'minler için olacağını **Kur'an-ı Kerim** bizlere müjdelemiştir. Ancak Allah Teâlâ, başarımızı, varlıklara ait bilgimize; onları yerli yerince kullanmamıza bağlamış; bu hususta **Kur'an-ı Kerim'in, bilginin ve akl-ı selimin** irşadına uyduğumuz takdirde yeryüzünde hükümrان olacağımız gibi; meydana getireceğimiz iyi işlerin ve güzel eserlerin karşılığını dünyada temiz ve huzurlu bir hayat geçirmekle göreceğimizi bildirmiştir. Bu güzel tatbikatımıza, büyük bir ikram olmak üzere de bizleri ahiret hayatında ebedî olarak mes'ut kılacağını vaad buyurmuştur.

Bununla beraber insanın hükümrانlığına, yeryüzünü **Allah** için mamur bir duruma getirmesine, temiz bir hayat yaşamasına engel olacak; insanı hayatında muzdarip ve sefil edecek, ahirette zelil olmasına sebep olacak mahzurları da beyan etmiş, bunları akl-ı selim ve bütün semâvî kitapların hülâsasını da hâvi bulunan **Kur'an-ı Kerim'de** insanlara bildirmiştir. İnsanlar ve insanların teşkil ettiği cemiyetler bu düsturlara saygılı oldukları müddetçe yeryüzünde hükümrان ve onun mimarı durumunda olup temiz bir hayat yaşayacaklar; bu varlıkları yerinde kullanmış olmanın ilâhi mükâfâtı olarak ahirette ebediyyen mes'ut kalacaklardır.

Kur'an-ı Kerim'de Cenabı Hak meâl olarak "Yeryüzünde ancak sâlih kullarım mirasçı olurlar"¹ buyurmuştur.

"Ey Âdemoğulları! Her mescit huzurunda zinetinizi giyin, yeyin, için, fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez."²

"Resülüm deki: Allah'ın kulları için çıkardığı zineti, temiz ve hoş rızıkları kim haram etmiş? ,De ki: Bunlar dünya hayatında iman edenler içindir. Kıyamet gününde ise yalnız (ve yalnız) onlara mahsustur. İşte âyetlerimizi bilen kimseler için böylece uzun uzadıya açıklıyoruz."³

"De ki: Rabbin sadece gizli ve açık fenalıkları, günahı, haksız yere tecavüzü, hakkında hiç bir delil indirmedığı şeyi, Allah'a ortak koşmanızı, Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır."⁴

HELÂL VE HARAM

Dünyada hiç bir şey boş yaratılmamıştır. Vücut bulan her şeyin yaratılmasında bir çok hikmetler vardır. Yaratılmışların arasında insanın değeri, gerçekten çok büyüktür. İnsanın değerinin yüksekliği daha ziyade akıl ve irade sahibi olmasından ileri gelmektedir.

Böyle olduğu içindir ki, Cenab-ı Hak, insanı mükellef kılmış ve onu çok şerefli görevlerle vazifelendirmiştir. İnsanın büyük vazifelerinin başında gelenlerinden biri de, helâl ve haramı bilmesi, helâl kazancı temin edip haramdan takati ölçüsünde uzak kalmasıdır. Bu helâl kazanç konusu o kadar önemlidir ki, Kur'an-ı Kerim de **"Temiz ve helâl olan şeylerden yiyin, güzel amellerde bulunun."**⁵ buyurulmuştur. Bunun içindir ki, helâl kazanç temini, inanan her insan üzerine dinen farz kılınmıştır.

1- Enbiya suresi, âyet; 105

2 - Araf suresi, âyet; 31

3 - Araf suresi, âyet; 32

4 - Araf suresi, âyet; 33

5 - Mûminun suresi, âyet; 51

Helâl, haram düşünmeden rast gele mal derlemenin, başkalarının servetine göz dikmenin, İslâm Dinin'de yeri yoktur. İnsan kazandığı servetini, nereden ve ne suretle elde ettiğine dikkat etmek zorundadır. Çünkü elde edilen mal, miktar bakımından az da olsa mü'min helâl olan malının hesabını Cenab-ı Hak'ka vereceğini bilmesi lazımdır. Zira **"servetin helâli için hesap, haramı için Cenab-ı Hak'ın muahaze ve ikâbının"** varlığı bildirilmiştir. Bunu böylece kabul etmek, inanan her insanın vazifesidir.

Helâl kazanç temini, şerefli olduğu kadar, güç olduğu için bu hususa dikkat edenler, dinimizce övülmüştür. Nitekim **ailesinin nafakasını, helâlinden sağlamak için çalışan kimse, Allah yolunda cihadda bulunan mücahit gibidir.**

"İffetini koruyarak, dünya servetini, helâlinden elde etmeyi araştırarak kime, şehitler derecesine yükselir. Aile fertlerinin ihtiyaçlarını helâlinden karşılamak için, evinden ayrılan bir kimsenin her adımına bir ecir verilir. İşini tamamlayıp avdet ettiğinde ise, Cenab-ı Hak'kın magfiretine nail olur." buyurulmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de çok açık olarak ve meâlen şöyle buyuruluyor:

"Ey imân edenler; Birbirleriniz arasında mallarınızı batıl olarak yemeyiniz."⁶

Şüphesiz ki, insanın olgunluğu, bilgisi, güzel ahlâkı helâl ve haramı ayırma hususunda göstereceği hassasiyeti ve bunların hepsine esas olan sağlam inancı iledir. Harama dikkat etmemenin insanın çok yüksek olan değerini düşüreceği aşîkârdır. İsrâf, kumar, hırsızlık ve benzeri kötülüklerin, İslâmiyette haram kılınan hususlar, her bakımdan insanların zararına olduğu ve insanın haysiyetini tahrib ettiği içindir. Yoksa insanların ve insanlığın maddî ve manevî bakımdan faydasına olan hiç bir husus, dinimizce haram kılınmış değildir.

6 - Nisa suresi, âyet; 29

İslâm büyüklerinden Sehil-et Tüsteri'nin şu sözleri ne kadar üzerinde durulsa yeridir. O muhterem zat şöyle der:

"İnsanın, imanın gerçek zevkine varabilmesi için, şu dört hasletin onda olması lazımdır: Farzları sünnetleriyle birlikte eda etmek; şüphelilerden çekinerek helâl yemek; gizli ve açık her türlü haramlardan uzak kalmak; ölüm gelinceye kadar bu durumunu devam ettirmek."

Haddi zatında insan dikkat ettiği takdirde haramlardan sakınmak ve helâl kazanç temin etmekte muvaffak olur ve böyle insanlara Cenab-ı Hak'kın yardımı da çok büyüktür.

Bir insan için, helâl ile haramı ayırdetme ve haramlardan sakınarak helâl kazanç ile meşgul olmak ne büyük bir mazhariyettir. Görünürde hayli çetin olan bu husus hakikatte kolay ve mü'min için erişilmesi matlup olan bir gayedir. İnanan her insanın, bu hedefe vasıl olması hâlisane temennimizdir. Çünkü ferdin ve cemiyetin gerçek huzuru buna bağlıdır.

Peygamber Efendimizin meâlini arzedeceğim, şu Hadis-i Şerifi mü'minlere bu konuda ışık tutmaktadır. Peygamber Efendimiz buyuruyorlar ki;

Meal: "Helâl bellidir. Haram da bellidir. Bu ikisinin arasında çok kimselerin bilmediği şüpheli şeylerde vardır. Bir kimse bu şüpheli şeylerden korunursa, dinini ve ırzını sıyanet etmiş olur. Şüpheli iş işleyenler harama düşerler. Korunun kenarında hayvanlarını otlatan kimse gibi ki; koruya dalması pek mümkündür. Dikkat ediniz! Her Hükümdarın bir korusu vardır. Uyanık olunuz! Allah'ın korusu da haram kıldığı şeylerdedir. Şunu da biliniz ki, bedende bir et parçası vardır. O iyi olursa bütün vücut iyi olur. Eğer o bozuk olursa bütün vücut da bozulur. Biliniz ki, bu et parçası kalpdır. "

Gıbtalar olsun... Haramlardan sakınıp ta helâl ile meşgul olmayı kendisine şiâr edinen kimselere...

BAYRAMLAR CENAB-I HAKKIN MÂNEVÎ ZİYAFETLERİDİR

"Bayramlar, görevlerimizi daha güzel bir şekilde yerine getirmemizi hatırlatan güzel günlerimiz değil midir? Bayramları bayram bilip, onları; kudsiyyetine uygun bir şekilde değerlendiren kimselere ne mutlul..

Kurban Bayramını idrâk etmek üzereyiz. Bu Bayram'ın; Dinimiz, milletimiz ve memleketimiz için hayırlara vesile olmasını Allah'tan dileriz.

Dinimizde iki bayram vardır. Bunlardan biri; Fıtr (Ramazan Bayramı), ikincisi de Kurban Bayramı'dır. Her iki bayram da Peygamber (S.A.V) Efendimizin Medine'de ve hicretlerinin birinci yılında meşru kılınmıştır.

Bayramlar, mü'minlere Cenab-ı Hak'kın manevî ziyafetleridir. Bu mes'ut günlerde, fakir, zengin, genç, ihtiyar bütün mü'minlerin gönülleri sevinç ile doludur. Her iki bayramımızın, fert ve cemiyete sağladığı maddî ve manevî faydalar tarifi üstündedir. Bununla beraber, burada Kurban Bayramı, Kurbanın meşruiyeti ve içtimâî faydaları ile ilgili birkaç hususa işaret etmek isteriz.

Kurban Bayramında bütün mü'minler, yerine getirdikleri ibadetlerinin yanı sıra malî durumu müsait olanlar, Kurban kesme vecibesini eda ederler. Cenab-ı Hak'kın verdiği nimetlerin bir şükranesi olmak üzere belirli hayvanları Allah Rızası için kurban ederler. Oğlu Hazreti İsmâîli Allah rızası için, kurban etmek isteyen İbrahim Peygamberin verdiği imtihana benzer bir imtihanı malları ile vermiş olurlar. İbrahim Peygamber bu imtihan neticesinde Cenab-ı Hak'kın büyük ikramlarına nail olduğu gibi; mü'minler de manevî bakımdan büyük ecirler kazanırlar. O büyük Peygamberin mazhar olduğu ilahî ikramlardan birisi de, oğlunun yerine, Cenab-ı Hak tarafından

kendilerine büyük bir kurban ihsan edilmiş olmasıdır. Mü'minlere gelince, Peygamber (S.A.V) Efendimizin, kurban kesen mü'minler hakkında meâl olarak:

"Kim ki, gönül hoşnutluğu ile ve ecrini Allah'tan beklিয়ে kurban keserse, onun bu kurbanı kendisiyle ateş arasında bir perde olarak onu korur"¹ buyurmakla mü'minlerin manevî kazançlarını göstermiştir.

Kurban kesen kimse, bir yandan büyük insanların durumlarını hatırlıyor, onlar gibi kulluk görevinde büyük bir samimiyet ve sadakat göstermeye çalışıyor, diğer yünden de, kurbanın etini komşularına, fakir kimselere hediye etmek suretiyle onları ihtiyaçtan kurtarıyor. Haftalarca, aylarca et yeme imkânı bulamıyanlara Allah Rızası için ikramda bulunuyor. Ve bunda da hiçbir karşılık beklemiyor.

Bu güzel davranış, cemiyet fertleri arasında bulunması lüzumlu olan tesanüdü yeniden temin ediyor ve ona kuvvet kazandırıyor.

Öteden beri Dinimizin emir ve tavsiyelelerine uyularak bayramlarda fakirlere her zamandan daha ziyade ikramlarda bulunulur. Dostlar birbirleriyle hediyeleşirler. Her çeşit iyilikler, mü'minlerce artırılmaya çalışılır. Yetimlere bilhassa fakir hastalara, kimsesiz kadınlara ikramlarda bulunulur, dargınlar barıştırılır. Kusurlu olanların kusurları bağışlanır. Akrabalar ziyaret edilir. Bütün bu güzel işler yapılırken tek gaye gözetilir. Bu, dinî ve insanî görevleri samimiyetle yerine getirip Cenab-ı Hak'kın sevgisini kazanmaktadır.

Zaten gönüllere bu güzel duygu hakim olduğu müddetçe, her engel aşılar, her çeşit güzel işler yapılabilir. Bunun neticesi de cemiyetin maddî ve manevî huzur ve saadeti sağlanmış olur.

Bayramlar, bu görevlerimizi daha güzel bir şekilde yerine getirmemizi hatırlatan en güzel günlerimiz değil midir? Bayramları

1 - Câmîüssagîr 2/175

bayram bilip, onları kudsiyyetine uygun bir şekilde değerlendiren kimselere ne mutlu!

Eğer Allah Rızası için, ferdin ve cemiyetin yararına hayırlı işler yapılmamış ise, bayramlardan beklenen sonucu elde etmek imkânsız olur. Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur:

"Onların konuşmalarının birçoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka vermeyi, ya bir iyilik yapmayı veya insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki müstesna, kimki Allah'ın rızasını arayarak böyle yaparsa, biz ona çok büyük bir mükâfât vereceğiz." Nisa suresi, âyet; 114

İSLÂMIYET GÜZEL AMELLER MANZUMESİDİR

Din, insanları daima iyiliğe sevkeden, onları dünya hayatında da ahirette de saadete götüren ilâhî bir kanundur. Onun öğrettiği düsturları yerine getiren insan iki cihan saadetine ermiş demektir.

Allah Teâla tarafından dinin vaz edilmesindeki hikmet; insanları önce bu dünyada sonra da ahirette saadete erdirmektir. İnsanların dinî görevler ile vazifelendirilmiş olmalarının sebep ve hikmeti de budur. **Cenab-ı Hak insanların rûhî ve maddî her çeşit ihtiyaçlarını en iyi bildiği ve insana herkesten daha çok merhamet buyurduğu için, insanı her bakımdan yükseltip kemâle erdirecek vazifeler ile görevlendirmiştir.**

Bu bakımdan insanların mükellef oldukları dinî vazifeler, görünüşte bir vazife, bir külfet ise de hakikatte bunlar birer ilâhî nimet ve rahmettir. Bunun içindir ki, İslâmiyetin insanlara telkin ettiği görevlerin hiç birinde insanın zararına olacak birşey bulmak mümkün değildir. Ancak, bu görevlerin hepsini herkesin anlamış olması da kolay değildir.

Bir kısım kimselerin ilgisizliği veya tenkitte bulunmaları bu hikmetleri bilmemelerinden, bunları bilmeyen kimselerin sözlerine kıymet vermiş olmalarından, yahut da şahısların kendi hatalarını dine izâfe etme yanlışlığına düşmüş olmalarından ileri gelmektedir. Bu kimseleri, İslâmiyetin akl-ı selime hitab ettiğini kesin hüccetlere (delillere) ve en sağlam esaslara dayandığını bilseler hüküm vermek istedikleri hususları hakiki bilginin ışığı altında gözden geçirselerdi; **İslâmiyetin Güzel Ameller Manzumesi** olduğunu görmekte ve emirlerindeki hikmetleri kısmen de olsa anlamakta güçlük çekmezlerdi. Hakikatte, **İslâmiyet Güzel Ameller Manzumesidir**. Bu Yüce Din insanlara en sahih ve en doğru akideyi telkin etmiş, salih amelleri öğretmiş, en güzel ve âdil muâmeleyi bildirmiş, en güzel ve en nezih ahlâk esaslarını getirmiştir. Bunların hepsi en güzel düsturların ve amellerin manzûmesi olmakla birlikte, insana hayat verecek ve onu önce bu dünyada, sonra da ahirette mes'ut kılacak ulviyettir.

Nitekim, Kur'an-ı Kerim'de meâl olaak Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz birr² (iyi olmak) demek değildir. Fakat birr (iyi olan) Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere imân eden, malını - ona olan sevgisine rağmen - yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolculara, (ihtiyacından dolayı) isteyenlere ve (kurtarmak üzere) esirlere veren, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, ahidleştiklerinde ahidlerine vefa gösterenler; zorda, darda ve savaş alanında sabredenlerin iyiliği tam bir iyiliktir. İşte onlar, doğru olanlardır ve onlar takvâya erenlerin de tâ kendileridir."³

2 - El-birr: İnsanları Cenab-ı Hak'ka yaklaştıran her türlü iyilik, hayır ve tâat demektir.

3 - El-Bakara Sûresi - 177

HAKKA SAYGI MÜ'MİNİN ŞİARIDIR

İslâmiyet, müntesiblerine daima hakka saygı gösterilmesini emreder. Hakka saygı mevzuunda İslâmiyet, o kadar güzel düsturlar getirmiş, insanlara o kadar güzel telkinlerde bulunmuştur ki; bunun ötesinde daha güzelini bulmak imkânı mevcut değildir.

İnsanı layık olduğu mevkiye yükselten dinimiz, hakka saygı mevzuunda da onun akıl ve düşüncelerini aydınlatmış, hakka saygı meselesinde tereddüt edilecek hiçbir cihet bırakmamıştır. Mükellef olan bir müslüman her şeyden önce şunu bilir ki, kendisinin üzerinde öz nefsinin hakkı, onu yetiştiren ebeveyninin (âile fertlerinin), içerisinde bulunduğu cemiyetin hakları vardır. Bunların üstünde onu her türlü nimetlere şarkeden; akıl, düşünce gibi çok yüksek değerlerle teçhiz eden Cenâb-ı Hak'kın kendisi üzerinde hakkı vardır. Mü'min bütün bu haklara kaşı saygı gösterdiği ölçüde olgun insandır. Bu haklardan her hangi birisini ihmal etmek, neticede kendisini müşkil durumlara mâruz bırakacaktır.

Günlük hayatımızda en çok güvendiğimiz, sevip takdir ettiğimiz, hatta kendilerini örnek almayı düşündüğümüz büyük insanlar, bu haklara en çok saygı gösteren kimseler değil midir? Dinimizin, bizlere vaki telkinlerine baktığımızda bizlerin de aynı görevleri yerine getirmekle mükellef olduğumuzu rahatlıkla idrâk ederiz. Nitekim, rivâyet edilen bir hadis-i şerifte meâl olarak şöyle buyurulmuştur.

"Senin üzerinde Rab'bının hakkı vardır. Kendi öz nefsinin hakkı vardır. Ailenin hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını ver"¹ buyurulmuştur.

"Cennet anaların ayakları altındadır. Haklarını ödemek hoşnutluğunu kazanmak hususunda annesinin ayağını öpen bir evlat cennetin eşiğini öpmüş gibidir."² meâlindeki hadis-i şerifleri elbette her mü'min ciddiyetle düşünmek zorundadır... Ana ve

1 - Riyazüs-salihin s: 88

2 - Keşfü'l - Hafa 1/335 No: 1078

babaya karşı bu kadar saygılı olması gereken bir kimsenin, bu gerçekleri kendisine telkin eden Dine ve o Dinin, bütün hükümlerini bildiren Peygamber (S.A.V)'e karşı nasıl saygılı olması gerektiğini her an düşünmek bir vazife olmaz mı? Bunların hepsinin ötesinde maddî, manevî bütün varlığımız, bunları var eden ve bunlardan bizleri haberdar eden Rab'bimize, O'nun emirlerine karşı ne derece saygılı olmamız, arz-ı şükranda bulunmamız gerektiği düşünülmelidir.

İnsan haklarına saygının en güzelini İslâmiyette görmek mümkündür. Bunları bizlere bildiren esaslardan bir kaçını burada zikretmek yerinde olur. Hazreti Peygamber (S.A.V) bir hadislerinde meâlen: **"Bir kimse haksız olarak başkasının toprağına bir karış tecavüz ederse o yer onun boynuna geçirilir"**³ buyurmuşlardır.

Bu yüce düstur ne kadar düşündürücüdür. Çünkü her insan, haklara saygı konusunda kendi durumunu bu hadis-i şerif muvacehesinde, daha iyi takdir imkânına sahip olacaktır.

Biz, burada sadece kul hakkına hürmetsizlik gösterenlerin, manevî yönden karşılaşacakları acıklı, durumu gösteren, hadis-i şeriflerden bir tanesiyle iktifa edeceğiz. Hazreti Peygamber (S.A.V). mealen:

"Bir kimse yemin ederek, bir mü'minin hakkını üzerine geçirirse, Allah Teâlâ o kimseye ateşi vacip kılar ve cenneti ona haram eder."⁴ Bunun üzerine bir şahıs Hazreti Peygamberden "Eğer o aldığı şey değersiz bir nesne ise, durum yine böyle midir?" diye sorunca Peygamber (S.A.V) **"İsterse misvâk ağacından bir dal parçası olsun, durum yine öyledir"** buyurmuşlardır.

İnanan, kalbine ve düşüncelerine bu duygu hakim olan kimselerin, bulundukları her yerde hakka saygı göstermeyi en şerefli bir vazife sayacakları şüphesizdir. Başkalarının hukukuna saygılı olan ve bu hususta hassasiyet gösteren insanların

3 - Câmius-sağir 2/176

4 - Tahkikî Müslim 1/122

Cenab-ı Hak daima yardımcısıdır. Böyle olgun insanların, bulundukları cemiyetin gözbebeği durumunda olmaları da tabiidir. Muhakkak ki, insan haklara saygı gösterdiği ölçüde kâmil bir mü'min olmak saâdetine erer.

BİRLİK VE YARDIMLAŞMA HER İYİLİĞİN ESASIDIR

İnsan, mümtaz bir varlıktır. Çünkü yaratılmışlar arasında onun yeri ve değeri çok büyüktür. Bilerek ve düşünerek iyi işler yapma ve bu iyi işlerden başkalarını da faydalandırma hususiyeti, yeryüzünde ancak insana verilmiştir.

Milletlerin huzur ve yükselmesi, o milleti teşkil eden fertlerin bu duygu ve düşünceye sahip olmalarına bağlıdır. Bir milleti teşkil eden fertler, iyi işler yapma ve bu hayırlı işlerden başkalarını da faydalandırma azminde bulunur ve bunu gerçekleştirirlerse o millet huzurlu olmada ve yükselmede en üstün merhaleye erişmiş demektir.

Esas bu olunca, ruhların ve gönüllerin birleşmesi ve bu gaye etrafında insanların tesanüt (dayanışma) halinde olmaları en tabii bir netice olacağı aşîkârdır.

Dünyadaki milletlerin hepsi, dirliği; birlikte bulmuşlardır. Atalarımız **"Birlik kuvvettir"** demişlerdir. Bu söz ne kadar yerindedir. Şüphesiz ki; Cenab-ı Hak'ın yardımı da birlik ve tesanüt içerisinde bulunan insan toplulukları ile beraberdir. Cemiyetleri, milletleri muzdarip kılan huzursuzlukların doğması, insanların sıkıntılara sürüklenmesi birlik ve tesanüt gibi yüksek duygularının zayıflaması insanların tefrikaya düşmüş olmaları sebebiyle değil midir?

Bunun içindir ki; Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak meâl olarak şöyle buyurur: **"Hepiniz birden sımsıkı Allah'ın ipine (itaatına) sarılın, parçalanıp ayrılmayın!"**⁵

5 - Ali İmran, ayet; 103

Tefrikanın, anarşinin, cemiyetlere ne kadar ağıra mal olacağını çok açık surette gösteren ayetlerinden birinin meâli de şöyledir: **"Allah'a ve O'nun Resulüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra zaafa düşersiniz, kuvvetiniz kesilip gider. Bir de sabredin Şüphesiz ki Allah' (ın yardımı) sabredenlerle beraberdir."**⁶

Muazzam bir binayı meydana getiren bir mimar, daha önce bu eseri meydana getirecek unsurları birleştirecek bir tarzda hazırlıyacağı gibi, Cemiyet ferdlerinin de aralarında birlik temin edecek şekilde yetiştirilmiş olmaları zaruridir. Bunun içindir ki, kardeşlik duygularını zedeliyecek, birlik ve tesanüdü sarsacak her türlü davranış dinimizde men edilmiştir. Keza birlik ve huzuru temin edecek her husus, müminlere vazife olarak verilmiştir. Doğruluk, ahidlere vefalı olma, ihlâs, kardeşlik, iyilikte yardımlaşma, her müminin yerine getirmeye mecbur olduğu görevler arasında yer almıştır.

İslâmiyet'in ruhları ve gönülleri kardeşlik duyguları etrafında birleştiren emirleri baştan başa hikmettir. Çünkü bunlar, insanı cemiyet arasında görevini en iyi şekilde yerine getirecek tarzda önceden hazırlamaktadır. Hz. Peygamber (S.A.V) in bir hadisleri meâl olarak şöyledir: **"Beş şey gelip çatmazdan önce, beş şeyin kıymetini taktir et,: ölüm gelmezden önce hayatının; hastalık gelmezden önce sağlığının; meşguliyet gelmezden önce boş vakitlerinin; ihtiyarlık gelip çatmadan önce geçliğinin, fakirlik gelmezden önce zenginliğinin (servetinin) kıymetini bil!"**⁷

Şüphesiz ki bu ve benzeri tavsiyeler ferdi, cemiyet içerisindeki görevini en iyi bir şekilde yerine getirecek tarzda hazırlayıcı mahiyettedir. Zaten cemiyeti teşkil eden fertler bir vücudun azaları mesabesinde olduklarını her zaman hatırd tutmaları ve bunun icabını yerine getirmeleri bir zarurettir. Peygamber (S.A.V) Efendimiz **"Müminler birbirlerini sevmelerinde, birbirlerine şefkatli davranmalarında, birbirlerine yardımcı ve atufetli olmalarında**

6 - Enfal, ayet: 46

7 - Câmius Sağır, s: 48

bir vücudun azaları gibidirler. O vücudun azalarından biri muzdarip olunca, diğer azaları da Onun ızdırabıyla rahatsız olur, uykusuz kalırlar"⁸ meâlindeki sözleriyle bu gerçeği ne kadar güzel açıklamışlardır.

Akıllı kimse, başkalarının durumlarından ibret alan ve dinî, dünyevî görevlerini eksiksiz olarak yapan kimsedir. Yalnız geçmiş değil; yaşadığımız hergün, binlerce ibret verici derslerle doludur. Bunların hepsi huzur ve iyiliğin birlik ve tesanütte olduğunu hal diliyle insanlara söylemektedir. Halbuki mümin olarak birbirlerimizi sevmek, her çeşit iyi işlerde birbirimize yardımcı olmak başta gelen vazifelerimiz cümlesindendir. Peygamber (S.A.V) Efendimiz meâl olarak; **"Kardeşin haksız da olsa, ma'sum da bulunsa, ona yardım et!"** Bunu dinleyenlerden birisi;

- Ey Allah'ın Resulü, ma'suma yardım etmek durumu açık. Fakat haksıza nasıl yardım edebilirim? cevaben;

- Onu yaptığı haksız işten vazgeçirip uzaklaştırırsan, o kimseye yardım etmiş olursun"⁹ buyurmuşlardır.

Muhakkak ki, birlik ve iyiliklerde yardımlaşmak her türlü iyiliğin esasıdır.

KARDEŞLİK RUHU

Kur'an-ı Kerim, mü'minlerin kardeş olduklarını bildirir. Peygamber Efendimiz de mealen: **"Mü'min, mü'minin kardeşidir. Ona haksızlık etmez, onu yalanlamaz ve onu yardımsız bırakmaz..."** buyurur. Kardeşlik ruhu, akl-ı selim'e sahip olmakla kuvvet bulur. İnsanın güzelliği ve gerçek olgunluğu da edebi ve aklı selime sahip olması ile edilir.

Ailelerin, milletlerin huzuru ve ahlâkî üstünlükleri, kardeşlik duygularıyla mütenâsibtir. Bu duygunun yok olması, en güçlü milletlerin bile zaafa uğramasına sebep olur.

8 - Camius-Sağır, 2/155

9 - Camius-Sağır 1/109 Buhari'den naklen

"Sen, ben desin millet, aradan vahdeti kaldır. Milletlerin izmihlâli, işte o zamandır" sözü ne kadar yerinde söylenmiştir.

Kardeşlik duygularını muhafaza edecek, onu geliştirip takviye edecek asıl güç hiç şüphe yok ki akl-ı selimdir.

İslâmiyet, tevhit dinidir. İnsanları bir akidede birleştiren, onlara kardeşlik ruh ve şuuru veren, onları ruhî ızdıraplardan kurtaran ilâhî bir düsturdur. Esası tevhit olan bu dinin müeyyidesi, desteği, akl-ı selimdir. Akl-ı selim, sağlam bir göz olarak düşünülür ise, İslâmiyet de onun normal görmesini sağlayan aydınlıktır. Işık olmadan gözün varlıkları görüp normal bir şekilde tanıma imkânı olmayacağı gibi, göz olmayınca da ziya'nın kıymeti takdir edilemez olur.

Peygamber Efendimizin şu hadisleri üzerinde ne kadar düşünülse yeridir: **"İnsanın dini, aklıdır. Akli olmayanın da dini yoktur. Akl-ı selim ile rızıklandırılan kimse, felahı (kurtuluşu) bulmuştur. İnsanlar iyi işler yaparlar. Alacakları manevî ecir ise, ancak akıllarına göredir."**¹⁰

Aziz milletimizin takdire değer üstün meziyyetlerinden biri de birlik şuuruna sahip olması, kardeşlik ruhunu zedeleyici davranışlara hiç bir zaman kıymet vermemesidir. Tarihimizin her devrinde olduğu gibi, bu günde aziz milletimizin aynı ruh ve kardeşlik şuuruna sahip olduğundan şüphe edilmemelidir. Yiğit kimse, başkalarını yenen değil, öfkelendiği sırada öfkesine hakim olup akl-ı selime göre hareket eden kimsedir. Kur'an-ı Kerim, "Öfkelendiği sırada hislerine hakim olan, insanların kusurlarını bağışlayan ve iyi işler yapan kimseleri Allah Teâlâ'nın sevdiğini" bildirir. Bütün bu davranışların meydana gelmesi ve iyi işlerin yapılabilmesi akl-ı selim ile olur. Böyle hareket etmek ise, dinimizin icabı ve milletimizin şîârıdır.

Çünkü milletimizin inanan her ferdi, "kendisi için sevdiği her iyiliği, kardeşi için de sevip arzu etmek, kendisi için olmasını istemediği her kötülükten mü'min kardeşinin de milletinin de uzak kalmasını istemek vazifesi olduğunu bilir; kardeşlik ruhunun kuvvetlendirilmesi

bu bilgiyi gerçekleştirmeye bağılı olduğunu kabul eder. Bunun içindir ki, kardeşlik ruhunu zedeleyen davranışlar, her şeyden önce dinimizce men edilmiştir. İnsan sadece kendini değil de ailesini ve milletini de bu zararlardan korumakla vazifeli olduğunu bilmeli, kötü zandan ve rastgele konuşmaktan çekinmelidir. Böyle olunca insan, aklı selimine göre hareket eder, birlik ve kardeşlik ruhu da kuvvet bulur.

BAŞARININ SIRRI ALLAH İÇİN SEVMEKTİR

İslâm Dini bizlere birbirimizi sevmemizi ve karşılıklı olarak birbirlerimize saygılı olmamızı telkin eder. İyi düşünüldüğü takdirde bu hususun ne kadar ehemmiyetli olduğu kolaylıkla anlaşılır.

Bir ailenin fertleri karşılıklı olarak birbirlerine sevgi beslemek ve saygılı olmak zorundadır. Ailenin fertleri bu görevlerinde kusur etmezlerse o aile huzura ermiştir. **Fertleri birbirine gücenmiş bir ailenin, iktisadî bakımdan ve diğer yönlerden-güçlü de olsa-huzur bulmasına imkân yoktur.** Aile cemiyetin en küçük bir örneği olduğuna göre cemiyeti, büyüklüğüne mütenasip, geniş bir aile olarak düşünmek mümkündür.

Böyle olunca cemiyet fertlerinin karşılıklı olarak birbirlerini sevmeleri, saymaları icap ettiği kolaylıkla bilinmiş olur. İnançları, gayeleri, duygu ve düşünceleri aynı olan bir cemiyeti aile; çok geniş bir aileyi de küçültmüş bir cemiyet olarak düşünmek huzur ve itimat bakımından da çok önemlidir.

Bir cemiyetin fertleri birbirlerine sevgi bağları ile bağlanmış ise bu cemiyet dünyada mevcut olan diğer bütün milletlere ve devletlere her bakımdan örnek olmaya layıktır. Çünkü böyle bir cemiyetin elde edemeyeceği başarı yoktur.

Zaten her büyük başarının temelinde mutlaka sevgi vardır. Sevgi ve irade olmadan büyük ve hayırlı işlerin başarılmaması mümkün

değildir." Sanatına karşı muhabbeti olmayan bir sanatkârın, başarılı olması ve sanatın inceliklerine nüfuz etmesi düşünülebilir mi? Derslerine karşı sevgisi olmayan, yükselme azim ve iradesini zayı etmiş bulunan bir talebenin muvaffak olması mümkün müdür? Demek oluyor ki, en küçük işlerde bile başarının nüvesi sevmek ve irade sağlamlığı oluyor.

Dinimizin emir ve tavsiyelerine dikkatle nazar edildiği zaman, mü'minler arasında karşılıklı sevgi ve saygının mevcut olması, imanın kemâlinin bir semeresi olduğu kolaylıkla müşahade edilir. Peygamberimiz Efendimiz meâlen **"İmanın en üstünü, kendin için sevdiğin her şeyi insanlar için de sevmen; kendin için arzu etmediğin şeyi başkaları için de arzu etmemendir."**¹¹ buyurmuşlardır.

Hiç şüphe yok ki, insan yaradılışı icabı kendisi için her çeşit hayırları sevip arzu eder. İnanmış bir kimse olması hasebiyle aynı şeyleri, başka insanlar için de sevip arzu etmek zorundadır. Yüce Dinimiz sevginin bu derecesinin imanın bir icabı olduğunu bildirmiştir. Bir hadis-i şerifte meâl olarak şöyle buyuruluyor: **"Allah'a yemin ederim ki sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirlerinizi sevmedikçe de olgun mü'min olamazsınız."**^S

İşte bu sevgi neticesiyledir ki, yeri geldiğinde insan kardeşlerini kendi öz nefesine tercih eder, başkalarının huzur ve hayatı için sıkıntılara göğüs gerer. Ölümü bile tebessümle karşılar. Şehitler o yüksek rütbeyi bu sevgi ile elde etmemişler midir? Sevgi ve sağlam irade ruhunu zayı eden kimselerin, hayatı arzu ettikleri kadar, şehitler de mukaddes değerler uğruna Allah yolunda ölümü sevip ve onu tebessümle karşılamamışlar mıdır?

İnsanın bu sevgi duygusu kendisini yükseltecek mahiyette olmalıdır. Bu mahiyette olmayan sevginin kararsızlıktan öteye geçmesi mümkün müdür? Şüphesiz ki muhabbetin en üstün olanı Cenab-ı Hakkın hoşnutluğu için beslenen sevgidir. Kudsi bir hadiste meâl olarak şöyle beyan ediliyor: **"Allah Teâlâ buyurur ki, "Benim rızam uğruna birbirlerini sevenler için, nebilerin ve şehitlerin bile gıpta edecekleri nur'dan minberler vardır."**¹²

11 - Kenzül-Ummal 1/41 No: 95

s - Mişkâtül-Mesabih, Hadis No: 4631

12 - Riyazüs-Salihin, 186

İnsanları birbirlerine sevdirmeye mani olan herşey, İslâm Dininde men edilmiştir. Haksızlık, yalan, gıybet, haset, aldatmak, hasılı kardeşlik sevgisini zedeleyen herşeyin dinimizde yasak edilmesinin hikmeti budur.

İnsan daima iyiliğin medyunudur. İnsanları birbirlerine sevdirmek din ve dünya için lüzumludur. Bu husus, aklı erenlerin, kâmil insanların başta gelen vazifelerindendir. Çünkü, sevgi bağı, insanlar için demir bağlardan çok daha kuvvetlidir.

İSRAFTAN SAKINMAK

İslâm Dini insanları daima fazilete davet eder, insanı küçültecek veya ızdıraba sürükleyecek davranışlardan onları men eder; insanın yaşayışında bütün işlerinde ve hareketlerinde itidale riayet etmenin bir esas olduğunu bildirir. Bundan dolayıdır ki; İslâm Dininde israf haram kılınmış ve cimrilikte yerilmiştir.

Mü'minlerin vasıflarını bildiren ve onları bu vasıflardan dolayı öven bir ayet-i celilenin meâli şöyledir: **"Onlar (Mü'minler) sarfettikleri zaman ne israf ederler ne de cimrilik gösterirler, ikisinin ortasında bir yol tutarlar."**¹³

İktisada riayet eden israftan sakınarak kazancı yerli yerinde sarfetmesini bilen ailelerin ve milletlerin fakr-u zaruret içinde kalmaları bahis konusu değildir. Geçimde orta yolu tutan ve israftan uzak kalan kimseler kendilerine, ailelerine, millet ve memleketlerine çok faydalı olurlar. Fertleri, aile ve milletleri fakr-u zaruretin pençesine atan ve zillate sürükleyen başlıca amillerden biri hiç şüphesiz israftır.

İsraf ve safahat yüzünden nice ailelerin perişan olduğu, devletlerin bile temelinden sarsılıp yıkıldığı görülen hadiselerdendir.

Kendisinin iyiliğini, ailesine ve milletin refahını düşünen kimselerin israftan kaçınmaları zaruridir. İyi düşünen kimseler kendi

13 - Furkan suresi ayet; 67

kazançlarını sarfetmekte orta yolu takip ederler, lüzumsuz yere harcamalardan veya borca girmekten kendilerini korurlar.

Akıllı insan, başkalarının durumundan ve hadiselerin seyrinden ibret dersi alan kimsedir. Fakat yakışıksız hareketleriyle, başkalarına ibret dersi olmak, insan için ne kadar acı bir durumdur. Bir insanın geçici zevk ve isteklerine uyarak servetini heder etmesi, şahsı için olduğu kadar ailesi ve milleti için de bir kayıptır. Çünkü bir insanın kendisinde mevcut kötü alışkanlıklar, sonuç itibarıyla ailesini de muzdarip kılar.

İsrafın daima menedilmesinin bir hikmeti de insan haysiyet ve şerefini yükseltmek ve onu zillate maruz kalmaktan korumaktır. Bir kuyumcu işlerini ölçü ile yapıyor, bir muhasip de, münasebetlerini doğru hesaplara nasıl dayandırıyor ise, insan da kazancını ölçülü bir şekilde sarfetmek ve israftan kaçınmak zorundadır.

İslâmiyetin her emri, her tavsiyesi insanlar için hikmet ve rahmettir. Dinimizde israf, haram olduğu gibi, cimrilik de yasak edilmiştir. İnancı bir kimsenin kazancını nereye, ne surette ve hangi iyi maksat için sarfettiğini düşünmesi gerekir. Kazancını aklı selimin isabetli gördüğü ve dinimizin makbul saydığı bir ölçüde sarfeden kimse, insanların takdirini ve Cenab-ı Hak'ın hoşnutluğunu kazanmış olur.

Varlıklarını hava-i arzularına göre heder edenler, kendileri için de millet ve memleketleri için de faydalı işler yapmaya muvaffak olamazlar. Böyleleri düşmanlarını her zaman sevindirir, fakat dostlarını daima müteessir ederler. Çünkü, israf, dünyada kötülük amili, ahirette de vebalden başka birşey değildir.

İşlerin en hayırlısı itidale uyularak yerine getirilmiş olanlarıdır. Çünkü israfta tefrit gibi makbul olmayan birşeydir. Peygamber (S.A.V) Efendimiz: Mealen "**Geçimde orta yolu tutmak mâişetin yarısıdır;iktisada riayet eden, fakirliğe düşer olmaz**"¹⁴ buyurmuşlardır.

İsrafın sonucu, ağır borçlar altına girmek olacaktır. Bunun içindir ki, insan borçlanmaktan da imkân ölçüsünde kaçınmalıdır. Hazreti Lokman oğluna yaptığı bir nasihatta: **"Ey oğlum! Borçlanmaktan son derece sakın, zira borç insan için gece üzüntü, gündüz de zillete sebep olur."**

İsraf konusunda insanların yolunu aydınlatan ve onlara doğru yolu gösteren bir hadis-i şerifin meâli şöyledir: **"Cenab-ı Hak size üç şeyi emreder ve sizi üç şeyden nehyeder. Size emredip hoşnut olduğu üç şeyden birincisi yalnız O'na kulluk etmeniz ve O'na hiç birşeyi ortak tutmamanızdır. İkincisi hepiniz birden Allah'ın ahbine sımsıkı sarılmanız ve ayrılığa düşmemenizdir. Üçüncüsü de Cenab-ı Hak'ın işlerinize memur ettiği kimselere hayırdan yardımcı olmanızdır."**¹⁵

Allah'ın hoşnut olmayacağı üç husus şudur: **"Dedikodu yapmak, faydası olmayan şeyleri sorup durmak, bir de malı zayi etmek, iyi olmayan yerlere sarfetmek"**tir.

İsraftan kaçınan kişilere ne mutlul! Zira bunlar, hayatın sıkıntılarını giderdikleri gibi, yaradanın hoşnutluğunu da kazanmış olurlar.

DİNİMİZDE KOMŞULUK MÜNASEBETLERİ

Dinimizin biz müslümanlara emirlerinden birisi de komşuluk hukukuna saygılı olmaktır. İnsanlar arasında hüsn-ü muaşeret (Güzel geçim) yapma çok önemlidir. Bu hususun önemini bildiren bir Âyet-i Celile meâl olarak şöyledir.

"Allah'a kuluk edin. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya-baba'ya, yakınlar, yetimlere, düşkünlere, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş, yolcuya ve maliki bulunduğunuz kimselere iyilik edin."¹⁷

16 - Riyazüs-Salihîn 629

17 - Nisa suresi, âyet: 36

Komşuluk hukukuna saygı gösteren kimseler, daima başkalarından saygı görürler. Zaten insanın kendi başına ve yalnız olarak yaşaması mümkün değildir. İnsan, ailesi fertleri ile komşu ve arkadaşları ile âdâb-ı muâşerete uyarak, hak ve hukuka saygı göstererek yaşadığı ölçüde mesut olur. İnanan bir kimsenin öyle hareket etmesi insanî bir vazife olduğu gibi, dinimizin de bir icabıdır. Görevine itina gösteren kimseler her yönden takdire layıktırlar. Komşuluk hukukuna saygı göstermeyen çevresini üzdüğü gibi, kendisi de huzursuz olur. Üzerine alacağı manevî vebal de çok daha başka ve daha ağırdır.

İnsanın takip ettiği meslek ne olursa olsun, daima başkalarıyla komşuluk yapmak zorundadır. İnsana insan denilmesindeki bir sebepde başkalarıyla geçim yapması ve iyi münasebetler kurmasından dolayıdır.

Durum böyle olunca kardeşine ve komşularına karşı güler yüzlü olmak, hiçbir davranışı ile komşularına eziyet vermemek maddî ve manevî yönden onlara ikramda bulunmak, komşularından bilerek veya bilmeyerek gelen sıkıntılara sabır ve müsamaha ile mukabele etmek, insanın olgunluğunun açık belgesidir.

Büyük insanlar hayatları boyunca böyle hareket etmişlerdir ve böylece mensup oldukları topluluklara yaşayışlarıyla örnek olmuşlardır. Komşuluk hukukuna saygı göstermemenin hiçbir zaman iyi olmayacağını göstermesi bakımından büyüklerden birisinin çok güzel öğüt verici mahiyetteki münacaatını buraya dercediyorum... O zat Cenab-ı Hak'ka şöyle niyazda bulunur. **"Allah'ım; üzerime efendilik yapmak isteyen evlat'tan, vakti gelmeden beni ihtiyarlatacak vasıftaki zevceden, başkalarına nimet; fakat bana vebal olacak servetten, bir de benden iyilik gördüğünde onu gizliyen, bir fenalık görünce de etrafa yayan kötü komşudan, beni korumanı dilerim."**

"Önce komşu, sonra ev almalısın" sözü de komşuluk hukukunun ne kadar önemli olduğunu anlatmak için söylenilmiştir. Bunların hepsi gösteriyor ki, komşuluk hukukuna saygı göstermemenin vebali çok ağırdır. Hz. Peygamberin buyurduğu ve meâlini buraya -

alacağımız şu iki hadisleri, bizlere olduğu kadar huzur içinde yaşamak isteyen her cemiyete en yüksek medeniyet dersi verecek ulviyettedir.

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyorlar, **"Allah'a yemin ederim ki iman etmiş sayılmaz"** bu sözü üç defa tekrar edince, kim iman etmiş sayılmıyacağını soruyorlar. Cevaben: **"Komşusu kötülüklerinden emin olmayan kimse iman etmiş olmaz."** İkinci hadislerinde de **"Allah'a ve Âhiret Gününe inanan, komşusuna iyi muamele etsin. Allah'a ve Âhiret Gününe iman edenler misafirine ikram etsin. Allah'a ve Âhiret Gününe iman edenler, hayır söylesin veya sussun."**

Komşuluk hukukuna saygı gösteren kimselere ne mutlu. Çünkü böyle kimseler her yerde takdir görür ve Cenab-ı Hak'kın hoşnutluğunu kazanır.

DÜNYA HAYATI BÜYÜK BİR İMTİHANDIR

Varlık âleminde yaratılmış her şey muhakkak bir hikmete binaen var edilmiştir. Yaratılmışlar arasında hiçbir şey boş yere yaratılmamıştır.

Kâinatta bizim gücümüz ve irademiz dışında vukua gelen hâdiseler de bir ölçü içerisinde ve intizamlı bir şekilde gelip geçmekte veya birbirini takip etmektedir. Gece ile gündüzün birbirinin ardısıra gelmesi, güneşin, yıldızların seyri; yağmurun yağması, rüzgarın esmesi, müşahade edebildiğimiz her şey, aklımıza hayranlık verecek bir ahenkle kendisine çizilen sınırlar içerisinde vazifesine devam etmektedir.

Bütün varlıkların sahibi olan Allah Teâlâ, kâinattaki sayısız diyebileceğimiz varlıklar için bu intizamı vermiştir. Canlı-cansız en küçük yaratıktan en büyüğüne kadar hepsi O'nun tasarrufunda ve O'nun iradesinde uygun olarak vazifesini yerine getirmektedir. İyi ve doğru düşünenler için, bunların anlaşılması ve durumun böyle olduğunun bilinmesi güç değildir.

Bunun içindir ki, yaratılmışlar arasında, varlıkları tetkik süzgeçinden geçirme kudret ve isti'dadına sahip olarak yaratılan insanın mevkii, çok yüksektir. İnsanın bu mevkiini daha da yükseltmesi ve hatta ebedileştirmesi onun bu hayat imtihanını kazanmasına bağlıdır. İnsan bu dünyada hem iyi insan olarak yerini ve değerini yükseltebilir ve hem de buradaki güzel çalışmaları ile geçici olmayan öbür âlemdeki yerini kazanabilir ve ebedileştirir. İnsanın sahip olduğu bu vasıf ve imkân kendisine hastır. Geçici olan bir zaman ölçüsü içerisinde hem dünyayı kazanmak, hem de bu sayede ahiretin geçici olmayan saadetini elde etmek imkânı insandan başkasına verilmemiştir.

Kur'an-ı Kerim'in Mülk Sûresinde Cenab-ı Hak meâl olarak şöyle buyuruyor: **"Hükümrânlık elinde olan Allah ne yücedir. Ve O her şeye kadirdir. O Allah ki, hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O azizdir, çok bağışlayıcıdır."**²⁰

Dünya hayatında hangimizin daha güzel amellerde bulunduğumuzun belirtilmesi için bir imtihan muamelesine tabi tutulduğumuzu meâlini verdiğimiz ayet-i celile açık olarak beyan buyurmaktadır. Bu bakımdan dünya hayatının daha açık olarak ömrü azizimizin önemi, biz müslümanlar için çok büyüktür. Çünkü iki âlemin saadeti de ancak bu dünya hayatında kazanılmaktadır. İnsanı gayeye götüren güzel vesileler, o gaye gibi büyük bir ehemmiyeti haizdir.

Dünyamız, ahiretimizin bir tarlası, bir bahçesi mesabesindedir. İnsan bu tarlaya hangi tohumu atar, bu bahçeye hangi fidanı dikerse, elde edeceği sonuç da ona göre olacaktır.

Dünya hayatı biz insanlar için büyük bir imtihan olduğuna göre, bu imtihanda başarı elde etmek için; kendi gücümüzü, irademizi daima hayra (iyiliğe) sarfetmemiz gerekir. İnsanlığın icabı ve dinimizin emri de budur. Gücünü ve iradesini kötüye kullanan kimselerin bu imtihanı telafisi imkânsız zararlarla sonuçlanacağı gibi, çevresinde bulunan insanları, hatta yerine göre koskoca bir topluluğu muzdarip

20 - Mülk suresi, âyet; 1,2

edebilirler. Düşünce ve idrâk sahibi her insan, sonucu kendisine felaket, milletine ızdırap olacak her çeşit davranıştan uzak kalmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak meâl olarak şöyle buyuruyor: **"Kim ki, zerre mikdarı hayr işler, mükâfatını bulur. Kim de zerre ağırlığı kötülük yaparsa, karşılığını görür."**²¹

Bazen de insanın iradesi dışında ve altından kalkılması güç imtihanlarla karşı karşıya gelebilir. Bu gibi durumlarda da mü'minleri yine başarıya götürebilecek imkânı Cenab-ı Hak insanlara bahşetmiştir.

Geçtiğimiz günlerde yurdumuzda bir kısım kardeşlerimizin uğradığı ve hepimizi müteessir eden Zelzele Felâketi de bu ağır imtihanlardandır.

Böyle bir durum karşısında gerekli bütün çarelere baş vurmak, insanın gücü ve iradesi dahilindeki bütün tedbirleri almak, hiçbir suretle tedbirde kusur etmemeye azmetmek, diğer taraftan sabır ve metanetle Cenab-ı Hak'ka da tam teslimiyet göstermek lazımdır. Ayrıca felakete maruz kalan kardeşlerimizi teselli etmek, onlara takat ölçüsünde yardımcı olmak bizleri selamete ulaştıracak ve başarıya götürecektir. Hz. Peygamber'in **"Mü'minlerin derdini kendine mal etmeyen onlardan değildir."**²² meâlindeki hadisleri bizlere ne büyük hikmet dersi vermektedir.

Dünya hayatının büyük bir imtihan olduğunu ve burada başarı elde etmek için, her günün kendisine mahsus, yerine getirilmesi gerekli işleri bulunduğunu unutmamalıyız. Böyle olunca dünyayı da ahiret saadetini de elde edebilecek bir başarıya ulaşabiliriz.

21 - Zilzal suresi, âyet; 6,7

22 - Keşfül-Hafa 2/279, No: 2617

İYİ ŞEYLERİN DÜŞÜNÜLMESİ

Hayatta daha iyi şeyler düşünmek ve iyi insanlardan olmaya çalışmak, insan için çok şerefli bir görevdir. İnsanın huzur bulması, cemiyetlerin yükselmesi, böyle bir düşüncenin varlığı ve bütün fertlerin gönüllerine hakim olmasıyla mümkündür. Düşüncenin bütün insanların kalplerinde yer almasına çalışmak, akli eren insanların gayesidir. **Herşeyi iyiden iyiye tefekkür etmek ve varlıkları anlamaya çalışmak dinimizin de bizlere bir emridir.**

Kur'an-ı Kerim tefekkürde bulunanları, herşeyi iyiden iyiye düşünenleri övmektedir.

Etrafımızdaki canlı ve cansız varlıkları, gerçek mahiyetlerini de ancak düşünmek ve araştırmakla anlamak imkânını elde edebiliriz. İnsanlar iyiden iyiye, iyi şeyleri düşünmek suretiyle Cenab-ı Hak'kın büyüklüğünü, ilmini ve kudretinin herşeyi kuşattığını bilgi yolu ile de çok açık olarak idrâk etmiş olurlar. Böylece inançları daha fazla kuvvet bulur. Çünkü herhangi bir eseri iyi incelemek, insanı; o eseri meydana getiren zatı daha iyi bilmek sonucuna götürür.

"De ki; bakınız göklerde ve yerlerde neler var!"²³ Meâlindeki âyet-i kerime ve benzeri birçok âyetler bizleri daima araştırmaya ve iyi düşünmeye teşvik eden ilâhî emirlerdir. Akla kuvvet ve istikâmet veren, düşünceye lâyık olduğu büyük kıymeti atfedene dinimiz; tefekkürü, iyi şeyler düşünmeyi büyük bir ibâdet saymıştır.

Hazreti Peygamber (S.A.V) bir hadisi şeriflerinde; **"Bir saat düşünmek, bütün bir yılı ibâdetle geçirmekten daha hayırlıdır."**²⁴ buyurmuştur.

Durum böyle olunca baştan çok faydalı ve iyi şeyler düşünmeli, düşündüğümüz iyi ve faydalı şeyleri yapmak suretiyle de milletimize ve memleketimize çok faydalı olmalıyız. Böyle hareket

23 - Araf suresi, âyet; 101

24 - Keşfü'l-Hafa 1/310, No: 1004

etmekle dinî ve millî görevlerimizi daha iyi bir şekilde yerine getirmiş ve Kur'ân-ı Kerim'in övdüğü kimselerden olma bahtiyarlığını elde etmiş oluruz. Kur'ân-ı Kerim'de meâl olarak Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün birbirini takip ederek gidip gelmesinde akl-ı selim sahipleri için Allah'ın kudretini gösterir belgeler (âyetler) vardır. O akıl sahipleri ki; ayakta iken, oturdukları yerde ve yanları üzerine uzanmış iken de Allah'ı anarlar ve iyiden iyiye düşünürler de; Ey Rabbimiz, sen bunları boş yere yaratmadın, bunları mânâsız yere yaratmaktan Sen'i tenzih ederiz. Bizi ateşten koru derler."²⁵

Dünyada insanların elde ettiği bilgiler ve meydana getirdikleri faydalı eserlerin hepsi güzel düşüncelerin neticeleridir. Düşünceler ne kadar iyi ve güzel olursa, insanların elde edeceği neticelerin de o kadar iyi ve faydalı olacağı tabiidir.

Düşünce olmadan insanların herhangi bir başarı elde etmeleri mümkün olmaz. Bunun için insan çok iyi düşünmeli, her işinde isabetli fikir sahibi olmaya çalışmalıdır. Derslerini terk edip, işini tesadüfe bırakan bir talebe, hiçbir zaman kendisini sevindirecek bir sonuç elde edemez.

Günlük işlerimizin en basit olanın da bile iyi düşünmek mecburiyeti vardır. Güzel alışkanlıklarımız bile hep iyi düşüncelerin mahsulüdür.

Kimsesiz bir yetime iyilik elimizi uzatmak, felakete uğramış kimselerin yardımına koşmak, bilmeyen bir kimseye, bildiğimizi öğretmeye çalışmak, bir yabancıya yol göstermek alışkanlığı;çevremizdeki fakir çocukları gözetmek, onları okutup cemiyete kazandırmak gibi, teşebbüslerin hepsi başlangıç itibariyle iyi düşüncenin sevindirici neticeleridir.

25- Ali İmran, 190 ve 191

Bir kısım müsbet bilgiler vardır ki; tatbikatta çok ender lâzım olduğu halde, insanın düşünce ve muhakeme gücünün, inkişafını sağladığı için, öğrenilmesi lüzumlu ve bu bakımdan çok faydalıdır.

Büyük Halife Hazreti Ömer (R.A) akşamları her iş bitince yalnız başına kalıp istirahat mahalline çekildikten sonra, iyiden iyiye düşünür ve kendisini vicdanî bir muhasebeye tabi tutardı. O'nun bu hareketi insanlar için, ne kadar güzel ve örnek alınacak bir durumdur.

Bizler de iyiden iyiye tefekkür etmeli ve çok iyi şeyler düşünmeliyiz.. Her gün kendi kendimize yurdumuzun imarı, milletimizin birlik, beraberlik ve huzuru için neler yaptığımızı evladlarımıza hangi faydalı bilgileri verdiğimizizi, hangi iyi işleri başardığımızı, varsa hangi fena alışkanlıklardan kendimizi kurtardığımızı, Cenab-ı Hak'ka itaatta kusur edip etmediğimizi düşünmeli ve araştırmalıyız. Peygamberimizin tasvip etmediği davranışlarımız varsa ondan hemen vazgeçmeliyiz.

İyi düşünmek, insanı çok iyi ve faydalı sonuçlara götürür. Tembellikten ve atâletten kurtarır. Hazreti Peygamber (S.A.V) meâlen, **"İnsanların en hayırlısı, insanlara en çok faydalı olanıdır."** buyurmuşlardır.

Evimizdeki bir lâmba küçük takatta ise, onu takviye etmeye çalışırız. Başta kendimiz ve yakınlarımız olmak üzere, milletimizin kaç ferdine faydalı olduğumuzu ve aydınatabildiğimizi düşünmeliyiz. Böyle hareket edenler; iyi insanlar safında yer almakla kalmaz, aynı zamanda bütün vakitlerini Allah'a ibâdetle geçirmiş sayılırlar.

DOĞRULUK

İslâm Dininin mensuplarından istediği güzel vasıflardan birisi de doğruluk ve doğru sözlülüktür. Her müslüman gizli ve âşikâr bütün işlerinde ve sözlerinde doğruluktan ayırlamaması, onun başta gelen dinî görevlerindendir. İnanmış bir insan, doğru sözlü olmayı sadece ahlâkî bir fazilet olarak düşünmeyip aynı zamanda doğruluğu dinin emrettiği bir gaye olarak kabul etmek zorundadır. Çünkü doğruluk olmadan dinimizin öğrettiği şekilde olgun bir mü'min olma imkânı yoktur. Hayatın huzuru, cemiyet hayatının intizamı, insanın saadeti ancak doğruluk ve emniyet ile sağlanabilir.

Fertleri doğru sözlü olmayan bir ailede karşılıklı sevgi ve itimattan eser görülemez. Bu konuda cemiyetler de aileler gibidir. İnsan, yaratılışı icabı doğruluğu sever ve ona riayetkâr olmayı benimser. Ancak iyi olmayan çevreler veya doğruluk faziletini zayıf eden kimselerin yapıcı olmayan tesirleri altında ve istemiyerek doğruluktan uzaklaştığı görülür. Bir çocuk konuşmaya başladığı zaman, idraki ölçüsünde kendisine anlatılanların doğru olduğunu kabul eder. Kendisini yanıltan kimselerin yanlış hareketlerini daha sonradan anlar ve onlara karşı itimadı sarsılmış olur.

İnsan, düşünen ve düşündüklerini başkalarına da söyleyebilen mümtaz bir varlıktır. Başkalarına aktarılan sözler doğru ve faydalı olacağı gibi, gerçeğe zıt ve zararlı da olabilir. Doğru ve faydalı sözler konuşmak, şahsın zararına dahi olsa, doğruluktan ayrılmamak insanlar için büyük bir meziyettir. Özü, sözü doğru olan insanlar, her devirde yüksek seviye sahibi kimseler tarafından daima takdirle karşılanmış, doğru sözlüler, içinde yaşadıkları cemiyetin aklı erenleri tarafından her zaman itibar görmüşlerdir. Çünkü bir hakkın yerine getirilmesi, adaletin kolaylıkla tahakkuk ettilmesi doğru sözlü olmakla mümkün olur. Bunun içindir ki, Kur'an-ı Kerim'de meâl olarak şöyle buyrulur: **"Konuştuğunuzda, -akraba bile olsa- sözünüzde âdil olun. Allah'ın ahdini yerine getirin."**²⁶

En büyük âlimler, terbiyeciler ve olgun ana-babalar evlatlarına, sözlerine kulak verenlere daima doğruluğu ve doğru sözlülüğü öğretirler. Yaşayışları ile de bilhassa öz ve söz doğruluğunda onlara örnek olurlar.

Lokman Hekim oğluna yaptığı nasihatların birinde şöyle der: **"Merhametli olan, başkalarından merhamet görür. Yerinde sükût eden selâmet bulur. Hayr söyleyen nimete erer. Fena söz söyleyen günahkâr olur. Lisanına hakim olmayan sonradan pişmanlık duyar."** Lisana hakim olmaktan maksat yeri geldiğinde sadece doğruyu söylemektir.

Dinimizin icaplarına göre doğru sözlülüğün ilk derecesi insanın öz ve sözünün birbirine uymasıdır. Bu güzel vasıf insanı gerçekten çok yükseltir. Nitekim peygamberlerde bulunması zaruri olan vasıflardan birisi de sıdk (doğru sözlülük)tür. Cenab-ı Hak insanlara sâdık (doğru sözlü) olmalarını emrettiği gibi, doğrulukla hareket edenleri, özellikle peygamberleri bu vasıflarıyla övmüştür. Kuran'a-ı Kerim'de meâl olarak **"Kitapta ismaili zikret. Çünkü O vadinde sadık idi. Ve O bir Resul bir peygamber idi."**²⁷ Mü'minlere hitap eden ilâhî bir emir de meâl olarak şöyledir: **"Ey iman edenler, Allah'tan takva üzere bulunun ve doğrularla beraber olun."**²⁸

Doğruluk ve doğru sözlülük insana kalp huzuru, gönül rahatlığı kazandırır. Kazançta bereket ve çok hayır sağlar. İnsanı tehlikelerden korur. İnsan doğruluk ve samimiyetle şehitlik rütbesini elde etmek istese, o kimsenin bu sadakatinden dolayı Cenab-ı Hak bu rütbeyi O kimseye bahş edeceğini hadis-i şerifte müjdelemiştir.

Onun için dir ki; sözlerde doğruluk, muamelelerde sadakat, va'di yerine getirme, iyi bir işe azm edince tereddüde düşmeden onu yerine getirme, her hâl ve kârda sadık olama İslâmiyetin ve müslümanların şiarıdır. Özü ve sözü doğru olan insanlar ne kadar övülse yeridir. Çünkü böyleleri, İslâm Dininin icabını yerine getirmiş

27 - Meryem suresi, ayet; 54

28 - Tevbe suresi, ayet; 119

olmakla beraber Cenab-ı Hak'kın sevgisini ve içinde yaşadıkları cemiyetin takdirini kazanmış olurlar.

Hız. Peygamberin (S.A.V) meâlini verdiğimiz şu hadîs-i şerifleri bizler için doğruluk konusunda en güzel öğütlerden biridir. O büyük insan buyuruyor ki: **"Doğru sözlölük iyiliğe götürür; iyilik de Cennete götürür. Adem doğru söyleye söyleye Allah nezdinde siddiykler derecesine çıkar. Yalan söyleme fenalık da Cehennem'e götürür. İnsan yalan söyler durursa nihayet Allah nezdinde yalancı diye yazılır."**²⁹

İKİ GÜNÜMÜZÜN MÜSAVİ OLMAMASI GEREKİR

Dünya hayatında her çeşit başarı ancak çalışmakla elde edilir. Herhangi bir çalışmadan iyi bir netice elde etmeye imkân yoktur. Cenab-ı Hak bu dünya da hayat kanununu böyle kurmuştur. Bu durum yalnız biz insanlara da mahsus değildir. Canlı her varlık hayatını devam ettirmek için mutlak surette ve kendi istidadına göre çalışmak zorundadır.

İslâm Dini çalışmayı, meşru kazanç sağlamayı mensupları üzerine farz kılmıştır. Dinimizde bu konu üzerinde o kadar önemle durulmuştur ki, dürüst ve iyi niyetle yapılan çalışmalar ibâdetlerden, en güzel amellerden sayılmıştır. Hazreti Peygamberin bir hadislerinin meâli şöyledir: **"Günahlardan öylesi vardır ki, nafîle namaz kılmak ve oruç tutmakla veya umre yapmakla o günah affedilmiş olmaz. Ancak, helâl kazanç sağlamak maksadıyla yapılan çalışmalardan hasıl olan yorgunluklar, sebebiyle o günahlar bağışlanmış olur."**³⁰ Demek oluyor ki, çalışmalarımız, aynı zamanda bizler için iyi bir amel olmakla birlikte Allah Teâlâ tarafından günahlarımızın bağışlanmasına da vesile oluyor. Zaten İslâmiyetin bizlere tanıttığı en büyük iki düşmandan birisi **cehalet**, diğeri de **atâlet** (tembellik)tir.

29 - Tahkikli Müslim, No: 2012

30 - Keşfül-Hafa, C.1,5,254 No: 783

Peygamber Efendimiz **"Hiçbir kimsenin kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir gıda hasıl edemiyeceğini"** de bildirmişlerdi. Bu bakımdan hayatımız boyunca çalışmak vazifemiz olduğuna göre, iyi ve metodlu bir şekilde çalışmalı, bizleri güzel gayelere ulaştıracak esaslara göre hareket etmeli ve her işimizi vaktinde yapmalıyız. Yapacağımız işleri önceden iyi düşünmeli, programlamalı ve o iş için gerekli imkânlarımızı hazırlamalıyız.

Böyle hareket etmeyi kendisinde bir tabiat (huy) haline getiren kimseler, büyük başarılar ve sonuçlar elde ederler.

Hazreti Peygamber, bir hadislerinde: **"İki günü biribirine müsâvi olan aldanmıştır."**³¹ buyurmuşlardır. Bu hadis-i şerif üzerinde çok durmalı ve düşünmeliyiz. Zira her sahada dünkü çalışmamızdan bugünkü çalışmamızın daha iyi ve daha çok olması, yarınımızda da bugünden daha iyi çalışılması lazım geldiği anlaşılmaktadır.

Gerek ibâdetlerimizde, gerek dünyaya ait çalışmalarımızda ve gerekse bilgi ve güzel ahlâk sahasındaki mesâilerimizde hergün biraz daha fazla gayret göstermemiz ve hayatımızın sonuna kadar bu durumumuzu devam ettirmemiz bizler için bir vazifedir; dinimizin de bir icabıdır. Başka türlü hareket etmek zararımıza olduğu gibi, mes'uliyeti de çok büyük ve çok ağırdır. Zira dünya hayatımızın ve buradaki ihmal veya çalışmaların hesabını vereceğimiz bir günümüz vardır. Bunu her zaman hatırlamamız ve ona göre davranmamız, bizleri mes'ut neticelere ulaştıracaktır.

Peygamber Efendimizin, şu hadis-i şerifleri biz insanlara ne güzel ibret dersi vermektedir. Buyuruyorlar ki: **"İnsanoğlu âhiret gününde beş suale cevap vermedikçe Rabb'isinin huzurunda yerinden ayrılamaz. Ömrünü nerede bitirdiğinden; bilhassa gençliğini ne suretle çürüttüğünden, malını nereden ne suretle kazandığından servetini nereye ne suretle sarfettiğinden, nasıl bir bilgi sahibi olduğu ve bu bilgisine göre nasıl amelde bulunduğundan sorulur."**

Bu şekilde çalışmalar yapmak ve Cenab-ı Hakkın teyidine güvenmek insan için gerçekten büyük bir mutluluktur. Hazreti Peygamber (S.A.V) işlerine gitmek üzere evlerinden ayrıldıkları sırada Cenab-ı Hak'ka şöyle tazarrûda bulunurdu:

Meal: "Allah adıyla başladım ve O'nun yardımına güvendim. Allah'ım doğru yoldan sapmaktan, başkalarını saptırmaktan; sürçmekten, başkalarının sürçmesine sebebiyet vermekten, haksızlık yapmaktan ve haksızlığa uğramaktan, bilgisizce hareket etmekten ve başkasının bana karşı böyle bir harekette bulunmasından sana sığınırım."

DİNÎ EMİRLER CENAB-I HAKKIN İKRAMLARIDIR

İslâm Dini, bizleri bir kısım vazifelerle mükellef tutmuştur. Her işin yapılmasında olduğu gibi bu vazifelerin yerine getirilmesinde de bir kısım külfetler vardır. Bununla beraber görünüşte külfet olan bu vazifeler hakikatta lutuf ve nimetten başka bir şey değildir. Görünüşte de bir külfet olmasaydı, itaatlı olanla olmayan, çalışanla çalışmayan birbirinden ayırt edilemezdi. İyi düşünüldüğü zamar bütün bu emir ve tekliflerin bizler için birer lutuf ve ihsan olduğu kolaylıkla anlaşılır.

Maddî ve manevî temizliğe riayet edilmesi, namazın adap ve erkânına uygun olarak kılınması, zekâtın verilmesi, her çeşit muamelede dürüstlük ve hakkaniyetten uzaklaşılması insanlar için rahmetten başka ne olabilir.

Muhakkak ki, Cenab-ı Hak'kın rahmeti gazap ve ikabından daha geniştir. Nitekim hadis-i kudsîde Peygamber Efendimiz (S.A.V) şöyle beyan etmişlerdir. "Cenab-ı Hak buyuruyor ki, **rahmetim gazabım üzerine sebkât etmiştir**."³² Biz insanlara doğru yolu göstermek üzere Cenab-ı Hak'kın peygamberler göndermesi, onlara kitap indirmesi de O'nun bizlere olan rahmet ve keremindendir.

Şüphesiz ki, Dinimizin bizlere olan emir ve tekliflerinde bizim maddî, manevî huzur ve saadetimiz bahis konusudur. Bu emir ve tavsiyeler ya doğrudan doğruya, veya dolayısıyla bizleri huzur ve mutluluğa ulaştırmak içindir. Yeter ki, bizler dinimizin kadrini bilmiş olalım.

Cenab-ı Hak'kın bizlere olan ikramları, sayılmayacak kadar çoktur. Sağlığımız, akıl, bilgi ve zekâ sahibi olmamız, iyi ve kötüyü birbirinden tefrik eder durumda olmamız. Cenab-ı Hak'kın bize bahsettiği göz, kulak vb. azalarımızın, kendilerine mahsus görevleri yapmakla hayatımızı kolaylaştırması, millet ve cemiyetimizin huzur ve saadeti için çalışmak vazifemiz olduğunu anlamış bulunmamız... Bunların hepsi bizlere Rabbımız'ın ikramlarıdır.

İyiliklere nail olmak, elbette ki, insan için yeterli değildir. Asıl mesele, o iyiliklerin kadrını bilmek ve onları yerinde değerlendirmektir.

Bunun içindir ki, Hz. Peygamber (S.A.V) bir hadislerinde **"Beş şey gelip çatmazdan önce beş şeyin kıymetini, kadrini bil. Ölüm gelmezden önce hayatının, hastalık gelmezden önce sağlığının, ihtiyarlık gelip çatmazdan önce gençliğinin, meşguliyet gelmezden önce boş vaktinin, fakr-u zaruret gelmezden önce zenginliğinin kıymetini bil."**³³ buyurmuştur.

Hayatın icaplarına göre çalışmak vazifemizdir. Ancak, bu çalışmaları iyi bir niyetle yaptığımız takdirde aynı zamanda dinî bir emri de yerine getirmiş oluruz. Cenab-ı Hak'kın bizleri mükellef tutması, bizleri şerefleştirmek için ve bizlerin O'nun kerem ve inayetine olan ihtiyacımızdandır. Dinî emirlerdeki hikmet ve maslahatların çok büyük olmasının bir sebebi de; bu emir ve tavsiyelerin bizlere hem dünya hem de ahiret mutluluğunu kazandırmış olmalarıdır.

Diğer taraftan Cenab-ı Hak bizlere emretmiş olduğu görevleri yapabilecek güç ve imkânları da bahşetmiştir. O'nun emrettiklerini yapmamız, bizlerin hem yükselmemize sebep olacağı gibi, men

ettiklerinden yani kötülüklerden sakınmamız da bizleri aynı şekilde yükseltecektir. **Cenab-ı Hak, her insana gücünün yettiği görevleri teklif eder. İnsanın takatını aşan bir görevle Cenab-ı Hak O'nu mükellef tutmaz. Çünkü dinde güçlük yoktur. Dinî her emir ve teklif kolaylıklar ile çevrelenmiştir.**

Demek oluyor ki, Rabbımız'ın bize emrettiği vazifeler, hangi neviden olursa olsun, bizlere hayat vermek içindir. Keza yasak ettikleri de bizleri helâk olmak ve zarara uğramaktan korumak içindir. Bu bakımdan şöyle düşünmemiz gerekir; dinimizde bizlere emir ve teklif olunan hususlar birer nimet ve taltif olduğu gibi, yasak edilen hususlar da aynı şekilde bizler için ilâhi ikramlardır. Çünkü gerçek huzur ve yükselme yasak edilen bu kötülüklerden sakınmamızla elde edilebilir. Aşağıda meâlini vereceğimiz şu iki âyet-i kerime üzerinde ne kadar düşünsek yeridir.

Resûlüm! De ki: Gelin, üzerinize Rabbinizin neleri haram ettiğini ben okuyayım O'na hiç bir şeyi ortak yapmayın. Anaya, babaya iyilik edin. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizin de onların da rızkını biz veririz. Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Bir hak olmadıkça Allah'ın haram ettiği cana kıymayın. İşte (Allah) size, aklınızı bışınıza alasınız diye, bunları emretti. Yetimin malına, rüştüne erişinceye kadar, ona en güzel olanından başka bir suretle yaklaşmayın. Ölçüyü, tartıyı tam ve doğru tartın. Biz bir kimseye gücünün yettiğinden başkasını teklif etmeyiz. Söz söylediğiniz vakit -hısım dahi olsa- adâleti gözetin. Allah'ın ahdini (verdiğiniz sözü) yerine getirin. İşte (Allah) size, iyice düşünesiniz diye, bunları emretti."⁴

4 - El-En'am: 151-152

DİNİMİZ EMANETLERİ GÜZEL BİR ŞEKİLDE KORUMAMIZI EMREDER

Kâinatta mevcut her varlık bir gayeye, bir hikmete binaen yaratılmıştır. Bütün bunlar arasında yeryüzünün efendisi insandır. Çünkü insan ilâhî emir ve teklifler ile mükellef tutulma şerefine yükselmiş olan bir varlıktır.

İnsan göklerin, yerin ve dağların yüklenemediği büyük sorumluluğu, yüklenmiş; ilâhî emaneti üzerine almakla şereflendirilmiştir. Bu ilâhî emaneti iyi muhafaza ettiği takdirde büyük sevap ve sonsuz mükâfatlar ile taltif edilecektir. Ancak, bu emaneti korumayıp, ona hiyanet ettiği takdirde şiddetli ve ağır ceza ile karşılaşacaktır.

Seçkin bir varlık olan insanda iki önemli istidat mevcuttur. Bunlardan biri melekî kuvvet, ikincisi de diğer canlılarda bulunan behîmi temayüllerdir.

Meselâ, insanın âdil ve emin bir kimse olması mümkündür. Aynı zamanda bu vasıfları kazanması matlûptur. Keza insanın bilgi sahibi ve faziletli bir kimse olması, mümkün olmakla beraber, elde edilmesi matlûp olan hususlardır. Bilgi ve faziletten uzak kalması da tabiatıyla mümkündür. O halde yaratılış gayesine uygun olarak hareket eden insanın, emin (emanete riayetkâr) ve bilgi sahibi olup meleklerle benzemiş olması gerekir. Böyle olunca da insan dünyada huzuru, ahirette de saadeti bulmuş olur. Adaletten, bilgiden ve emanete riayetli olmadan mahrum kaldığı takdirde ise, yeryüzünde mevcut diğer canlıların bulunduğu seviyeden yukarı çıkamamış ve onlardan dûn bir dereceye düşmüş olur. Çünkü kendisini mümtaz kılan üstün kabiliyetleri heder etmiş demektir.

İnsanda üstün kabiliyetler bulunması sebebiyledir ki, Cenab-ı Hak onu mükellef tutmuş, insanı yaratılış gayesine uygun olan en şerefli görevlerle vazifelendirmiştir. Bu görevler ilâhî bir emanet olarak insanın kenidisine tevdi edilmiş ve bunların gereği gibi yerine

getirilmesi ondan istenmiştir. Bundaki hikmet insanın huzur, ilâhî rahmet ve ebedi saadete kavuşmasıdır.

Bu ilâhî tekliflerin hikmeti Kur'an-ı Kerim'de açıklanmıştır. Cenab-ı Hak bir âyet-i celilede meal olarak şöyle buyurur:

"Doğrusu biz, emaneti (Sorumluluğu) göklere, yere ve dağlara sunmuşuzdur da onlar bunu yüklenmekten çekinmişler ve ondan korkup endişeye düşmüşlerdir. Fakat onu insan yüklenmiştir. Şüphesiz insan pek zalim ve çok cahildir."⁵

Emanete riayeti olmayan pek zâlim, emanete hiyanetin acıklı sonucunu düşünmeyen kimse ise, çok câhil demektir. İnsanın görevi de sorumluluğunu idrâk edip adil olması, zulüm ve cehaletten son derece uzak kalmaya çalışmasıdır.

İslâm dininde emanete riayet konusu çok önemlidir. Bu yüce dinde doğruluk, emanete riayet bir esastır. Peygamberlerde bulunması zaruri olan beş üstün vasıftan biri de emanettir. Cenab-ı Hak tarafından Kur'an-ı Kerim'de mü'minler övülürken, emanete riayet etme vasıfları müteaddit âyetlerde zikir buyurulmaktadır. Bir âyet-i celilede meâl olarak:

"O mü'minler, emanetlerine hakkıyla riayet ederler ve âyetlerini yerine getirirler."⁶ buyurulmaktadır.

Emanetin zıddı hiyanettir ki, insanı çok küçülten, şeref ve haysiyeti yok eden fena bir vasıftır. Dinimiz; mü'minleri böyle bir felakete, zillete düşmekten şiddetle men eder. Kur'an-ı Kerim'de bir âyet-i celilede meâlen şöyle buyrulur:

"Ey iman edenler, Allah'a ve Peygambere karşı hainlik etmeyin. Sonra kendi emanetlerinize de bile bile hiyanet etmiş olursunuz."⁷

5 - Ahzab: 72

6 - Mü'minun: 7

7 - Enfal: 27

Hadisi Şerifte de **"Emanete riayeti olmayanın imanı; ahitlerini yerine getirmeyenin de dini mevcut değildir."**⁸ buyurulmaktadır.

İnsan, emanetlere saygılı ve riayetkâr olduğu; ahitlerine vefalı bulunduğu ölçüde imanını kuvvetlendirir. Allah katında ve insanlar nezdinde değeri çok yükselmiş olur. Bizlerin dünya ve ahirette huzurlu ve mesut olmamız bu esasa son derece riayetkâr olmamıza bağlıdır. Her vesileyle bizleri uyaran ve saadet nurlarını gösterip, ağır sorumluluklarla karşılaşmamak için bizleri aydınlatan Peygamber Efendimizin bir hadisleri meâl olarak şöyledir:

"İnsanoğlu kıyamet gününde beş suale cevap vermedikçe Rabbi'nın huzurundan ayrılamaz:

- 1 - Ömrünü nerede çürüttüğünden,
- 2- Gençliğini ne suretle ifna ettiğinden,
- 3- Servetini nereden kazandığından,
- 4- Nereye sarfettiğinden,
- 5- Nasıl bir bilgi sahibi olduğundan ve bu bilgisine göre nasıl amelde bulunduğundan."

Görülüyor ki, bunların hepsi, bizler için büyük bir imkân, aynı zamanda ilahî birer emanettir. Bu ve benzeri sayısız emanetlere hakkıyla riâyet etmemiz lâzım ki, dinimizin emirlerini yerine getirmiş olalım.

MÜCAHEDE AZMI

İslâm Dininin mensuplarına farz kıldığı üstün görevlerden biri de mücahededir. Bir bakıma mücahede din ve dünya için her türlü başarının temel taşıdır. Mücahede azmi olmadan ve yerine göre mücahede yapılmadan insanın hatta milletlerin başarıya, zafere kavuşması mümkün değildir.

Sayı itibariyle az da olsa, cihad ruhu yüksek bir milletin, bu ruhu zayi etmiş olan düşmanına karşı galip gelmesi güç bir iş değildir.

8 - Camiü's-sağır
34 - Kenzül Ummal 14, No: 39011

Vatan, millet ve din uğruna düşmanla savaşmak demek olan mücahedenin diğer bir manası da; kötülüğü şiddetle emreden nefsi-i (emmâre) ile savaşmak, onun kötü meyillerini yenmek; nefse ağır gelen fakat yapılması dinen ve aklen matlup olan görevleri yapıp onu hazır ve alışkın hale getirmektir.

Ahlâk âlimleri bu konuda kendi açılarından "Mücadele; nefsi, dinen ve aklen yapılması matlup olan işleri yapmaya alıştırmak, karşılaşılan zorluklara bedenlen de katlanmak ve her halükârda nefsin havai arzularına uymamaktır" demektedirler.

Tarihimizi mefahirle doldurup süsleyen dedelerimize sayısız denecek kadar çok zaferler kazandıran işte bu mücadele azmidir. Onlar en güçlü oldukları devirlerde de takatsız ve yorgun bulundukları zamanlarda da daima bu gerçekleri daha canlı olarak bizlere hatırlatıyor. Bundan 901 yıl önce Malazgirt'te meydana gelen savaşın da, elli yıl önce yapılan İstiklâl Harbinin de Müslüman Türk milletinin zaferleriyle sonuçlanması, gazilerimizin sarsılmaz inanca, mücadele ruhuna sahip bulunmalarından; vatan, millet ve din uğruna Allah yolunda savaşmış olmalarından ileri geldiğini izaha lüzum olmasa gerek.

Mehmetçiğin bir savaş sırasındaki tutumunu tasvir eden şair şu sözleriyle ne büyük gerçekleri ifade etmiş oluyor:

Ne çelik tabyalar ister ne
siner hasmından;
Alınır kal'a mı göğsündeki
kat kat iman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ
edecek kahrına râm?
Çünkü te'sisi ilâhi o metin
istihkâm.

İnanmış bir insanın hayatta bulunduğu sürece kendi saadeti, milletinin mutluluğu için mücadele azmine sahip olması lazımdır.

Zira böyle bir kimse, mücahedenin havai arzuları ıslah eden yönüyle kendi nefsini terbiye eder, milletin en hayırlı ve ahlaken en güzel fertlerinden biri olmak bahtıyarlığına erer. Diğer taraftan mücahede azmine sahip olmakla vatan, millet ve mukaddes değerlerine kasteden düşmanlarına karşı da yeri geldiğinde milletin mücahit bir ferdi olarak görev yapar ve düşmana haddini bildirir. Bu kimse böyle asil bir harekette bulunmanın dinî bir fariza olduğunu hiçbir zaman kalbinden çıkarmaz. Dinimizde askerlik görevinin en şerefli ve en mukaddes görevlerden sayılmasının sebebi de işte budur.

Peygamber Efendimizin: **"İki göz vardır ki; bunlara cehennem ateşi dokunmayacaktır. Bunlardan birincisi, Allah sevgisi ve korkusundan dolayı yaş akıtan göz; ikincisi de, düşmana karşı Allah yolunda nöbet tutarken uykusuz kalan (uyanık olan) gözlerdir."**³⁵ Meâlindeki hadisleri ne büyük hakikatleri bizlere öğretiyor.

Şüphesiz ki; çok sevilen ve matbup olan barış ve selamet de ancak böylelikle muhafaza edilebilir. Huzur ve musalemetin başka türlü muhafaza imkânı olmadığını söylemek bir gerçeğin ifadesidir.

Bunun içindir ki; Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetleri mü'minlere mücahededede bulunmalarını emrederken, diğer birçok ayetleri de bu mefkûreye sahip olan insanları ve toplulukları övmektedir. Nitekim bir ayet-i celilede meâl olarak şöyle buyruluyor:

"Ey iman edenler! Rükû edin, secdeye varın, Rablbiniza ibadet edin, iyiliği yapın ki; kurtuluşa eresiniz. Allah uğurunda hakkıyla mücahededede bulununuz. O sizi seçmiş ve O dinde sizin üzerinize zorluk kılmamıştır."⁹ Diğer bir ayet-i celilede de meâl olarak **"Bizim uğurumuzda mücahede edenlere gelince, biz onlara elbette yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki; herhalde Allah'ın yardımı iyilik edenlerle beraberdir."**¹⁰

9 - Hac: 77-78

10 - Ankebut: 69

35 - Kenzül-Ummal 3 No: 5876

Hazreti Peygamberin şu mübarek sözleri bu konuda bizlere ne güzel ışık tutuyor:

"Düşmanlarınıza galip gelmek için, mücahede yaptığınız gibi; kötü arzularınızı yenmek için de mücahede bulununuz."

"Mallarınızla canlarınızla ve lisanınızla düşmanlarınıza karşı mücahede ediniz."³⁷

Huzuru sağlayan, düşmanları yıldıran, vatanımızın mamur hale gelmesinde en büyük tesiri icra eden, çalışma gücümüzü takviye eden, gelecek için ümitlerimizi daha da kuvvetlendiren işte bu ruhtur. Mücahede azmine sahip olmaktır.

Hazreti Peygamber bir hadis-i şerifinde; **"Ey mü'minler! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz. Allah'tan daima afiyet isteyiniz. Lâkin düşmanla karşılaşınca da sabr edip tahammül gösteriniz. Biliniz ki; cennet, ancak kılıçların gölgesi altındadır."³⁸**

Mücahede azminde bulunmak; kötülükleri ve kötü meyilleri yenmek, insan için bir vazife ve aynı zamanda Allah için yerine getirilmesi gereken ibadetlerdendir. Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak, meâl olarak şöyle buyuruyor:

"Her kim zerre miktarı hayır işler ise onu görecektir. Her kim de zerre miktarı şer işler; karşılığını bulacaktır."

37 - Mişkâtül-Mesabih, No: 3821

38 - Şerh-i Müslim lin-Nevevi, No. 1742

RAHMET VE GUFRAN AYINA KAVUŞUYORUZ

Ramazan-ı Şerifi idrâk etmek üzereyiz. Bütün mü'minlerin gönülleri neş'e ve sevinçle dolup taşmakta; herkes, bu mübarek ayı en güzel şekilde değerlendirmek O'nun manevî bereketinden hesap ve takdirlerin üstünde faydalanmak ümidinde bulunuyor. Cenab-ı Hak'kın inayeti ile bu ümitler gerçekleşmiş olacaktır İnşallah...

Nitekim kudsî bir hadisin meâlî şöyledir: **"Allah Teala buyurur ki; ben kulumun zannına göre onu mükâfatlandırırım. Kulum daima iyilik (ve hayır) zannında bulunsun."**³⁶

Ramazan-ı Şerifi O'nun manevî büyüklüğü ile mütenasib bir şekilde ihya etmeye çalışmak, bizler için bir mazhariyettir. Onu ihya etmekle sadece manevî yönden değil; maddî bakımdan da başarımız büyük olacaktır. Çünkü orucu, hikmetlerine uygun bir şekilde tutan bir kimse, yeryüzünde adeta insan suretinde bir melek haline gelir. Çalışması, doğruluk, intizam ve ciddiyetin örneği; davranışları, azim ve cesareti, insanlarla olan beşerî münasebetleri ile güzel ahlakın, faziletin canlı misali olur.

Oruçlu olan bir kimsenin gönlünü Cenab-ı Hak'kın hoşnutluğuna bağladığı gibi; gözünü haramdan, dilini yalandan, elini çirkin şeylerden meneder, etrafındaki insanların büyüklerine, alimlerine saygılı bir evlat, küçüklere de müşfik bir baba gibi davranır. Kendisine sataşmak isteyenlere, bilimle akl-ı selimle mukabele eder. Bu gibilerin zararından kendisini korur ve onların doğru yolu bulmalarına belki de vesile olur.

Peygamber Efendimizin, **"Oruç, oruçluyu kötülüklerden koruyan bir kalkandır. O halde oruçlu bulunan kimse; kem söz söylemesin, bilgisizce harekette bulunmasın. Biri ona sataşmak isterse iki defa ben oruçluyum demekle yetinsin. Allah'a yemin ederim ki; oruçlu kimsenin ağzından (açlıktan) husule gelen koku, Allah katında misk kokusundan daha sevimlidir. Zira**

Allah buyurur ki; "kulum yemesini, içmesini ve cinsi arzusunu benim rızam için terkeder. Oruç benim hoşnutluğum içindir. Onun karşılığını da ancak ben veririm. Halbuki her iyiliğin mükâfatı bire on katı ile ödenmektedir." Tahkikli Müslim, 2/806 meâlindeki hadisleri orucun ne kadar büyük bir ibadet olduğunu, kudsiyetini, bizlere öğretmiş oluyor.

Gazali merhum oruç tutanları üç kısma ayırır:

- 1- Herkesin tuttuğu oruç,
- 2- Havassın orucu,
- 3- Bir de Ebrarın (en kâmil mü'minlerin orucu)

Birinci derecedekilerin orucu, tan yerinin ağarmasından, akşam vaktine kadar yemek, içmek ve orucu bozacak diğer şeylerden uzak kalmaktadır. İkincisi ise; bunlarla birlikte bütün azalarını kötülükten meneden kimselerin orucudur. Üçüncü derece ise; bunlarla birlikte gönlünü daima Allah'ın hoşnutluğuna raptetmiş olan kimselerin orucudur.

Üçüncü şıkta beyan edilen kimselerin durumu ne kadar yüksek ve gıpta edilecek bir rütbedir. Bu durum, çalışmaya, insanlara iyilik yapmaya, dünyayı mamur bir hale getirmeye engel değildir. Bilakis daha çok ve ciddi çalışmaya insanları daha fazla sevmeye ve sevdirmeye, onların derdini insanın kendisine maletmesine en büyük sebeplerden biridir.

Allah Teâlâ mü'minlerin vasıflarını beyan ederken meâl olarak şöyle buyurur:

"Onları ne ticaret, ne de alış veriş Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoyar, onlar gönüllerin ve gözlerin döneceği günden korkarlar. Allah onları işlediklerinin en güzeliyle mükâfatlandırır ve lütfundan onlara fazlasıyla verir. Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır."³⁷

37 - Nur suresi, ayet: 37

Bu rahmet ve gufran ayı vesilesiyle mü'minlerde ahidlere vefalı olma, emanete riayet etme, güçlülere sabır, bayağı davranışlardan korunma meyil ve iradesi kuvvet bulur. İnsanın adeta iyiliklerin anahtarı, fenalıkların kilidi halinde bulunması gerekir. Bu durumun güzel tesirleri cemiyette de görölmeye başlar.

Tutulan orucun oruçluya, bu yüksek duyguları kazandırmaması insan için talihsizlik olur. Bunun içindir ki; Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Yalan sözü ve onunla meşgul olmayı terketmeyen kimsenin; yemesini, içmesini bırakmasına Cenab-ı Hak'kın ihtiyacı yoktur."³⁸

O halde bu ayda kendimizi bir nefis muhasebesine tabi tutmalı, maddî, manevî görevlerimizi daha ciddi ve samimi bir azimle yerine getirmeye çalışmalı, yurdumuzun imarı, milletimizin yükselmesi için her zaman olduğundan daha fazla gayret göstermeliyiz ki; Allah Teâlâ'nın sonsuz rahmet ve mağrifetine mazhar olalım.

GÖNÜLLERİN ŞIFASI

Cenab-ı Hak'kın mü'minlere en büyük nimeti Kur'an-ı Kerim'dir. Ramazan Ayı ve Kadir Gecesinde Peygamberimize indirilmeye başlayan bu yüce Kitap 114 suredir ve 23 yılda tamamlanmıştır. O, mü'minlere ve bütün insanlığa doğru yolu gösteren ilahî bir yoldur. Kur'an-ı Kerim ruhlara manevî bir gıda, muzdarip gönüllere ilahî bir şifadır.

Nitekim bu yüce Kitap'da bir ayet-i celilede, meal olarak **"Ey insanlar, Rab'bınızdan size bir öğüt, kalplerde bir şifa, inananlara doğru yolu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir."**³⁹

38 - Tahkikli Müslim, No: 1689

39 - Yunus suresi, ayet: 57

Bir başka ayette de; **"Hakikaten bu Kur'an insanlara en doğru yolu gösterir. İman edip de güzel işlerde bulunanlara müjdeleki; onlar için büyük mükâfatlar vardır. Ahiret Gününe inanmamış olanlar için de elem verici bir azap hazırlamış olduğumuzu bildirir."**⁴⁰

Cenab-ı Hak'kın buyruğu olan Kitab'a dayanarak konuşan, sözlerin en güzelini ve en doğrusunu söylemiş olur. O'nun beyanına uyan gerçek mutluluğu bulur.

Dinimizin esası Kur'an-ı Kerim'dir. İnsanlara dünya ve ahiret için gerçek saadet yollarını gösteren de bu Yüce Kitap'dır.

Mü'minlere birbirleriyle kardeş olduklarını ve huzura ermeleri için aralarındaki kardeşlik bağlarını kuvvetlendirmeleri, dargınlıkları gidermeleri gerektiğini bildiren O'dur.

Bir ayet-i celile meâl olarak şöyledir: **"Şüphesiz mü'minler, birbirleriyle kardeştirler. Öyleyse dargın kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'tan ittika üzere olunuz ki rahmete eresiniz."**⁴¹

Kur'an-ı Hakim, insanların ruhlarını kötü meyillerden uzaklaştıran, gönüllerini arındıran, onlara fazilet ve güzel ahlak yollarını gösteren ilahî bir düsturdur.

Nitekim, her cuma günü hutbelerin sonunda okunan ayet-i celilede meâl olarak; **"Şüphesiz ki Allah adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara bakmayı emreder. Hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı nehyeder. Tutasınız diye o size öğüt verir."**⁴²

Bu ayet-i celilede beyan buyurulan üç emir ve üç yasak fert, aile ve cemiyetlerin huzur ve yükselmesiyle çok yakından ilgilidir. Bu düsturlara uyanların her çeşit mutluluğa erecekleri muhakkaktır.

40 - İsra, ayet: 9

41 - Hucurat suresi, 10

42 - Nahl, ayet: 90

Kur'an-ı Kerim Hazreti Peygamberin, dünyanın sonuna kadar devam edecek olan mucizesidir. O'nun en büyük mucize olduğunun şahidi ve delili yine kendisidir. O az bilgiye sahip olan insandan, en geniş ilme sahip olan kimseye varıncaya kadar, bütün insanları aydınlatacak, onların akıl ve düşüncelerini tatmin edip, huzura kavuşturacak bir yüceliğe sahiptir.

Ondört asırdan beri düşünceler kalıptan kalıba girmiş; ilimde, fende baş döndürücü gelişmeler olmuştur. Fakat bütün bu inkişaf lar bu Yüce kitab'ın işaret ettiği hakikatleri daha iyi kavramaya ve O'ndaki hikmetleri daha iyi anlamaya vesile olmaktadır.

Yedinci asırda yaşayan insanlar, O'nun manevî ziyası ile yolunu aydınlatmış, huzur bulmuştur. Yirminci asrın ikinci yarısında yaşayan insan da (aklı selim sahibi de) en büyük saygı ile bu Yüce Kitaba bağlı kalmak, zarureti ni vicdanında duymaktadır.

Kur'an-ı Kerim, Hazreti Peygambere vahyolunduğu gibi ve hiç bir değişme olmadan bugüne kadar gelmiştir. O'nun bir harfinde bile tebdil ve tağyir vuku bulmamıştır. O Cenab-ı Hak'kın muhafazasında olduğu gibi, dünyanın sonuna kadar da aynı şekilde insanlığa iyilik, adalet ve fazilet yolunda ışık tutacaktır.

Kur'an insanlığa üstün ahlakın özünü ve en güzelini göstermiştir. O insanları doğruluğa, iyiliğe, kerem ve iffet sahibi olarak yaşamaya, işlerinde ve bütün davranışlarında mutedil olmaya teşvik eder.

Verilen sözde durmayı, akidlere vefalı olmayı öğretir. Yakınlara, yetimlere, kimsesizlere vergili olmayı emreder. Kötülüğe iyilikle mukabele etmeyi öğütler. Kuran-ı Kerim, Cenab-ı Hak'kın ilim, irade ve kudretinin eseri olan tabiat âlemini araştırmamızı ve ondaki sırları çözmeye çalışmamızı bizlere emreder. O bir benzeri olmayan ve suresinin dahi benzeri yapılamayan yegane Kitap'dır.

O'nun bizlere görevlerimizi hatırlatan, ayetlerinden sadece ikisinin meâlini buraya almakla yetineceğiz.

"Resulüm! De ki; gelin Kitabınızın üzerinize neleri haram ettiğini okuyayım; O'na hiçbirşeyi ortak koşmayın, anaya, babaya iyilik edin, fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin, Sizin de onların da rızkını biz veriyoruz. Kötülüklerin açığına da, gizlisine de yaklaşmayın. Bir Hak olmadıkça Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın. İşte Allah size aklınızı başınıza alasınız diye bunları emretti."⁴³

"Yetimin malına, rüştüne erinceye kadar, ona en güzel olanından başka bir suretle yaklaşmayın. Ölçüyü, tartıyı tam ve doğru tartın. Biz bir kimseye gücünün yettiğinden başkasını teklif etmeyiz. Söz söylediğiniz zaman hısım da olsa, adaleti gözetin. Allah'ın ahdini yerine getirin. İşte Allah size iyice düşünesiniz diye bunları emretti."⁴⁴

Bu Yüce Kitab'ın öğrettiği güzel ahlak düsturlarını yaşamak suretiyle huzur ve mutluluğa erenlere gıptalar olsun.

DİNÎ BAYRAMLARIMIZ

Her milletin kendi inanışlarına göre bayramları, şenlik günleri vardır. Biz müslümanların da dinî bakımdan yılda iki bayramımız mevcuttur. Bu bayramlardan biri; Ramazan Bayramı, ikincisi de Kurban Bayramıdır.

Peyamber Efendimiz, miladi 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret buyurdıkları zaman; Medineliler, kendilerinin şenlik yaptıkları iki günlerinin bulunduğunu Peygamberimize arzetmişlerdi. Efendimiz de; **"Allah Teala bu günleri çok daha hayırlı olan iki güne tebdil etti. Bunlardan biri Kurban Bayramı günü, diğeri de Fıtır Bayramı günüdür."**⁴⁵ buyurmuşlardır.

43 - En'am suresi, ayet: 151

44 - En'am suresi, ayet: 152

45 - Et-Tacül-Camiülil-usul 1/305

Hazreti Peygamber tarafından bildirilen her iki bayramda da Cenab-ı Hak'kın yüce adının anılması ve O'na karşı bir takım taat ve ibadetlerin yerine getirilmesi öğretilmiş, böylece maddî, manevî sevincin birleştirilmesi ve kemal derecesine yükseltilmesi sağlanmıştır. Bunlardan başka İslam Dini'nde; bayramların sevinç ve neşeyle birlikte makul, dünya ve ahiret için faydalı işlerin yapıldığı, mukaddes zamanlar olduğu telkin edilmiş ve hiç bir suretle zamanın heder edilmemesi lüzumu müslümanlara öğretilmiştir.

Görünüşte, insan nefsine güç gelen ve en ağır bir hizmet olan oruç ibadeti başarıyla sonuçlanıyor, fakir kimseler sadaka ve zekâtlarının verilmesiyle sıkıntıdan kurtarılmış oluyor. Bu kadar tabii sevincin yanında bir farzı yerine getirmenin verdiği heyecan; insanın ruhunda derin bir coşkunluk meydana getiriyor. Kurban Bayramında da yine İslam Dini'nin beş esastan biri olan hac farızası yerine getiriliyor. Bu büyük başarının sonucu olarak Cenab-ı Hak'ka şükretmek üzere bayram yapılıyor.

Demek oluyor ki; Cenab-ı Hak'kın mü'min kullarına en büyük ihsanlarından biri olan Ramazan orucu tamamlanmış, bunun şükranesi olarak bayram yapılmaktadır.

Mü'minlere Allah Teala'nın hoşnutluğunu kazandıran, insanlar arasında eşitliği en güzel şekilde sağlayan; tesanüdü, yoksullara acımayı, nefse iradeye hakim olmayı öğreten bu mukaddes ibadet sebebiyle müslümanların gönülleri surla dolmuş, azgın nefisler salah bulmuş, muzdarip vicdanlar huzura ermiş olur. İnsanları helake sürükleyen hissi meyiller, kötü davranışlar kösteklenmiş, sağlam irade ve akl-ı selim ölçüleri insanın düşünce ve davranışlarına hakim olmuş demektir.

Ramazan geceleri içinde bir gece daha vardır ki; bu mübarek gecede yapılan ibadetler, bin aydan daha hayırlı ibadet mükâfatını mucip olur.

İnsan, Cenab-ı Hak'kın keremiyle bu büyük başarıları elde edip, meleklerle yarışır, güzel hasletleri kazandıktan sonra, onları hayatı boyunca korumalı ve Ramazandan sonra da bu güzel durumunu daha da inkişaf ettirmelidir.

Peygamber Efendimizin bizleri uyaran ve meâlini buraya dercedeğimiz hadis-i şeriflerindeki emir ve tavsiyelere uymak bizleri bayramlarda da; bayramdan sonra da huzur ve selamete ulaştırmalıdır.

Efendimiz meâlen şöyle buyururlar:

"Ey mü'minler, birbirinize haset etmeyiniz; alışverişte birbirinizi aldatmayınız; birbirinize dargın durmayınız ve birbirinizden yüz çevirmeyiniz; birbirinizin bitmek üzere olan pazarlığını bozmayınız. Allah'ın kulları, kardeş olunuz."⁴⁶

"Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez; onu yardımsız bırakmaz. Ona hor bakmaz; (Peygamber Efendimiz üç defa mübarek göğsüne işaret buyurarak) takva işte buradadır; bir kimsenin şerir sayılması için; müslüman kardeşini hor görmesi kâfidir. Müslümanın müslümana karşı kanı, malı, ırzı haramdır."⁴⁷

Diğer bir hadislerinde meâl olarak şöyle buyurmuşlardır:

"Haksızlıktan kaçınınız. Çünkü zulüm, kıyamet gününde karanlıklara sebeptir. Cimrilikten de korununuz; zira cimrilik sizden evvel geçenleri helâk etmiş, onları kan dökmeye, haramı helâl görmeye sevketmiştir."⁴⁸

Diğer bir hadislerinde de:

46 - Riyazüs-Salihin, 568

47 - Riyazüs-Salihin, S: 567

48 - Riyazüs-Salihin, S: 119

"Sizden biriniz; kendisi için sevdiği bir şeyi mü'min kardeşi için de sevmedikçe iman-ı kâmil sahibi olmaz."⁴⁹ buyurmuşlardır.

Bu hadis-i şeriflerde bildirilen hususlara riayet edenlere ne mutlu. Zira bu bahtiyarlar bayramda da, bayramın dışında da her çeşit vazifelerini yerine getirmekle kendilerine ve cemiyetlerine her yönden faydalı olurlar.

Bütün mü'minlerin Ramazan Bayramlarını tebrik eder. Milletimiz ve bütün mü'minler için Cenab-ı Hak'tan saadetler niyaz ederim.

İLİM SAHİPLERİNİN SORUMLLUKLARI

İnsanların gönüllerine fazilet duygularının yerleştirilmesinde ve bu duygularının kökleşip gelişmesinde en büyük vazife ilim sahiplerine düşmektedir. Zira dinimizin emirlerine göre, bilgi sahipleri ilim ve hikmette peygamberlerin varisleri sayılırlar.

Bir hadiste meâl olarak **"Alimler peygamberlerin varisleridir"**⁵⁰ buyurulmuştur.

Cenab-ı Hak'kın bu sevgili kulları, insanları ve insan topluluklarını hayra çağıran, onlara doğru yolu gösteren, bu uğurda çok çetin güçlüklerle ve zahmetlere katlanan fazilet örneği mümtaz kimselerdir.

İlim ve hikmette, bu mümtaz insanların varisleri sayılan bilgi sahiplerinin de; onların takip ettiği yolu takip etmeleri ve onların bildirdiği ilim ve hikmet düsturlarına sımsıkı sarılmaları lazım gelir. Böyle olunca, ilim sahibi bahtiyarlar, insanlara ve insan topluluklarına rehberlik yapmakta büyük başarılar elde ederler. Bu şekilde çalışmaların manevî ecri de çok büyük olur. Nitekim hadis-i şerifte meâl olarak şöyle buyuruluyor.

49 - Camiüs-Sağır, 2/204

50 - Camiüs-Sağır 2/69

"Başkalarını doğruluğa çağıran kimseye, kendisine uyan kimselerin sevabı gibi sevap verilir. Bununla beraber; onların sevabından hiçbirşey eksilmez. Sapıklığa çağıran kimseye de; ona uyanların günahı gibi günah verilir. Bununla beraber, ona uyanların günahlarından hiçbirşey eksilmez."⁵¹

Bu büyük görevlerde kayıtsızlık yahut da yanlış hareket insan için maddî ve manevî büyük kayıplara sebep olur. Bütün mü'minlerin özellikle ilim sahibi kimselerin daima dikkatli ve bütün davranışlarında uyanık olmaları için, Peyamberimizin pek çok beyanları vardır. Bu konudaki mübarek sözlerinden birisinin meâli de şöyledir:

"Hayatım, kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki; iyiliğe emir ve kötülükten nehy edersiniz. Eğer böyle yapmazsanız; Allah size azap gönderir. Sonra siz Allah'a yalvarırsınız, lakin duanız kabul edilmez."⁵²

İlim sahiplerinin, bir takım sebepler ileri sürerek insanlara doğru yolu göstermekten kaçınmaları, kendilerini Allah katında ve insanlar nezdinde sorumluluktan kurtarmaz.

Hazreti Ali (R.A.) ın bir beyanı şöyledir:

"Allah Teâlâ, her ilim sahibinden, o ilmi yeri geldiğinde başkalarına öğretmesi için ahit almıştır." Zaten Kur'an-ı Kerim'in beyanı, bütün insanlığa, özellikle mü'minlere en güzel şekilde yol göstermektedir. Bir ayet-i celile meâl olarak şöyledir:

"Sizin içinizde iyiliğe çağıran, marufu emreden, münkerden nehyeden bir cemaat bulunsun. İşte bunlar, felah bulanlardır."⁵³

51 - Tahkikli Müslim, No: 203

52 - Riyazüs-Salihin, S: 111

53 - Nahl suresi, ayet: 125

Bu ayet-i kerime bilgi sahiplerinin bir cemiyet için ne kadar lüzumlu olduğunu ve onların vazifelerinin ağırlığını, diğer taraftan makamlarının ne kadar yüce bulunduğunu göstermektedir.

Faydalı bilgi, samimiyetle başkalarına anlatılmaya çalışıldığı takdirde güçlükleri bertaraf edeceği ve sahibini çok hayırlı neticelere eristireceği şüphesizdir. Bilgi sahibinin bu şekilde hareket ettiği zaman, zafere ulaşması ve insanların gönüllerindeki fazilet duygularını kuvvetlendirmesi muhakkaktır.

Böyle hareket etmek, hiç şüphe yok ki; ilim ve hikmet yoludur. Bu yolda yürüyenin yanılması ilim ve hikmete sımsıkı sarılanların ayağının kayması mümkün değildir, denebilir.

İlim sahiplerini, hedefine ulaştıran en güzel yol hikmet yolu olmasına binaendir ki; Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak, meâl olarak şöyle buyurmuştur:

"Rab'bının yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlar ile en güzel şekilde tartış. Doğrusu Rab'bin, yolundan sapanları daha iyi bilir. O doğru yolda olanları da en iyi bilir."

Böyle hareket eden alimler, mensup oldukları cemiyetin gözbebeği gibi sayılacağı muhakkaktır. Yeter ki; ilim sahipleri ilim ve hikmet yolunda insanlara daima faydalı olsunlar.

ÇOCUKLARIMIZI GÜZEL TERBİYE ETMEK DİNİ VE MİLLÎ GÖREVLERİMİZDENDİR

Bugün sadece aileler değil; yeryüzünde mevcut milletlerin hepsi, çocuk denen bu insan hazinesiyle eskisinden daha çok ilgilenmektedirler. Bir milletin geleceğini felce uğratmak isteyen düşmanlar, her şeyden önce o milletin çocuklarını, vatan sevgisinden, din duygusundan, manevî değerlere bağlılıktan uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu durum karşısında bizler, aile olarak, millet

olarak dünya milletlerine örnek olacak şekilde çocuklarımızı yetiştirmeye; onları, maddî ve manevî tehlikelerden koruyacak şekilde güzel terbiye etmeye mecburuz. Zira çocuklar geleceğimizin teminatıdır.

Her milletin kendi varlığı ve bekası için, toplum hayatının zarurî kıldığı bütün görevleri yerine getirmesi lâzımdır. Gerek fert ve gerekse cemiyet hayatının varlığı ve bekası yönünden yapılması zaruri olan vazifeleri, ihmal eden bir milletin, geleceğine güvenle bakması çok güçtür.

Diğer taraftan bir milleti meydana getiren fertler, ruh ve beden yapıları itibarıyla ne kadar iyi yetiştirilmiş olurlarsa; bu fertlerin teşkil ettiği cemiyet ve millet de o kadar sağlam ve tehlikelere karşı sarsılmaz bir dayanışma içinde olur.

Cemiyet içinde en küçük toplum ailedir. Aile fertlerinin her bakımından iyi bir şekilde yetiştirilmesi, o ailenin geleceği ve huzuru bakımından son derece önemlidir. Bu işe; ailenin fertlerinin, özellikle aile büyüklerinin maddî ve manevî görevlerini eksiksiz olarak yapmalarıyla mümkün olur. Zira milletin nüvesi sayılan bu küçük cemiyette aile büyükleri görevlerini yapmadığı takdirde, onların küçüklerinin huzur ve saadet bulacaklarını beklemek imkânsız olur.

Bu ailenin fertleri arasında ihtimam gösterilmesi bakımından çocuklar, en önemli yeri işgal eder. Bunlar; başta ana ve baba ile diğer eğiticileri daima kendilerine örnek alırlar. Çocuk bir bakıma ailenin göz bebeği ve geleceğinin teminatı demektir. Bunun içindir ki; İslam Dini, çocuklarla ilgili olarak ana ve babaya hatta cemiyet üzerine büyük sorumluluklar yüklemiştir. Dinimizin emirlerine göre, ana ve baba bu hakları yerine getirmekle, çocukların maddî ve manevî sağlığını korumakla görevlidirler.

Ana ve babanın çocuklarını ihmal etmesi, gönül meyvelerini kendi elleriyle maddî ve manevî tehlikelere, ateşe atmaları demektir. Zira iyi terbiye edilemeyen ve vaktinde iyi insan olma vasıfları

kendisine kazandırılmayan bir çocuk, büyüklerinin bu ihmali yüzünden çıkmazlara sapabilir. Böylece kendisi için olduğu kadar ana ve babası, hatta cemiyeti için de ızdırap ve huzursuzluk unsuru haline gelir. Böylelerinin dünyası da, ahireti de hüsrarla neticelenir. Bu ağır sorumluluktan ana ve babalar, kendilerini kurtaramazlar.

Böyle acıklı bir sonuçla karşı karşıya kalınmaması için, Kur'an- Kerim önceden bizleri uyarmıştır. Nitekim bir ayet-i celilede meâl olarak şöyle buyrulur:

"Ey iman edenler, gerek kendinizi, gerek ailenizi öyle bir ateşten koruyunuz ki; onun yakıtı insanlar ve taşdır."⁵⁴

Halbuki ana ve baba, Allahü Teâlâ tarafından kendilerine bahşedilen merhamet ve sevgi duygularıyla tabii olarak kendilerinin bir parçası olan çocuklarının üzerine titrerler. Yeri geldiğinde kendi hayatları pahasına da olsa, onları her çeşit tehlikeden korumaya çalışırlar. Çocuğun sevinci ile neşelenir, ızdırabı ile elem duyarlar.

Dinimizin emirlerine göre, çocuğun değeri büyüktür. Çocuk insana, hatta cemiyete Allah'ın emanetidir. Baba ve ananın, en büyük varlığı olan çocuklarını cemiyetin en faydalı uzuvları olacak şekilde yetiştirilmeleri dinî ve millî bir borçtur. Peygamber Efendimiz aşağıdaki hadis-i şeriflerde şöyle buyururlar:

"Çocuklarınıza iyi muamele ediniz. Onları en güzel bir şekilde terbiye ediniz. Zira çocuklarınız Rabbiniz tarafından size hediye dir."

"İyilik yapmakta çocuklarınız arasında eşitliği gözetiniz. Eğer bir kimseyi üstün tutman mümkün olsaydı kadınları (kız çocuklarını) daha üstün tutardım."⁵⁶

54 - Tahrim suresi, ayet: 6

56 - Cîmiüs-Sağır, 1/46

"Çocuğa yedi yaşından itibaren namazı öğretin. On yaşında namaz için (ihmalı görüldüğünde hafifçe) dövünüz. Bir de bu yaşta çocuklarınızın yataklarını ayırınız."⁵⁷

Çocuğun ana-baba üzerindeki haklarını dinî ve millî bakımdan şöylece özetlemek mümkündür: İnanmış bir insanın kabul etmesi gerekir ki; temiz ve namuslu bir kadını zevce olarak seçmek, çocuğuna güzel isim vermek, ona yumuşak huylu ve merhametli davranmak, helal yolda nafakasını sağlamak, çocuğa güzel ve üstün terbiye vermek ve onu okutmak, bilgisini ve kültürünü en faydalı olacak şekliyle geliştirmek, İslam Dinine ait vazifelerini, dinî emir ve nehiyleri, helal ve haramı öğretmek, farzların ve sünnetlerin yerine getirilmesini, güzel edebin en iyi bir şekilde yaşanmasını sağlamak, Allah'a itaat etmesini, iyilikleri benimsemesini alıştırmak, kötülüklerden ve fena davranışlardan uzak kalmasını sağlamak, hasılı dinine, vatanına ve milletine en faydalı insanlar olarak çocukları yetiştirmek baba ve ana üzerinde çocukların hakkıdır. Böyle hareket edince, insan evladını her çeşit tehlikelerden, maddî ve manevî ateşten korumuş olur.

Hazreti Ali'nin şu sözleri ne kadar güzeldir:

"Kendinizi ve aile fertlerinizi iyiliğe alıştırmış ve böylece onları eğitiniz. Çocuğunu küçük yaşta iyi terbiye eden, büyüdüğü zaman onunla mesrur olur. İşlerin sonuçlarını iyi düşünmeyen kimseler, neticede pişmanlık duyar. Babaların evladlarına bırakacağı mirasın en değerlisi, güzel bir isimle anılmasını sağlamak iyi bir terbiyeye sahip kılmak, bir de iyi, dürüst arkadaşlar kazandırmaktır."

Bugün yalnız aileler değil, yeryüzünde mevcut milletlerin hepsi; çocuk denen bu insan hazinesiyle eskisinden daha çok ilgilenmektedirler. Bir milletin geleceğini felce uğratmak isteyen düşmanları, herşeyden ziyade o milletin çocuklarını vatan sevgisinden, din duygusundan ve manevî değerlerine bağlılıktan uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar.

57 - Kenzül-Ummal, 16 No: 45324

Bu durum karşısında bizler, aile olarak da, millet olarak da dünya milletlerine örnek olacak şekilde çocuklarımızı yetiştirmeye, onları maddî ve manevî tehlikelerden koruyacak şekilde güzel terbiye etmeye mecburuz. Zira çocuklarımız, sadece gönül meyvelerimiz değil, geleceğimizin teminatı, dünya ve ahiret mutluluğunu kazanmamızda insan olarak büyük yardımcılarımızdırlar. Peygamber Efendimizin şu mübarek sözleri ne kadar hikmetlidir:

"Hiçbir baba evladına güzel edep ve terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmamıştır."

Çocuklarını, dinine, vatanına ve milletine en faydalı olacak şekilde yetiştiren ana ve babalara ne mutlu...

ÇOCUKLARIMIZA İYİLİK YAPMA ALIŞKANLIĞI KAZANDIRMALIYIZ

İnsan hayatındaki en değerli varlıklardan biri de, ciğer paresi olan evladıdır. İnsanın, hayatının çeşitli güçlüklerle katlanmasına başlıca sebeplerden biri de aile fertlerine, bilhassa gönül meyvesi olan çocuklarına huzur ve emin bir istikbal sağlamak düşüncesidir.

Geleceğimizin ve yurdumuzun teminatı sayılan çocuklarımızın yetişmesinde onların maddî ve manevî tehlikelerden korunmasında büyüklere düşen vazifeler gerçekten çok mühimdir. Bu şerefli görevin ihmalinden, doğacak zarar ve manevî vebalin ağırlığı, hiçbir şeyle kabil-i kıyas değildir. Zira bu mühim görevin, layıkıyla yapılmamasından doğacak zarar sadece bir aileyi değil; zaman olur ki, bir milleti hatta koskoca bir insanlığı muzdarip edebilir.

Bu itibarla Kur'an-ı Kerim'de:

"Ey iman edenler, kendi öz nefislerinizi ve ehlinizi (aile fertlerinizi) ateşten koruyunuz."⁵⁸ meâlindeki ayet-i kerime üzerinde

58 - Tahrîm suresi, ayet: 6

Olgun bir insan, Cenab-ı Hak'ka itaatlı ve insanlara faydalı olacak bir tarzda kendisini yetiştirmeye mecbur olduğu gibi; çocuklarını da böylece terbiye etmesi lazımdır. Çünkü alışkanlığının kazandırılması onu, halde ve gelecekte her çeşit tehlikelerden korumak demektir.

Hazreti Ali (R.A)nin şu güzel sözleri akli erenler için ne hikmetlidir. O buyuruyor ki;

"Siz kendi öz nefsinize ve aile fertlerinize iyiliği öğretin, onları bu terbiye üzerine yetiştirin. İnsan hangi durum üzerine büyürse ihtiyarlığı da o alışkanlık haline göre olur. Çocuğunu küçük iken iyi terbiye eden, büyüdüğünde ondan çok memnun kalır. İşlerin sonucunu düşünmeyen, hiç şüphesiz neticede pişmanlık duyanlardan olur."

İnsan selim bir fıtrat ve temiz bir ruha sahip olarak dünyaya gelir. Büyüdükçe iyi veya kötü davranışların tesirinde kalır. Kötü davranışlar, yıkıcı tesirlerini göstereceği gibi, iyi ahlakın da onun üzerinde büyük tesirleri olacaktır. Bu çağda onun terbiyesine, büyüüp gelişmesine iyi bir itina gösterilirse çocuk güzel ahlak ve yükselmenin yolunu tutmuş olacaktır. Böyle olunca çocuk temiz ve mes'ut bir hayat yaşama imkânı bulacak, kendisine ve milletine faydalı olacaktır.

Bunun içindir ki; Hazreti Peygamber (S.A.V) bir hadislerinde meâl olarak şöyle buyurmuşlardır:

"Allah Teâlâ her vazifeliden görüp gözettiği şeyi, muhafaza mı yoksa zayi mi ettiğini soracaktır. Hatta aile reisini de aile fertlerinin her çeşit hukukunu gözetip gözetmediğinden sorumlu tutacaktır."⁵⁹

59 - Câmiüs-Sağir 2/95 (Buhari ve Müslimden naklen)

Hiç şüphe yok ki; cemiyetlerin yükselmesi ve geleceğine daha emin bir nazarla bakması; çocuklarını iyi terbiye etmelerine, inançlı ve güzel ahlak sahibi olarak yetiştirmiş olmalarına bağlıdır.

Çocuklarının davranışlarından memnun kalmayan ana ve babalar, daha ziyade onların terbiye ve yetiştirmelerini ihmal etmiş olan kimselerdir. Halbuki dinimiz, bize çocuklarımızı daha küçük yaşta iken terbiye etmemizi, onlara iyi örnek olmamızı ve iyi ahlaklı olarak yaşamalarını sağlamamızı emrediyor.

Çocuklara dinî ve dünyaya ait bilgiler vermemiz, kötü davranışlardan uzaklaşmalarını sağlamamız, bizler için vazifedir.

Bizler, bu görevleri yaptıktan sonra onlar, temiz bir hayat yaşarlarsa faydası hem kendilerine hem de bizleredir. Buna rağmen yanlış davranışta bulunan olursa, bizler manevî vebalden kurtulmuş oluruz.

Yine Hazreti Ali'nin şu sözleri ne kadar calib-i dikkattir:

"Baba ve annelerin, çocuklarına bırakacağı mirasın en üstünü, iyilikle anılmak, güzel ve üstün terbiye, bir de her yönüyle itimada şayan arkadaşlar kazandırmaktır."

Peygamber Efendimiz de:

"Çocuklarınızı daima gözetiniz ve onları en güzel şekilde terbiye ediniz." buyurmakla bizlere bu şerefli vazifelerimizi hatırlatmışlardır.

Çocuklarını iyi terbiye ederek, onları kendilerine, milletine ve hatta insanlığa faydalı olacak şekilde yetiştirenlere ne mutlu.

DİN MUAMELEDİR

İnsanın başkalarına itimat telkin etmesi, fiil ve davranışlarıyla çevresine emniyet vermesi, onun için büyük bir mutluluktur. Aklı eren insanların ahlakî bakımdan hayatları boyunca, erişmek istedikleri başta gelen hedeflerden birisi de budur.

Bu konunun dinimizdeki önemi büyüktür.

Zira bir kimse bütün muamelelerinde dürüstlük gösterince, olgun bir mü'min olduğunu, sarsılmaz delillerle göstermiş olur. Zaten olgun bir müslüman, Allah Teâlâ ile kendisi arasında ve kendisiyle diğer insanlar arasındaki bütün muamelelerinde, davranışlarında, dürüst olan insan demektir. Dindarlıkta bu dereceye yükselmiş olan kimselere daima gıpta edilir. Çünkü böyleleri kâmil insan olma vasfını kazanmış bahtiyarlardır.

Bu sebeptendir ki; hadis-i şerifte meâl olarak şöyle buyrulmuştur:

"Allah'a inandım de, ve ondan sonra da (her işinde) doğruluğa sarıl."⁶⁰

Demek oluyor ki; bir kimsenin dinî görevlerine bağlılığının derecesi, onun bütün muamelelerindeki doğruluğu ve samimiyeti ile mütenasiptir.

Bir kimsenin muamelelerinde ve bütün işlerinde gösterdiği dürüstlük ve samimiyet, onun olgun bir mü'min olduğunun en açık delillerindendir.

Muamelelerde dürüstlük, cemiyet hayatının intizam, huzur ve ahengi bakımından da çok önemlidir. Bir aile fertleri arasında bile, karşılıklı itimat ve emniyetin varlığı; fertlerinin bütün muamelelerinde ve davranışlarında dürüst olmalarına bağlıdır.

60 - Mişkâtül-Mesabih No: 15

Dünyada hiçbir insanın başkalarının varlığına ihtiyaç duymadan, normal bir hayat yaşaması düşünülemez. Her insan, az veya çok ölçüde başka insanların varlığına ihtiyaç duyar. Kendi saadetini başka insanların ilgi ve yardımlarıyla sağlayabilir. Çocuk, ana-babanın, kardeşlerinin; yaşlı insan da yakınlarının, komşularının ve çevresinin ilgisine muhtaçtır. İnsanlar arzu etseler de, etmeseler de birbirlerinin yardımına zaruri olarak ihtiyaç duyarlar.

Ancak Cenab-ı Hak, her birisine çeşitli istidat ve meslekler takdir ettiğinden; insanlar arasında, birbirlerine yardım etme bakımından bilerek veya bilmeyerek bir iş bölümü mevcuttur.

Hadis-i Şerifte, mü'minlerin birbirlerini sevmelerinde, birbirleriyle yardımlaşmalarında ve birbirini tehlikelerinden esirgemelerinde bir vücudun uzuvlarına benzetilmeleri ne kadar hikmetlidir.

Bir vücudun uzuvlarından; göz, el veya ayak vazifesini yapamaz olursa, insan noksan sayılır. Azalarının hepsi, kendisine tevdi edilen görevi eksiksiz yaptığı zaman, muazzam bir harika olan insan vücudu, sıhhatli bir halde hayatını devam ettirir. Cemiyet de böyledir.

Bir insanın vazifesini yapmaması, veya muamelelerinde dürüst olmaması, cemiyet bünyesinde bir eksiklik, yerine göre büyük bir boşluk vücuda getirir. Bu eksikliğin eleme, bütün cemiyetin bünyesini muzdarip kılar.

Cemiyet fertlerinin bütün muameleleri, tam bir doğruluk içerisinde devam ediyorsa müşkiller halledilmiş demektir. Çünkü bu fertler, etrafındaki insanların emniyet ve itimadını kazanmış olurlar. Zaten, toplumun huzura ermesi, herkesin kendisine düşen görevi eksiksiz yapması ve bütün muamelelerinde dürüst olmasıyla mümkündür. İşte, dinimizin de bizlerden istediği budur. Hazreti Peygamber (S.A.V) bir hadislerinde meâl olarak, şöyle buyurmuşlardır:

"Doğru sözlü ve emin bir ticaretçi, kıyamet gününde nebiler, sıddıklar, şehidler ve salihler ile beraber olacaktır."⁶²

Doğru sözlü ve emin olan bir ticaretçi, kendi refahını sağlamış olmakla birlikte, kanaatlı ve muamelelerinde dürüst olduğu için; manen bu yüksek rütbeyi de kazanmış olur. Böyle bir kimsenin, Hazreti Peygamberin; **"Bizi aldatan bizden değildir."**⁶³ meâlindeki hadislerini her zaman düşünüp, bütün muamelelerinde dürüstlükten ayrılmayacağı muhakkaktır.

Fertlerin muamelelerinde dürüst olmaları ve başkalarına emniyet ve itimat telkin etmeleri için ilk şart; her an Allah'ın murakabesi altında olduklarını ve O'na karşı son derece edepli olunması gerektiğini kalplerine yerleştirmiş olmalarıdır.

CEMİYETLER ZAFERE BİRLİK, SADAKAT VE ÇALIŞMAKLA ULAŞIR

Kur'an-ı Kerim'de bir ayet-i celile'de meâl olarak şöyle buyrulur: **"İyilik yaparsanız, kendiniz için iyilik yapmış olursunuz."**⁶⁴

Dünyadaki her canlı varlık kendisi için takdir edilen muvakkat bir zaman yaşar, bu müddet bitince de fani alemden ayrılır.

Mümtaz bir varlık olan insan da böyledir. Cenab- Hak tarafından kendisine bahşedilen hayat müddeti tamamlandıktan sonra, bir güneşin batması gibi fani alemden uful eder.

İnsanın dünyaya gelmesi de, dünyadan ayrılıp gitmesi de kendi gücü ve ihtiyarı dahilinde değildir. Ancak, insanın dünyada kaldığı müddet zarfında güzel ve faydalı eserler meydana getirmesi, iyilikle anılacak güzel bir isim bırakması, onun kendi gücü ve iradesi

62 - Mişkâtül-Mesabih, No: 2796

63 - Câmiüs-Sağir, 2/139

64 - İsrâ suresi, ayet: 7

dahilindedir. Yeter ki; insan bu kudrete sahip olduğunu bilsin ve kendi kıymetini takdir etsin.

Şair ne kadar güzel söylemiştir:

"Adını hayr ile andırmaya sarfeyle himmet,

Cihana geldiğine bir taşı terketme delil

Taşını da, nakşını da, mahveder amma eyyam

Ebedi dair olur, elsine de zikr-i cemil."

Demek oluyor ki; asıl mesele iyilik ile anılabilecek güzel işler yaptıktan ve iyi eserler meydana getirdikten sonra, bu misafirhaneden göçüp gitmektir. O zaman kuşaktan kuşağa, dillerde bu güzel anılma devam edip gidecektir. Toprağın altı bu gibi insanları kıyamete kadar sinesinde taşımış olacaktır. Bunda muvaffak olanlara ne mutlu.

İslam büyüklerinin, dedelerimizin bizleri mes'rur eden ve yalnız bizlere değil; dünya milletlerine örnek olabilecek temiz hayatları, kaydettiğimiz hususların misalleriyle doludur.

Onların hayat hatıralarını, tarihini, gereği gibi bilmek bizler için çok lüzumlu ve aynı zamanda bir vazifedir de, zira, büyüklerimiz azimli ve dürüst çalışmaları, temiz hayatları ve güzel eserleriyle iyi isimler bırakarak, dünyadan göçmüşlerdir. Onların maddî ve manevî miraslarının varisleri olan bizler, bugünde yarın da, onlarla iftihar ediyor ve onları ta'zimle, rahmetle anıyoruz. Fakat, sadece böyle yapmak bizim için yeterli değildir. Bizlerde onlar gibi; güzel eserler meydana getirmeye ve gelecek nesiller tarafından iyilikle anılmamıza sebep olacak güzel eser yapmaya ve çok çalışmaya mecbur olduğumuzu bilmemiz gerekir.

Bundan 900 yıl önce Malazgirt'te muzaffer olarak güzel vatnımızın kapılarını bizlere açan ve bu cennet misali yurdumuzu bizlere emanet eden büyüklerimizi hürmetle ve rahmetle anmaktayız. Neferinden başbuğuna kadar, onların hepsine Cenab-ı Hak'tan rahmet niyaz ederiz.

Atalarımızın ömürleri, bizim ömürlerimiz gibi idi. Hatta, imkânları çok daha az idi, denilebilir. Lâkin, büyüklerimiz az ömür içinde bereketli ve çok hayırlı işler vücuda getirmeye muvaffak olmuşlardır.

Bizler de onların sahip oldukları birlik, kardeşlik, sadakat ruhunu taşıdığımız, azim ve sabırla çalıştığımız müddetçe, büyük başarılarla erişeceğimizden emin olabiliriz.

Zira, birlikte kuvvet, sabır ve saadet ile çalışmakta milletler için zafer ve saadet vardır.

Sultan Alparslan 26 Ağustos cuma günü; cuma namazını ordusuyla birlikte kılıp Cenab-ı Hak'ka dua etmişti. Askerleri de amin dediler. Alparslan askerlerine karşı şöyle hitabetmişti:

"İsteyen geri dönebilir. Burada Sultan yoktur. Ben de sizin gibi bir neferim. Şehit olursam giydiğim elbisem kefenimdir."

Askerin önünde tekbir alarak ileri hareket etti. Ordusu da beraber, netice malum...

Bu duygu, bu düşünceler iledir ki, vatanımız bu güne kadar, muhafaza edilmiş ve tarihimiz zaferlerle tezyin edilmiştir. Bu zaferlerin milletimiz, memleketimiz için hayırlara vesile olmasını diler ve mukaddesatımız uğruna, hayatını feda edenlere Allah'tan rahmet niyaz ederiz.

AMELLERİN KARŞILIĞI NİYETLERE GÖREDİR

Yaşadığımız dünyada vukua gelen bütün hadiseler akıl sahiplerinin daima basiretli olmalarına yardım eden birer uyarıcıdır. Cenab-ı Hak hikmeti iktizası tabii bütün hadiseleri, insanı uyanık tutmaya sebep olacak ve onu dış âlemden haberdar kılacak vasıfta yaratmıştır.

İnsanların alışkanlıkları sonucu, bazen en güzel yol gösterici hadiseler (olaylar) karşısında bile ilgisiz kaldıkları çoğu zaman müşahade edilmektedir.

Bu durumda olan kimselere habersiz manasına gelen, gafil tabiri izafe olunur. Bu insan için gerçekten bir eksikliktir.

Dünyanın bir kazanç yeri olduğunu bilen kimselerin, güzel yol gösterici hadiseler karşısında hiçbir vakit ilgisiz kalması uygun değildir. Dünya, ahiret âleminin bir bahçesi, bir tarlası mesabesindedir. Burada iyi şeylerin ekilmesi lazımdır ki; iki âlemde de onun semereleri elde edilsin.

Dinimizin emirlerine göre, mükellef olan insanın daima iyi ve akıllı kimselerin gösterdiği bilgi ve fazilet yolunu takip etmesi gerekir. Zira böyle hareket eden kimselerin iyi ve çok hayırlı sonuçlar elde edecekleri şüphesizdir.

Diğer taraftan insanın, başka insanlara da bu yolda daima destek olması lazımdır. Hazreti Peygamber (S.A.V); **"Bir insan, kardeşinin yardımında bulunduğu müddetçe Allah da o insanın yardımcısıdır."**⁶⁴ Keza diğer bir hadislerinde de meâl olarak; **"İyiliğe önderlik eden o hayrı işleyen kimse gibi mükâfatlandırılır."**⁶⁵ buyurmuşlardır.

Bir ayet-i celilede de Cenab-ı Hak meâl olarak şöyle buyuruyor:

64 - Riyazüs-Salihin, S: 207, No: 232

65 - Riyazüs-Salihin, 103

"İyilik ve takvada yardımlaşınız. Fakat, günah işlerde ve birbirinize düşmanlık etmekte yardımlaşmayınız. Bu görevlerini yapmakta Allah'tan ittika üzere bulunun."⁶⁶

Hiç şüphe yok ki; bu düstur özellikle ahlakî yönden cemiyetlerin huzur ve yükselmesi için en güzel bir esastır.

Müminlerin bütün iş ve davranışlarında akıllı, bilgili ve basiretli olarak hareket etmeleri gerekli olduğu gibi, iyilikler konusunda birbirlerini daima desteklemeleri, aralarında birlik ve kardeşliği sağlamaları yukarıda meâllerini verdiğimiz ayet ve hadislerden anlaşılmaktadır. Bununla beraber, gönüllerimize iyi niyet ve samimi duyguların hakim olması, bizleri dünyada da, ahirette de mesut kılacaktır. Çünkü işlerimiz ve davranışlarımız kadar, niyetlerimizin de güzel olması, hatta iyi niyetlerimizin emellerimize esas olması gereklidir. Çünkü güzel işler, iyi niyetlerin neticesidir. Bu sebeptendir ki; Peygamber Efendimiz bir hadislerinde meal olarak şöyle buyurmuşlardır:

"Allah Teâlâ, sizlerin cisimlerinize ve görünüşlerinize nazar buyurmaz. Fakat sizlerin gönüllerinize (niyetlerinize) nazar buyurur."⁶⁷

Müminlerin birbirleriyle çekişmesini meneden bir hadisi şerif de meâl olarak şöyledir:

"İki mü'min birbirleriyle mukatele edip, biri diğerini öldürürse; ölen ve öldüren ateştedir."

Deniliyor ki; öldüren kimsenin durumunu anlıyoruz. Fakat, ölen kimsenin ateşte olmasının sebebi nedir?

Peygamber Efendimiz cevaben:

66 - Maide suresi, ayet: 1

67 - Mişkâtül-Mesabih, No: 5314

"Çünkü o hasmını (Mümin kardeşini) öldürmeye haris bulunuyordu."⁶⁸ buyurdular.

Bu açıklamalardan da anlaşılıyor ki; bütün işlerimizde niyetlerimizin tesiri çok büyüktür. Hatta "niyet ile adetler, ibadet durumuna gelir" denilmiştir.

Gerçekten bir kimse, başkasına muhtaç olmamak ve helalinden kazanmak için çalışmaya koyulmuş ise; onun bu çalışmaları dinimizin emirlerine göre, ibadet sayılmaktadır.

Peygamber Efendimizin şu hadisi şerifleri üzerinde hepimiz çok düşünmeliyiz, buyuruyorlar ki:

"Kim ki; iyi niyetle ve sadakatla Allah Teâlâ'dan şehitlik rütbesini isterse, yatağında dahi ölse bu niyetinden dolayı Cenab-ı Hak o kulunu, şehitler derecesine eriştirir."⁶⁹

Bunun için amellerin karşılığı niyetlere göre olacağı hiçbir zaman unutulmamalıdır.

NİMETLERİN KIYMETİNİ BİLMELİYİZ

Her nimet, kendisine ihtiyaç hasıl olduğu zaman kadri daha iyi bilinir. İnsan, hatta cemiyetler, nimetlerin içinde bulundukları zaman çok kere onların farkına varmaz, gereği gibi takdir etmez olurlar. Susamamış bir insanın tatlı suların hayat unsuru olduğunu, dünyayı aydınlık gören bir kimse, görme nimetinin büyüklüğünü düşünmedikleri, sıhhati yerinde olanın da hastalıktan muzdarip olanları dikkate almadığı sık sık görülen şeylerdendir.

Nimetler elden çıktıktan sonra ihtiyaç anında onların ne kadar büyük bir değer olduğunu insan zaruri olarak kavrar. Lakin çok kere fırsatı da elden kaçırmış olur.

68 - Mişkâtül-Mesabih, No: 3538

69 - Mişkâtül-Mesabih, No: 3808

Akıllı insan, nimetlerin kadrini vaktinde bilen ve herşeyi yerinde değerlendiren kimsedir. Gençlik çağında okuma fırsatlarını elden kaçıran bir kimsenin bu çağı geçtikten sonra duyacağı pişmanlık kendisine bir fayda sağlamaz.

İslam Dininin, insana hayat bahşeden emir ve tavsiyelerine bakıldığı zaman, bu konuda da bizleri aydınlatan ve herşeyin kadrını bilmemizi ve yerinde değerlendirmemizi öğreten esasların, öğütlerin, en mükemmel şekilde mevcut olduğu görülür. Bu esaslardan bir kısmına burada işaret etmezden önce Peygamber Efendimizin mübarek sözlerinden meâlini vereceğimiz iki hadislerine dikkati çekmek isterim. Peygamber (S.A.V) Efendimiz buyuruyor ki:

"Tedbirli olmak gibi akıllılık ve güzel ahlaklı olmak gibi haseb (şeref) yoktur."⁷⁰

"Mü'min akıllıdır. Zeki (anlayışlı) ve ihtiyatlıdır."⁷¹

Bu iki hadisi şerif; doğru hareket etmek ve huzura ermek isteyen insanlara hayat yolunda ne güzel ışık tutmaktadır.

Nimetlerin kadrini bilen ve onları yerinde değerlendiren kimseler, iki cihan saadetini kolaylıkla elde edebilirler. Bizlerin her bakımdan tedbirli olmamızı ve Cenab-ı Hak'kın bize bahşettiği nimetlerin vaktinde ve en iyi şekilde değerlendirmemizi çok veciz bir ifadeyle beyan eden bir hadis-i şerifin meâli şöyledir:

"Beş şey gelip çatmazdan evvel, beş nimetin kıymetini bil. Ölüm gelmezden evvel hayatının, hastalık gelmezden evvel sağlığının, meşguliyet gelmezden evvel boş vaktinin, fakirliğe düşmezden önce zenginliğinin, ihtiyarlık gelmezden önce de gençliğinin kıymetini bil."⁷²

70 - Câmiüs-Sağir, 2/203

71 - Câmiüs-Sağir, 2/185

72 - Câmiüs-Sağir, 1/49

İyi düşünen kimseler için Peygamber Efendimizin bu hadisleri en güzel nasihatlardandır. Ancak bilgisizliğin, ihmalkârlık ve tembelliğin zebunu bulunan kimselerin saadet bahşeden bu öğütlerden gereği gibi faydalanması pek kolay değildir. Hazreti Peygamberin bir hadisi şerifleri de yine meâl olarak şöyledir:

"Allah-ü Teâlâ size üç şeyi emreder ve üç şeyden de sizleri meneder. Sizler için emrettiği üç şeyden birincisi, yalnız O'na kuluk etmeniz ve O'na hiç birşeyi ortak tanımamanızdır. İkincisi, Allah'ın Habl-i Metin'ine (Kur'an-ı Kerim'e) hepiniz birden sımsıkı sarılmanız ve ayrılığa düşmemeniz; üçüncüsü de; Cenab-ı Hak'kın işlerinizi, kendilerine emanet ettiği kimselere nasihatta bulunmanız, onlar için iyilik dilemenizdir."

"Allah-u Teâlâ'nın sevmediği ve sizleri menettiği üç şeyden birincisi dedikodu, ikincisi çok sual sormak; üçüncüsü de israf yapmak, serveti heder etmektir."⁷³

Yukarıda meâllerini verdiğimiz hadis-i şerifler, bizlere nimetlerin kadrini bilmemizi ve herşeyi vaktinde ve yerinde değerlendirmemizi öğreten en güzel düsturlardır. Bu hususlarda gösterilecek ihmal; insanı telafisi güç sıkıntılara, zararlara sürükleyeceği izaha muhtaç değildir.

Genç, ihtiyar, bilgili veya az bilgili kim olursa olsun, biz müslümanların her işimizde çok daha dikkatli olmamız ve Cenab-ı Hak tarafından bahşedilen nimetleri yerinde değerlendirmemiz elzemdir. Çünkü milletimizin mutluluğu, dünya va ahiret saadetini elde edebilmemizin ilk şartı böyle hareket etmemizdir.

HAC FARİZASI

Görevlerini yerine getiren kimseler, ne kadar takdir edilseler azdır. Çünkü böyle insanları Allah da sever, insanlarda sever. İnsanlar gerek dinî, gerekse dünyaya ait görevlerini ne ölçüde eksiksiz yaparlarsa, o derecede huzurlu olurlar ve mensup oldukları toplumlar için, daha faydalı işler başarmış sayılırlar.

İslam Dininin emirleri ve öğütleri insanları bu hedefe sevkedecek ve onların bu şuura sahip olmalarını sağlayacak vasıftadır.

Bir müslüman, İslam Dininin kendisini mükellef kıldığı görevleri hikmetlerine uygun olarak yerine getirmeye muvaffak olmuşsa, o kimse mensup olduğu cemiyetin en hayırlılarından ve en çok faydalı fertlerinden birisi olmak mutluluğuna erer. Çünkü böyle bir insan yapacağı bütün işlerde Cenab-ı Hak'kın hoşnutluğunu arar; insanlara faydalı olmayı her zamankinden daha çok gaye edinir. Hasılı iyiliklere anahtar, kötülöklere kilit gibi olur. Böyle olunca da fikri ve ruhî olgunluğun, ahlakî faziletin müşahhas bir misali haline gelir. Artık onu bilen herkes tarafından kendisine gıpta edilir, bir dereceye yükselir.

Müslümanlar olarak yerine getirmemiz gerekli olan dinî görevlerimizden biri de hac farızasıdır. Hac ibadeti şartları bulunan kimselere, ömründe bir defa yerine getirilmek üzere farz kılınmıştır. Hac ibadeti insanı kötü düşünce ve meyillerden uzaklaştıran, mü'mini ruhen yükselten ve Cenab-ı Hak'kın hoşnutluğunu kazanmasına vesile olan en feyizli ibadetlerimizden birisidir.

Bu ibadetin farz olması Kur'an-ı Kerimle Hz. Peygamberin sünneti ile ve ümmetin ittifakı ile sabit olmuştur. Nitekim Kur'an-ı kerim'de meâl olarak şöyle buyrulur: **"O'raya (Kâbeye) yol bulabilen insanlara Allah için Beyti hac etmesi gereklidir. Kim de inkâr ederse bilsin ki doğrusu, Allah alemlerden müstağnidir."**⁷⁴

Hadisi şerifte de meâl olarak:

"İslam beş esas üzerine kurulmuştur. Bunlar da Alah'dan başka ilah olmadığına Hz. Muhammed'in Allah'ın resülû olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek ve bir de Beytullahı ziyaret etmektir."⁷⁵ buyurulmuştur.

Hz. Peygamber (S.A.V) meâl olarak bir sözlerinde de:

"Ey insanlar Cenab-ı Hak üzerinize Haccı Farz kılmıştır, haccediniz."⁷⁶ buyurmuştur.

Durumu müsait olan müminlere bir çok hikmetlere binaen bu ibadet farz kılınmıştır. Bu hikmetlerden bir kaçına burada işaret etmek yerinde olur.

1. Dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen müminler mukaddes bir mevkide toplanırlar; renkleri ırkları ve dilleri, kültür seviyeleri farklı olmasına rağmen, aynı gaye ve aynı düşünce etrafında birleşirler. Âlemlerin Rab'ı olan Allah'a huşu ile ibadet ederler. Bu muazzam insan cemaatı, birlik ve adeta tek vücut olarak yalnız Allah'a kulluk etmekte olduklarını ve yalnız O'ndan yardım dilediklerini halleriyle ve dilleriyle belirtirler. İnsanları bir gaye etrafında ve kardeşlik şuuru içerisinde bu kadar bariz bir şekilde birleştiren bu ibadetin meydana getirdiği müsbet tesirler, çok büyüktür.

2. Dünya ve ahiret mutluluğunun kaynağı olan Dinimizin esaslarından biri de müminleri takvada birbirlerine yardımcı ve kardeş yapması, iyilik olmasını emretmesidir. Hac ibadeti insanlara bu çok önemli görevlerini daha müşahhas bir şekilde hatırlatmakta ve bunları eksiksiz olarak yerine getirmenin zarureti hissettirmektedir.

3. İnsanlar hac vesilesiyle bilhassa Arafat'ta kendilerini yaratan Cenab-ı Hak'kın huzurunda olduklarını hatırlarlar; servet, mevki, makam gibi her çeşit varlıklarından sıyrılmış olarak O'na

75 - Mişkâtül-Mesabih, 1/45

76 - Mişkâtül-Mesabih, 1/975

iltica ederler. Onlar, kendilerini çeşitli vasıflarla diğer yaratıklara üstün kılan, Allahü Teâlâ'nın nimetlerini düşünürler. Dünya hayatından sonra temiz kalp ve salih amelden başka bir şeyin fayda vermeyeceği büyük günde (kıyamet gününde) bir bakıma yine böylece Cenab-ı Hak'kın huzurunda toplanacaklarını gözönünde bulundururlar. Böylece yaşadıkları müddetçe, kalb-i selim ve salih amel sahibi olmaya daha ciddi bir şekilde azmederler. Bu gibi insanlarda kibir, kötü düşünce, başkalarına zarar verme meyillerinde eser bulunmayacağı tabiidir.

Hac ibadeti ile insan, ruhî olgunluğa yükseldiği gibi manevî kazancı da büyük olur. Şurası bilinmelidir ki bir müslümanın, kendisini bu durumlara önceden hazırlaması lazımdır. Farizayı eda edecek olan kimse, bu yolculuğa çıkmazdan önce, ve bir bakıma kötülüklerden, günahlardan arınma demek olan tövbe ile başlar. Başka insanların kendisi üzerinde hakları varsa her, ne suretle olursa olsun, onları sahiplerine iade eder. Nezinde emanetler varsa yerlerine verir. Borcu varsa onları öder. Zira borçları ödemek dinî bakımdan farz-ı ayn olan bir vazifedir. Kendisi gidip gelinceye kadar nafakasını sağlamakla mükellef olduğu kimselerin nafakalarını, kimseye muhtaç olmayacakları şekilde temin eder. Yapacağı; bütün masrafları helal ve temiz bir kazançtan sağlar. İnsanlara çok yumuşak ve olgun bir şekilde davranır. Memleketinden ayrılmadan önce fakirlere, muhtaçlara yardım elini uzatır. Ticarî bir mülahazaya zihninde yer vermeyerek ve Cenab-ı Hak'kın sevgisini kazanmak gayesiyle hareket eder.

Şüphesiz ki hac farızası her şeyden önce Cenab-ı Hak'kın bir emri olduğu için, yerine getirilir. Bu ibadeti hikmetlerine uygun olarak ifa etmekle insan adeta meleklerle benzemiş olur. İşlerindeki isabet, davranışlarındaki ciddiyet ve samimiyet ahlakındaki güzellik o kimseyi manen çok yükseltir. Kendisini bu olgunluktan uzaklaştıracak engeller de yok değildir. Fakat görevlerini eksiksiz olarak yerine getirme alışkanlığını elde eden bir kimse, sabırla bu engelleri aşmak kudretini kendinde bulabilir. İşte o zaman hac ibadetinden beklenen sonuca da ulaşmak mümkün olur.

Haz. Peygamberin bir hadisleri meâl olarak şöyledir:

"Kim ki farziyetine inanarak Allah için hac yapar da kötülük yapmaktan, cahilce davranışlardan sakınır ise; hac dönüşünde anasından dünyaya geldiği gibi (günahları) bağışlanmış olarak yurduna döner."⁷⁷

Diğer dinî görevlerimizde olduğu gibi, Hac ibadeti de bizlere bütün vazifelerimizi daha ciddi ve şuurlu bir şekilde yerine getirmemizi hatırlatan ve bu olgunluğa yükselten en müessir amillerden biridir.

Dinî ve dünyevî görevlerini eksiksiz olarak yerine getiren kimselere ne mutlu.

MİRAC

Ramazân-ı Şerifin müjdecisi sayılan Recep Ayını idrâk etmiş bulunuyoruz. Bundan dolayı Cenab-ı Hak'ka hamd ederiz.

Bilindiği gibi, Recep ayının 27. gecesi Hazreti Peygamberin, Mirac mucizelerinin vuku bulduğu gecenin seney-i devriyesidir. Bu mesut gecenin Milletimiz ve bütün Müminler için, her çeşit hayra vesile olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ederiz.

Hazreti Peygamberin Mekke'den Medine'ye hicretlerinden takriben bir yıl önce Recep ayının 27. gecesi vuku bulan İSRA ve MİRAC mucizesi Cenab-ı Hak'kın Peygamberimize en büyük ihsanlarındandır.

Allah Teâlâ kulları içerisinde; zatında kâmil (her bakımdan olgun) ve başkalarını da kemale erdirici rehberler insanlığa göndermiştir. Cenab-ı Hak bu mümtaz kimseleri taraf-ı ilahisinden sayısız lütuflarla mükerrem kılmıştır. Resul, Nebi yani Allah ile kulları arasında risalet görevini ifa eden ve Cenab-ı Hak'tan telakki ettiği

emirleri insanlara duyuran mümtaz kimselerdir. Onlar yaşayışları, üstün ahlak, sabır, azim ve sebatları ile hasılı her türlü faziletleriyle insanlara örnek olmuşlardır.

İnsanlar kendi akıllarıyla onların bu üstün vasıflarını görüp hayran kalmışlardır. Bununla birlikte Cenab-ı Hak, onları birçok mucizelerle taltif ve teyit buyurmuştur. Aslında onların tertemiz hayatları, insanlar için, kabulü zaruri olan birer mucize olmakla beraber; Allah Teâlâ hikmeti iktzası adet üstü birçok hüccetlerle onları teyit etmiştir.

Hazreti Peygamberin en büyük mucizesi, Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim bir devre, bir asra mahsus olmayıp; bütün devirlere ve asırlara mucize olduğunu zaruri olarak kabul ettiren ilahî bir kitaptır.

Kur'an-ı Kerim'de Hazreti Peygamberin İSRA mucizesini beyan buyuran ayet-i celile meâl olarak şöyledir:

"Tenzih O Allah'a ki; Kulunu (Hazreti Muhammed'i) gecenin bir kısmında bir kısım ayetlerimizi göstermek için, Mescid-i Haramdan etrafını mübarek kıldığımız Mescid-i Aksaya götürdü. O hem işitici ve hem de her şeyi görücüdür."⁷⁸

Hazreti Peygamberin, Mekke'den (Mescid-i Haram'dan) Mescid-i Aksaya kadar olan yolculuğuna İSRA adı verilir. Mescid-i Aksa'dan semaya, melekut alemine yükselmesine de mirac adı verilir. Bu mucize, Hazreti Peygambere Cenab-ı Hak'kın bir taltifi, bir ikramıdır. İnsanlar için de bir imtihan, bir mihenk olmuştur.

Cenab-ı Hak, Peygamber Efendimize o gecede sayısız ikramlarda bulunmuş, dilediği ayetlerini O'na göstermiştir.

Peygamberimiz risalet görevini tebliğ ederken karşılaştığı sayısız meşakkatler bir bakıma bertaraf edilmiş, tebliğ vazifesindeki

78 - İsra suresi, ayet: 1

azim ve iradesi sabır ve metaneti Cenab-ı Hak tarafından teyit buyurulmuştur. Kısa bir zamanda semaların ötesine Cenab-ı Hak'ın inayeti ile gidip gelmesi ve vuku bulan bu mucizeyi ertesi gün insanlara haber vermesi; hakikaten insanlar için, bir imtihan olmuştur. Bu mucizelerin vukuu, insanlık âlemine terakki yolunda ne kadar feyizli ışıklar tutmaktadır.

Dinin direği, mü'minin miracı âlemlerin Rab'bi Allah'a en büyük münacaat olan beş vakit namaz, mirac gecesinde mü'minler üzerine farz kılınmıştır. Bir bakıma mirac sayılan beş vakit namazı, layıkıyla eda etmeye muvaffak olan kimselere ne mutlu.

Bütün mü'minlerin mirac kandilini tes'id eder bu mübarek gecenin, milletimiz ve yurdumuz için hayır ve saadetlere vesile olmasını Allah Teâlâ'dan dileriz.

KURBAN BAYRAMI'NIN MANEVÎ DEĞERİ BÜYÜKTÜR

Dinî Bayramlarımızdan biri olan Kurban Bayramını idrâk etmiş bulunuyoruz.

Yüce dinimizin bizlere bildirdiği iki bayramdan biri olan Kurban bayramı'nın bizler için manevî değeri çok büyüktür. Ramazan Bayramı'nı olduğu gibi bu bayramı da; taşıdığı büyük öneme uygun bir şekilde değerlendirmemiz, bizleri dinî bir görevin gereği gibi yerine getirilmiş olması mutluluğuna eriştirecektir.

Günlük hayatımızda olduğu gibi, sevinç ve neşe günlerimiz demek olan bayramlarımızda da Yüce Dinimizin'in bizlere bildirdiklerini ve bizlerden yapılmasını istediği şeyleri yerine getirmek, hepimizi çok sevindirecek ve millet olarak bizleri huzur verici sonuçlara kavuşturacaktır.

Dinimiz kolaylık dinidir. Onun bütün emirleri ve öğütleri, bizleri maddî bakımdan da manevî yönden de yükseltecek ve bizlere

dünya ve ahiret mutluluğunu kazandıracak niteliktedir. Bizlere düşen görev, bu emirleri ve öğütleri bilerek, anlayarak, sarsılmaz bir azim ve iradeyle yerine getirmek ve yaşamaktır. İşte o zaman birbirlerimize karşı sevgi ve saygı duygularımız daha da kuvvet bulur. Milletimizin fertleri birlik ve kardeşlik anlayışı bakımından bir vücudun azaları gibi daima birbirlerine yardımcı olurlar. Yükselmemiz, ilerlememiz ve huzura ermemiz için, millet olarak böyle hareket etmek zorunda olduğumuz açıktır.

Sayın okuyucularım; Kurban Bayramı en güzel sevinç ve neşe günlerimizden biridir. Bunun için bu günde yapılması gerekli olan görevlerimiz üzerinde titizlik göstermemiz ve onları en iyi şekilde yerine getirmemiz, sevinçlerimizi tamamlamış olur. Dinî bakımdan yılın en bereketli günü, Kurban Bayramından bir gün önce olan "Arefe" günüdür.

Dünyadan ayrılmış olan büyüklerimizin mümkünse kabirlerini ziyaret ederek yahutta bulunduğumuz yerden Kur'an okuyarak Atalarımızın ruhlarına armağan ederiz. Arefe gününde bayram hazırlıkları yaparız. Fakirleri, yetimleri, kimsesizleri düşünürüz. Malî gücümüz ölçüsünde onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışır, bayrama onların da sevinç içinde katılmalarını sağlamış oluruz.

Bayram sabahı erkenden abdest alıp t emiz elbiseseler giyilmiş olarak, Allah'a ibadet için camilere, mescitlere gidilir. Cenab-ı Hak'ın Yüce adı en büyük tazimle anılmış, namazlar kılınmış ve evlere dönmüştür. Şimdi görevlerimizin bir başka safhası başlamıştır. Bu görevlerden birisi de, malî durumu müsait olanların Allah rızası için kurban kesmeleridir. Kurban'ın Dinî hükmü, malî durumu yerinde olan müslümanlar üzerine vacip olmasıdır. Kurban etinin bir kısmının aile fertleri için ayrılması, bir kısmının fakirlere ve diğer bir kısmının dostlara ikram edilmesi dinî bakımdan yerinde olur. Böylece yokluk içinde olanlar, et yeme imkânını bulduğu gibi, dostlar arasında sevgi bağları da daha fazla kuvvetlenmiş olur.

Ayrıca büyükler ziyaret edilir, dargınlar barıştırılır. Çünkü, müslümanın müslümana üç günden fazla dargın durması helal

değildir. Kabahatli olanlar bağışlanır. Aileleri muzdarip eden ve Dinimizce de yasak edilen kan gütme davaları unutulur. Kederliler teselli edilir. Hastaların gönlü alınır, onlar için iyilik dileğinde bulunulur. Hapse düşmüş olanlar da ziyaret edilip, teselli edilir. Uzakta bulunanlar özellikle yurt dışındaki işçilerimiz ve diğer kardeşlerimizin mektupla olsun, hatırları sorulur, bayramları kutlanır. Böylece manevî birliğimizi, millî bütünlüğümüzü en güzel şekliyle yaşamış olmanın zevkine varmış oluruz. Bu duygularımız ve davranışlarımız bizlere Cenab-ı Hak'ın hoşnutluğunu da kazandırmış olur. Bundan sonra da aynı duygu ve düşüncelerle millet olarak hayat yolculuğuna ve yükselmemize devam ederiz.

Sevgili Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyuruyorlar: **"Ey mü'minler! Birbirinize haset etmeyiniz, alış verişte birbirinizi aldatmayınız, birbirinize dargın durmayınız ve birbirinizden darılıp yüz çevirmeyiniz. Birinizin bitmek üzere olan pazarlığını bozmayınız. Allah'ın kulları kardeş olunuz. Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona haksızlık etmez, onu yardımsız bırakmaz, ona hor bakmaz."** Peygamberimiz mübarek göğsüne işaretle üç defa; **"Takva işte buradadır"** dedikten sonra sözlerine devamla şöyle buyurmuştur: **"Bir kimsenin müslüman kardeşini hor görmesi, günah olarak yeter. Müslümanın müslümana malı, canı ve namusu haramdır. Bunlar, muhterem kılınmıştır."** "Bir kimse mü'min kardeşinin yardımcısı olduğu müddetçe, Allah da o kimsenin kardımcısıdır. Mü'min kardeşinin bir ihtiyacını karşılayan kimsenin kıyamet günündeki sıkıntılarını da Allah Teâlâ giderir." ⁷⁹

İslamiyet hayatın bir devresine, insanların sadece bir kısmına ışık tutan bir din değildir. Bu yüce Din, insan hayatını her yönüyle aydınlatan, zayıfları, düşkünleri korumayı emreden ve akli başında olanlara huzur ve mutluluk yollarını gösteren bir dindir. O bize ruh ve beden temizliğine sahip olmamızı, insanı, Allah katında ve insanlar yanında küçük düşürecek davranışlardan uzak kalmamızı emreder.

Bu yüce dinin buyruklarına uyan kimsenin insanlara olan muamelelerinde ve bütün işlerinde adil ve dürüst olmaları gerektiğini bildirir. Bir mü'minin insanların hukukuna saygılı olması, çocuklarını güzel terbiye etmesi, onlara Allah, Peygamber, vatan ve millet sevgisi vermesi, onların bilgi ve kültürlerini geliştirmesi, komşularını incitmemesi, millet ve memleketine her durumuyla faydalı olmaya çalışması gereklidir. Bunlar dinimizin ona bir emridir. Olgun bir müslüman sözlerinde doğru, işlerinde adil, davranışlarında ölçülü, vaadlerini yerine getirmede son derece dikkatli, düşkünlere karşı şefkatlidir. Allah'a ve Peygambere karşı da son derece saygılıdır.

Dini bayramlarımız, bu görevlerimizi bizlere hatırlatan en güzel vesilelerdir. Bir bakıma durumlarımızı kontrol etmemizi bildiren hesap günlerimizdir. Bizler bayramlarımızı dinimizin emirlerine uygun olarak değerlendirdiğimiz ve bu şekilde hareket ettiğimiz zaman, sevinç ve neşelerimiz gerçekten çok büyük olur. Bu durum fertlerimizi de, bir bütün olarak milletimizi de mutlu kılar.

Sizlerin ve yurt dışında bulunan kardeşlerimizin Kurban Bayramınızı yürekten kutlar, bu bayramın Miletimizin saadetine, insanlığın kurtuluş ve huzuruna vesile olmasını Allah'tan dilerim.

ALLAH'IN YARDIMI SABREDENLERLE BERABERDİR

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde; **"Hiçbir kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş birşey verilmemiştir"**⁸⁰ buyurmuştur.

Üstün ahlak sahibi kimselerin en güzel vasıflarından biri de sabırlı olmalarıdır. Hiç şüphe yok ki; takdire layık her türlü üstün başarı, ancak sabır ile olur. Sabır ve sebat göstermeyen insanın selamete erişmesi mümkün değildir. **"Sabır güçlüklerin anahtarıdır."**⁸¹ meâlindeki hadis-i şerif ne kadar hikmetlidir. "Sabreden zafere ulaşır" sözü de; insanlar için muvaffakiyet yollarını aydınlatan ışıklardan bir ışıktır.

80 - Riyazüs-Salihin, S: 33

81 - Keşfül-Hafa, 2/21, No: 1590

Sabır, hayat yolculuğunda karşılaşılan meşakkatlere dayanmak ve bunları yenebilmek hususunda insanın duyacağı üzüntülerden dolayı şikâyetle bulunmamak; durumunu ancak Allahü Teâlâ'ya arzettir. İslam büyüklerinden bir çoğuna göre; sabır iki kısma ayrılır: Birincisi, Allah'ın buyruklarını yerine getirmek hususunda bütün gücünü sarfetmede sabır ve sebat; diğeri de Allah'ın yasak kıldığı şeylerden (kötülüklerden) sakınma hususunda sabır ve sebat göstermektir. Diğer ifadeyle sabır, Kur'an ve sünnetin emir ve yasaklarına uymakla sebat göstermek, muhalefeti terketmektir.

Sabır, bu üstün vasıf, peygamberlerin vasfıdır. Onlar bütün görevlerini yerine getirirlerken karşılaştıkları güçlüklerle sabırla mukabele etmişler ve bu uğurda sebat göstermişlerdir. Hayatta başarı elde etmek için, sabır ve sebat sahibi olmak lazımdır. Herhangi bir vasıtaya binmeden deniz yolculuğuna çıkılamayacağı gibi; sabır ve sebatı olmayan kimselerin de zafere erişmeleri mümkün değildir.

Bir ayet-i celilede meâl olarak şöyle buyuruluyor:

"Resulüm, sabret, muhakkak ki; Allah'ın vadi doğrudur. Ayetlerimize karşı inancı olmayanların inkârları seni muzdarip etmesin."¹¹ İnkârcıların yanlış tutumları ve kırıcı sözleri, Peygamber Efendimizi çok üzdüğü bir sırada; Cenab-ı Hak O'na sabr etmesini ve sebat göstermesini emrediyor. Allah'ın va'dinin gerçek olduğunu, Dinini bütün dinlerin üstünde kılacağını bildiriyor.

İslamiyetin gönüllere huzur veren güzelliklerini anlatan görevlerini yerine getirmek hususunda karşılaştıkları meşakkatlere göğüs geren, tam bir yakîn ile Cenab-ı Hak'ka itimat eden, ahlakî olgunluğa sahip olan ve ilim ile ameli birleştiren kimselerin muzaffer olmaları muhakkaktır. Çünkü Allah'ın kullarına va'di böyledir. O'nun va'di hak olduğu için, iyilik ve doğrulukta sabır ve sebat gösteren kullarını daima başarıya erdirtir.

Kur'an-ı Kerim'de bir ayet-i celilede meâl olarak şöyle buyruluyor: **"Resulüm, Ülûlâzım peygamberler sabrettiği gibi; sen de sabret..."**¹²

En büyük insanlar, Allah yolunda uğradıkları mihnetlere karşı sabırlı olmakla, inanmayan kimselerden gördükleri taşkın hareketlere karşı akl-ı selim ölçülerine göre tahammül etmekle ve bu hususlarda Ülûlâzım peygamberlerin izini takip ile emrolunmuşlardır. Yerinde söylenen güzel sözlerden biri şöyledir; "Sabır ilacını iç. Ölümüne sebep olursa şehit olursun. Hayatiyyet kazandırırorsa izzetli bir hayata kavuşmuş olursun."

Sabretmek, sabırlı olmak, herhangi bir hususta sadece acele etmemek demek değildir. Sabır, dine ve dünyaya ait bütün görevleri yerine getirmede uğranılan sıkıntılara, karşılaşılan ezalara katlanmak, doğru ve iyi olanı mutlaka yerine getirmektir.

Okula devam eden bir talebenin derslerinde başarı göstermesi, insanları aydınlatmakla vazifeli bir şahsın muvaffak olması, bir tabibin hastasını en iyi şekilde tedavi etmesi, bir ordunun düşmanına karşı zafer kazanması, ilim adamının ilmi gücünden başkalarını faydalandırmayı başarması, çiftçinin tarlasından mahsulünü toplayıp umumun istifadesine sunması; sabrın ve sabırla çalışmanın sevinç verici sonuçları değil midir?

Kur'an-ı Kerim'de Lokman (A.S) ın oğluna verdiği öğütler şöylece beyan buyruluyor ve mü'minlere yol gösteriliyor:

"Ey oğulcuğum. Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Fenalığı önle. Bu hususta sana isabet edecek şeylere sabret. Hiç şüphe yok ki, senin bu sabrın azmedilecek işlerdendir."¹³

İnsanlar Allah'a karşı ibadetle, kulluk görevlerini yapmakla kendisini kemale erdirdiği gibi; başkalarının da iyi olmasını huzur

12 - Ahkaf: 35

13 - Lokman: 17

ve selamete ermelerini sağlamaya çalışmaları lazımdır. Bu hususta maruz kalacağı mihnet ve meşakkatleri göğüslemesi sabır ve sebatır.

Yanlış bir maksadı gaye edinen bir kimsenin, maksadına erişmek için, sabır ve sebat gösterdiği çoğu zaman müşahade edilir. Durum böyle olunca, inanan bir kimsenin hakkaniyet uğrunda sabır ve sebatlı olma konusunda ne kadar hassasiyet göstermesinin gerekli olduğu aşikârdır. Ancak, şurası bilinmelidir ki; zillete tahammül, haksızlığa rıza, haysiyet ve şerefi yok edecek davranışlara musamaha ile mukabelinin sabırla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Bu gibi durumlar karşısında dinimizin ve akl-ı selimin emrettiği esaslar dışında hareket etmek, zillet ve meskenet etmek olur ki; hiçbir müslümanın böyle hareket etmeye hakkı yoktur.

Sabrın dinî bakımdan önemi çok büyük olduğundandır ki; **"vücutta başın değeri ne ise; inançta sabır aynıdır."** buyurulmuştur.

İbadetlere verilecek manevî mükâfatların en üstününün, sabırlı olan kimseye verileceği bildirilmiştir. Çünkü sabrın bir manası da; şikâyeti terkedip Cenab-ı Hak'tan yardım dilemektir. Onun içindir ki; Kur'an-ı Kerim'de meâl olarak şöyle buyrulur:

"Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım dileyin. Allah muhakkak ki sabredenlerle beraberdir."¹⁴

KANAAT TÜKENMEZ BİR HAZİNE DİR

Hayatta her insan rahat ve huzur içinde yaşamak ister. İnsanın, arzu ettiği rahat ve huzuru bulmak için dünya hayatının zaruri kıldığı ihtiyaçlarının karşılanmış olması gereklidir. Bu ihtiyaçlar karşılanmadan insanın huzur bulması mümkün olmaz.

İnsanın ihtiyaçları biri maddî, diğeri manevî olmak üzere, iki türdedir. Bu iki çeşit ihtiyaç birbirinin tamamlayıcısıdır. Biri

bulunmazsa diğeri de noksan kalmış olur. İnsan, bütün fiil ve hareketlerini en güzel ve makul ölçülere göre, tanzim edebilecek bir istidada, akl-ı selime sahip olarak yaratılmıştır. Bunun için insan, her iki nev'i ihtiyacını mutedil ölçü içerisinde temin etmek üzere bütün gücüyle çalışmak zorundadır. İnsanın bu zaruri ihtiyaçlarından herhangi birinin ihmal edilmesi onu, tafefisi güç zararlara götürür.

İslam Dininin yüceliğini açık olarak gösteren delillerden biri de, O'nun, fert ve cemiyetin huzur ve saadeti için, madde ile mana arasında en güzel ve en sağlam ahengi kurmuş olmasıdır. Mesela, bir taraftan helal kazanç sağlamak için çalışmayı, mensupları üzerine farz kılmış, bir çok ibadetlerin ancak maddî servetin kazanılmasıyla yapılabileceğini öğretmiş; diğer taraftan insanın manevî varlığını zedeleyecek ihtiras ve tahamkârlığı menetmiş, kanaatin insanlar için tükenmeyen bir hazine olduğunu bildirmiştir. Keza islamiyet, zenginliğin mal çokluğu ile olmadığını, asıl zenginliğin ruh ve gönül zenginliği olduğunu insanlığa duyurmuştur.

Dinimiz **"veren el, alan elden hayırlıdır"** düsturuyla, bizleri çalışmaya teşvik etmiş, diğer taraftan kazancın nereden ve ne suretle elde edildiğine azami ölçüde dikkat gösterilmesini emretmiştir. Hz. Peygamber (S.A.V) bir hadislerinde meâl olarak **"Cibril-i Emin bana bildirdi ki, hiç bir kimse rızkını tamamlamadıkça dünyadan ayrılmaz. O halde Allah'tan ittika üzere bulunun ve rızkınızı araştırmakta en güzel şekilde hareket edin."**⁸² buyurmuşlardır.

Ticarethanesini ihmal eden bir tacir, vaktinde işinin başında bulunmayan bir vazifeli, tarlasıyla uğraşmayan bir çiftçi, yeme, giyme ve mesken gibi maddî ihtiyaçlarını karşılayamayacağı tabiidir. Bunun gibi hırsın, tamanın esiri olan bir kimsenin de, huzur ve rahat yüzü göremeyeceği aşikârdır. Zira, bu durumda olan kimseler başkalarını unutup, sadece kendilerini düşünürler, meşru bir ölçüye göre hareket etme olgunluğunu çoğu zaman gösteremezler.

Böyle olmamak ve "yardım eden el" durumunda olmak için, ciddi surette çalışmak lazımdır. Ancak Dinimizin bizlere öğrettiği

üstün meziyetlerden biri olan kanaata da, sahip olmak gereklidir. İnsanın maddî kazancı ne olursa olsun, huzur ve sükûn bulması, kanaat sahibi olmasına bağlıdır.

Cenab-ı Hak tarafından kısmet edilene (mevcuda) rıza gösterme, alışılmış şeylerin bulunmadığı zamanlarda da, huzur ve sükûnu muhafaza etmek, kanaatlı olmak demektir. Kanaat ehli olmak, insanlar için büyük bir meziyettir. Bu vasfa sahip olanlar, dinî bakımdan da övülmeye layık görülmüşlerdir. Böylelerinin insanların hakkına tecavüz etmesi veya herhangi bir suretle insanları aldatması düşünülemez.

Kanaat, insanı kıskançlık, zillet ve ızdırabından koruyan, insanın huzur ve sükûn bulmasına sebep olan bir vasıftır. Manevî fakirlik ve ruhî ıstıraplardan kurtulmak isteyen kimseler, kanaat vasfıyla kendilerini tezyin etmelidirler.

İnsan için zenginliği mal çokluğunda arayanlar, ne kadar yanılmış olurlar. Kanaatin zıddı olan tama ve ihtiras, insana huzur yüzü göstermez. İhtiras, kendisini benimseyen kimsenin insanlar arasındaki değerini yokeder. Bilginlerden biri şöyle demiştir: "İnsanların en çok üzüntü içinde olanı kıskanç (hasud) olanı; en kolay ve huzurlu geçim yapanı da, kanaatlı olanıdır. Eziyetlere en çok katlanma zorunda kalanı ise, tama sahibi olan kimsedir.

İnsanların elinde olana göz dikmemek ve Cenab-ı Hak'kın taksimine razı olmak demek olan kanaat, insanların değerini gösteren bir ölçüdür. Bir ilim sahibinin, bir ticaretçinin, hatta bir memurun insanlar arasındaki itibarı, kanaatlı olmasıyla mütenasiptir. Kanaatı olmayan bir tüccar, arkadaşlarının sevgi ve itimadını kazanamaz. Servete düşkün bir ilim sahibi, insanları aydınlatma konusunda, kendisinden beklenen başarıyı elde edemez. Bunun içindir ki, İslam büyüklerinden biri: "Alim, halkın manevî doktorudur. Servet düşkünlüğü ise bir hastalıktır. Alim bu hastalığa tutulmuş ise, halkı nasıl tedavi edebilir." demiştir.

İçtimaî hayatımızda zaman zaman meydana gelen elem verici hadiselerin bir çoğu, ihtirastan ve kanaat meziyetinin zayıflamasından doğmuyor mu? Hadis-i şerifte meâl olarak şöyle buyrulur: **"Haramlardan sakın ki, halkın en çok ibadet edeni; ve kanaat sahibi ol ki, insanların en çok şükr edeni olasın. Kendin için sevdiğin şeyleri, insanlar için de sev ki, kâmil mü'min; komşularına iyi muamelede bulun ki, gerçek müslüman olasın."**

Kanaat sahibi olan kimselerin Allah katında da, insanlar nezdinde de değeri çok yüksektir. Kendisi daima huzur ve rahatlık içindedir. İhtirasa mübtela olan bir kimse ise, manen çok fakir ve her zaman üzüntü içindedir. Fertleri kanaat meziyetine sahip olan bir toplumun huzur içinde olmaması için sebep yoktur.

İNSAN İÇİN HER ÇEŞİT İYİLİĞİN ASLI

Peygamber Efendimizin bir hadisleri meâl olarak şöyledir: **"Kişinin kendisine (dünya ve ahiret bakımından) faydalı olmayacak şeyleri terk etmesi, onun iyi müslüman olduğunun belirtisidir."**⁸³

Bu hadis-i şerif, iyi düşünen kimseler için çok büyük ve güzel öğütleri hâvi bulunmaktadır. Demek oluyor ki insan; sözünde, işinde ve bütün davranışlarında kendisi için dünya ve ahiret yönünden iyi ve faydalı olmayan şeylerden uzak kalacak. Yaptığı her iş, söylediği her söz, bu iki cihette ya kendisi yahut ta başkaları için iyi ve faydalı olması gerekecektir. Bu durumda olan insanın, cemiyet içerisinde iyilik ve fazilet örneği sayılan kimselerden birisi olacağı açıktır. Çünkü böyle kimselerin her iş ve hareketi aklı selime, dine ve ilmi esaslara her yönüyle uygun olduğu görülür.

"İnsanın edebi, terbiyesi altınından daha hayırlıdır." sözün ne kadar yerindedir. İnsanların maddeye zaruri olarak ihtiyaçları

vardır. Allah Teâlâ dünyadaki hayat kanununu böyle kurmuştur. Ancak insanların iyi ahlak ve terbiyeye olan ihtiyaçları, maddeye (altına) olan ihtiyaçlarından daha fazladır. Çünkü bu sayede maddeyi, mesela altını, hayırlı işlere sarfetme imkânını bulacaklardır.

İnsan huzurlu bir hayata erişmek için, durmadan zihnini yormak ve çalışmak zorundadır. İnsanın bütün faaliyetlerinin bir gayeye, bir hesap ve ölçüye göre olması da lazımdır. Çünkü dünyada her iş bir hesap ve ölçü üzerine devam etmektedir. İnsan için bir gaye, bir hesap ve ölçü olmadan yapılan işlerden iyi sonuçlar alınacağı iddia edilemez.

Dikkatle düşünüldüğü zaman, kâinatta her şeyin bir ölçü, bir hesap üzere olduğu kolaylıkla anlaşılır. İntişar eden ilim ve tecrübeler de bu gerçeği bizlere zaruri olarak hissettirmektedir. Kur'an-ı Kerim'de, bir ayet-i kerime meâl olarak şöyle buyrulur: **"Allah nezdinde her şey ölçü ile dir."**⁸⁴ İlme ve akl-ı selime ışık tutan bu ayeti kerime üzerinde ne kadar düşünülse yeridir. Diğer bir ayette de meâl olarak **"Ey iman edenler, Allah'tan ittika üzere bulunun. Herkes yarın için ne hazırladığına (önceden göndermiş olduğuna) baksın, Allah'tan korkun; muhakkak ki Allah ne yaparsanız hakkıyla haberdardır."**⁸⁵ buyruluyor.

Allah Teâlâ bizlere, durumumuzu murakebe etmemizi ve kendimizi muhasebeye tabi tutmamızı, hasılı, ölçülü ve hesaplı olarak hayatımızı devam ettirmemiz gerektiğini en belîğ bir beyanla hatırlatıyor. Büyük halife Hz. Ömer'in "İşleriniz, amelleriniz hesaba çekilmezden önce, kendi nefislerinizi muhasebeye tabi tutunuz" sözü ne kadar güzeldir. Muhakkak ki yukarıda meâli zikredilen ayet ile şimdi kaydedeceğimiz hadis-i şerif, her büyük insan gibi, onun da bu sahada yolunu aydınlatmış ve her hareketinde ölçülü ve hesaplı davranmanın mesnedi olmuştur. Peygamber Efendimizin bir hadislerinde meâl olarak şöyle buyrulur: **"Akıllı insan o kimsedir ki, kendi nefsinin hesaba çeker ve öldükten sonrası için de güzel**

84 - Ra'd suresi, ayet: 8

85 - Haşr suresi, ayet: 18

amellerde bulunur. Aciz insan da nefsî arzularının peşinden koşar ve sebeplerine tevessül etmediği halde, Allah Teâlâ'dan bir takım temennilerde bulunur.”⁸⁶

İnsanın kendi havaî arzularına esir olması, böylece ölçü ve hesabı elden bırakması kendisi için ne büyük zarardır.

İnsan kendisini bir nefis muhasebesine tabi tuttuğu zaman, iş ve hareketlerinin gayesine uygun olup olmadığını, bir intizam ve ölçü içerisinde bulunup bulunmadığını kolaylıkla anlar. Gayesi kazanç temin etmek olan bir ticaretçinin işleri bir hesap ve ölçü çerçevesinde devam ettiğinde, işlerinin nasıl bir seyr takip ettiğini kolaylıkla anlayabilir. Bunun gibi, insan da kendisini her zaman hatta her gün bir nefis muhasebesine tabi tuttuğunda, ömür sermayesinin gayesine uygun bir şekilde değerlendirip değerlendirmedeğini anlamış olur ve varsa, zarardan uzaklaşma fırsatı bulur. İnsan ölçülülük ve hesaplı hareket ettiği takdirde gözleri önünde çok geniş ufuklar açılır. Bütün iyi davranışlarıyla milletin en çok sevdiği kimselerden biri olur.

İnanan insanın, Rab'bının her haline muttali olduğunu bilmesi ve bu bilgisini hayatı boyunca devam ettirmesi için, her çeşit iyiliğin kaynağı olur.

Böyle bir insanın dünya ve ahiret bakımından faydalı olmayacak işlerle uğraşması bahis konusu değildir. Edep ve terbiye bakımından bu kadar olgunlaşmış insanın bütün fiil ve hareketleri ölçülülük olur. Onun yaptığı işleri Allah da beğenir, insanlar da.

KOMŞU HAKKINA SAYGILI OLMAK DİNİMİZİN EMİRLERİNDENDİR

Güzel edep ve terbiyenin İslam Dini'nde yeri çok büyüktür. İslamiyet baştan başa güzel edep ve terbiye manzumesidir. Fert olsun cemiyet olsun, hatta yabancı milletlere karşı bile O'nun müslümanlara öğrettiği terbiye sistemi gerçekten çok üstündür. Bu sistem üstün olduğu kadar da ihatalı ve geniştir.

Bu yüce dinin, bizlere öğrettiği güzel edep ve terbiye esaslarından hiçbir müslümanın hatta akıllı hiç bir insanın müstağni kalması (bunlara muhtaç olmaması) söz konusu değildir. İyilik ve faziletin yolunu takip eden her insan, bilerek veya bilmeyerek onun hayat verici esaslarından faydalanmış olur. Şuurlu bir şekilde bu faziletlerle insanın kendini tezyin etmesi onun için ne büyük mutluluktur.

İslamiyetin telkin ettiği güzel edep ve terbiye esasları insanların ruhlarını gönül ve vicdanlarını fetheder. Sonra bunun müsbet ve bereketli semereleri insanların her çeşit durum ve davranışlarında kendisini gösterir.

Dinimizin bize öğrettiği edep ve terbiye esaslarından birisi de komşu haklarına saygılı olmak, komşular ile olan muamelelerde güzel ahlak ve terbiye kaidelerine daima riayet etmektir.

"Kur'an-ı Kerim'de bir ayet-i celilede meâl olarak şöyle buyrulur: **"Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi eş tutmayın. Anaya, babaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş'a, yolda kalmış'a, malik bulunduğunuz kimselere iyilik edin. Allah, kendisini beğenen ve daima böbürlenlen kimseleri sevmez."**⁸⁷

Yukarıda meâli zikredilen ayet-i kerime, edep ve terbiye kaidelerinin en güzelini ortaya koymakta, bunları dinî birer görev

olarak mü'minlere öğretmekte ve yerine getirilmesini emir buyurmaktadır. Adab-ı muaşeretin ve komşu haklarına saygılı olmanın bunlardan daha güzel esaslarını bulmak gerçekten güçtür.

Peygamber Efendimizin bir hadisleri meâl olarak şöyledir: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan kimse komşularına ikramda bulunsun."**

İyi komşuluk yapmak, mü'min kardeşlerine karşı güler yüzlü olmak, komşulara eziyet vermemek, onların sıkıntılarına katlanmak, takat ölçüsünde onlara iyiliği eksik etmemek, kâmil bir imana sahip olmanın alametlerindendir. Bir başka hadislerinde Peygamber Efendimiz, şöyle buyururlar: **"Allah'a yemin ederim ki; iman etmiş sayılmaz, iman etmiş sayılmaz, iman etmiş sayılmaz."** yanında olanlar, **"Ey Allah'ın Resulü, bu durumda olan kimdir?"** diye sorduklarında: **"Komşusu ailesinde (kötülüklerinden emin kalamayan kimse) iman etmiş sayılmaz"**⁸⁸ cevabını vermiştir.

Dinimizin komşu haklarına saygılı olmada o kadar veciz ve uyarıcı beyanlar ile bizleri uyarmıştır ki; bunları bilip, kalbine yerleştiren kimselerin komşularını incitmeleri düşünülemez. Peygamber Efendimiz, **"Cibril-i Emin komşuya iyilik hakkında bana daima tavsiyede bulunurdu. Ben öyle zannettim ki; bir gün gelip, komşunun komşuya mirasçı olacağını bildirecektir."**⁸⁹ buyurmuştur.

Komşuya daima iyilik etmek, onların haklarına saygı göstermek, güzel bir meziyettir. Bu meziyete sahip olan kimseler, ne kadar takdir edilseler yeridir.

Yukarıda beyan edilen dinî emir ve tavsiyelerden çıkarılan neticeler özet olarak şunlardır:

88 - Riyazüs-Salihin, 156

89 - Riyazüs, 156

İnsan, sözü veya işleriyle komşularına eziyet vermemeli, onları üzmemelidir. Herhalde ve takat ölçüsünde onlara iyilik ve ikramda bulunmalıdır. Yardım dilediklerinde, yardımcı olmalı, fikir sorduklarında onlara doğruyu göstermeli, güzel öğütlerde bulunmalıdır. Hastalandıklarında ilgilenip ziyaret etmeli; komşunun gerek sevincine ve gerekse kederine ortak olmaya çalışmalı, yeri geldiğinde ihtiyacını gidermelidir. Karşılaşınca selam vermeli, hatırını sormalı, güzel söz söylemelidir. Komşu çocuklarına iyi muamelede bulunmalı, onlara kendi çocukları gibi güzel davranmalı, onlara iyi yol göstermeye çalışmalı, onları korumalıdır. Komşusunun kusurunu, eksikliğini aramamalı, bir sürçmesi olduğu zaman onu bağışlamalıdır. Komşularına karşı daima saygılı olmalı ve onların güzel davranışlarını gördüğünde takdir etmelidir.

Peygamber Efendimiz: **"Dostların en hayırlısı, arkadaşları için en hayırlı olanıdır. Komşuların en hayırlısı da komşusuna hayırlı olanıdır."**⁹⁰ buyurmuştur.

Büyüklerimizin "önce komşu, sonra ev" demeleri ne kadar yerindedir. Komşu haklarına saygının ne demek olduğunu öğreten hadis-i şeriflerden birinin meâli ile konumuzu tamamlamış olalım. Peygamber Efendimiz, meâl olarak şöyle buyuruyor: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan kimsenin komşusuna iyi muamele etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden hayır söylesin veya sukût etsin."**⁹¹

Komşu haklarına saygılı olmanın Dinimizde bir esas olduğunu bu hadis-i şerif ne güzel göstermektedir.

90 - Riyazis-Salihin, 158

91 - Riyazüs-Salihin, 158

MEVLİD KANDİLİ MÜNASEBETİYLE

Dünyanın sahne olduğu en büyük hadiselerden birinin sene-i devriyesini, Hz. Peygamberin mevlid kandilini idrâk etmek üzereyiz. 25/26 Nisan 1972 Çarşamba akşamı, Rebiülevvel ayının 12. gecesidir. Bu gece mübarek mevlid kandilidir. Bu kandilin aziz milletimiz ve bütün İslam âlemi için çok büyük hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ederiz.

Mevlid, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğumlarıyla dünyaya şereflelendirdikleri tarihin yıl dönümüdür. Miladî tarih hesabıyla bundan 1402 yıl önce, 20 Nisan Pazartesi gecesı, tanyeri ağırırken âleme yeni bir güneş doğmuş, insanlığı bunaltan manevî karanlıkları nura boğmuş, Peygamberlerin sonuncusu ve ekmeli Hz. Muhammed dünyaya teşrif etmişti. O gün yalnız dünya değil, bütün melekût âlemi en büyük sürura ermişti. Zira cehaleti, haksızlıkları, çekişmeleri, tefrikayı, kan davalarını, faizi hasılı cemiyetleri bunaltan binbir çeşit ıztırapları bertaraf etmeyi sağlayacak ve insanlara en doğru yolu gösterecek Allah elçisi dünyaya gelmişti. Süleyman Çelebi merhum Vesile-tün Necat'ta:

"Yaradılmış cümle oldu şadman

Gam gidüp âlem yeniden buldu can."

sözleriyle bu mesut doğumdan cihanın hissettiği sevinci ne kadar güzel tasvir etmiştir.

Bu nurlu gecenin yıl dönümü münasebetiyle Cenab-ı Hak'tan sonsuz rahmet ve hayırlar umarak, O büyük insanın siretinden, güzel ahlakından denizden katre misali bazı örnekler zikretmiş olacağız. Şüphesiz ki onun sireti, güzel ahlakı gönüllere şifa olmakla beraber, doğruluk ve fazilet sahibi olmak isteyenler için, en üstün yükselme ve kurtuluş düsturudur.

Peygamberimiz Hz. Muhammed, Kureyş Kabilesinin Haşim kolundan Abdülmuttalib'in torunu ve Abdullah'ın oğludur. Vehb kızı Amine'den doğmadır. Dünyaya teşrif etmeden az önce babasını,

altı yaşında iken anasını, sekiz yaşında iken büyük Babası Abdülmuttalib'i kaybetmiş, daha sonra da amcası Ebu Talib'in yanında büyümüşü. Peygamberimiz nesep itibariyle en şerefli bir soya mensuptu. O, Hz. İbrahim'in tazimle zikrettiği, duasıyla Allah'tan dilediği; peygamberlerin, özellikle Musa ve İsa Peygamberin (A.S) geleceğini müjdelediği son peygamber olarak beşeriyete gönderilmişti. İnsanların en cömerti, en adili ve en doğru sözlüsü olan Hz. Muhammed'in çocukluğu öksüz olarak geçmişti. Fakat O'nun yüksek hayatı başlangıcından sonuna kadar insanlığa örnekti.

O, 63 yıl yaşadı. Bunun 40 yılı risalet gelmezden önce geçti. Kalan 23 yılı ise risalet vazifesini ifa ile tamamlandı. Kendisi resul olarak gönderilmezden önce geçen 40 yılın her safhasında iyilik ve hidayet yolunun rehberi, fazilet ve olgunluğun en güzel örneği idi.

Her yönden, özellikle inanç bakımından doğru yolu kaybetmiş bir cemiyet içerisinde, Hz. Muhammed, öksüz olarak büyümüş olmasına rağmen, hiçbir zaman onların yanlış tesirlerinde kalmamıştır. O, cahiliyet çağının kötü adetlerinden nefret eder ve onlardan uzak kalırdı. Bütün davranışlarında en yüksek ahlakî olgunluk üzere bulunuyordu. O'nun bu durumu çevresinin dikkatini çekmekteydi. Kendisi peygamber olarak gönderildikten sonra şöyle buyurmuştur: **"Rabbim beni terbiye ettiği için, güzel terbiye etti."**⁹² **Ben ancak üstün ahlakı tamamlamak üzere peygamber olarak gönderildim."**⁹³ Hz. Muhammed beşer olarak, sadakatın en üstün örneği olduğu için dost, düşman herkes O'nu sever ve O'nun bu üstün vasfını takdir ederdi. Kendi kavmi içerisinde Peygamberimize en şiddetli düşmanlık gösterenler bile onun üstün vasfını takdirle anmaktan kendilerini alamazlardı.

O'nun doğruluğunu ve eminliğini müşahade eden Mekkeliler, Peygamberimize "el-Emin" lakabını vermişlerdi. O'nun bu vasfını bilmiş olmaları sebebiyledir ki, değerli eşyalarını muhafaza için O'na

92 - Câmîüs-Sağır, 1/14

93 - Keşfül-Hafa, 1/211

emanet ederlerdi. O'nun sadakatından ve adaletinden emin olduklarından, aralarında vukua gelen anlaşmazlıkların halledilmesi için, Hz. Peygamber'i hakem kabul ederlerdi. Hz. Muhammed'in yüce ruhu, pâk tabiatı, kerem ve faziletin kaynağı olarak yaratılmıştı. Allah Teâlâ hilmî, tevazuu ve afivkârlığı, cesaret ve şecaatı; sabrı ve benzeri üstün vasıfları Peygamber Efendimizde cemetmişti. Gönüllerin O'nun etrafında kenetlenmesinin başlıca sebeplerinden biri de O'nun bu yüksk ahlakâ sahip olması idi.

Hz. Peygamber, dünyayı şereflendirdiği zaman, Mekke ehli adeta putperestliğin beşiği haline gelmişti. Peygamberimiz insanları Allah yoluna, hak ve fazilete çağırdığı zaman, Allah'tan başka yardımcısı yoktu. Malî bakımdan da fakirdi. Mal ve servete hiç bir zaman güvenmemişti. O, risalet görevini yerine getirirken çevresinde büyük şiddetle karşılaşmıştı. Gerek kendisine, gerekse O'na uyan müminlere olmadık eziyetler yapılmaktaydı. Fakat bu durum, O'nun ve ashabının sebat ve azimlerini artırmıştı. Peygamber Efendimiz arkadaşlarına Cenab-ı Hakkın nusretinin yakın olduğunu bildirmiş ve neticede Allah'ın inayeti müminleri teyit etmişti.

Bir hilkat kanunu olarak doğrunun karşısına yanlış daima dikilegelmiş, fakat neticede doğru daima üstün gelmiştir. Hiç şüphe yok ki, hak daima üstündür. Kuvvetli bir iman, tam bir yakîn ve yüksek bir gayeye sahip kimselerin her güçlüğü yenmeleri muhakkaktır. Zafer ve iyi sonuç doğruyu ve hakkı anlatmaya çalışanlarıdır. Çünkü Allah'ın nusreti daima onlarla beraberdir.

Peygamber Efendimiz ahlakın en güzeline ve en üstününe sahip olmasına rağmen her fırsatta Cenab-ı Hakka iltica eder ve **"Ya Rab! Benim suretimi, şeklimi güzel yarattığın gibi, ahlakımı da güzelleştir. Ya Rab, beni ahlakın bayağılıklarından uzak tut. Ya Rab, beni ahlakın en güzeline eriştir. Ahlakın en güzeline beni eriştirecek ancak sensin. Kötü ahlakı benden uzak tut. Zira ahlakın kötülerinden beni uzak tutacak ancak sensin."**⁹⁴

diye, dua buyururlardı. Cenab-ı Hak da resulünü ahlakın en güzeline ve en büyüğüne sahip kılmıştı. Hiç şüphe yok ki Hz. Peygamberin ahlakı Kur'an-ı Kerim'in emir ve tavsiyelerini yaşamaktan ibaretti.

Kur'an-ı Kerim'de meâl olarak: **"Resulüm! Afvı al, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir."**⁹⁵ buyurulmaktadır. Peygamberimizin tatbik buyurduğu düsturlara diğer bir örnek olmak üzere bir başka ayet-i celilenin meâlini de burada zikrederim: **"Muhakkak ki Allah adaletle, mutlak olarak iyilikle, yakınlarla vergili olmakla emreder. Çirkin sözden, kötülüklerin her çeşidinden, haddi aşmaktan nehy eder."**⁹⁶ Peygamber Efendimizin hayatı bu emirleri yaşamaktan ibaretti. O, ekmel insan, insanların en cömerti, sıkıntılara en çok sabredeni ve halkın en merhametlisiydi. Kaba söz söylemez, kırıcı laf konuşmazdı. İnsanların en mütevazii idi. Bununla beraber en al-i himmete sahipti. Herkese olduğu gibi, özellikle aile fertlerine ve hizmetinde bulunanlara en güzel şekilde davranırdı. Hz. Enes: **"Resulullahın on yıl kadar hizmetinde bulundum, bana bir gün öf bile demedi. Yaptığım bir iş için "niçin yaptın" veya yapmadığım bir hususu için "yapmış olsaydın"**⁹⁷ gibi bir şey buyurmadılar." demiştir. O, aile fertlerine yardım eder, ev işlerini en güzel şekilde düzenler, arkadaşlarına çok iyi muamele eder, ammenin işlerini en adil bir şekilde yürütürdü.

O, insanlığa en üstün ahlak ve adalet dersi vermiştir. Allah Teâlâ tarafından telakki edip insanlığa tebliğ ettiği Kur'an-ı Kerim; ilim, medeniyet ve gerçek adaletin en güzel düsturu olmuştur. Bunun içindir ki, Kur'an-ı Kerim'de meâl olarak şöyle buyrulur: **"Resulüm! Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."**⁹⁸

Bir edibimizin şu manzumesi ne kadar yerindedir:

95 - Araf suresi, ayet: 199

96 - Nahl suresi, ayet: 90

97 - Riyazüs-Salihin, 279

98 - Enbiya suresi, ayet: 107

"Âlemlere rahmetti evet şer'i mübini,
Şehbalini adl isteyenin yurduna gerdi,
Dünya neye sahipse O'nun vergisidir hep,
Medyun O'na Cemiyeti, medyun O'na ferdi;
Medyun O masuma bütün bir beşeriyet,
Ya Rab! Mahşerde bizi bu ikrar ile haşret..."

Hız. Peygamberin pergamberliğini teyit eden mucizeler pek çoktur. Hiç şüphe yok ki, O'nun nezih ve yüksek hayatı doğru düşünenler için en büyük mucizelerden biridir.

Cenab-ı Hak, O'nun ahlak-ı hamidesi ile ahlaklanmaya ve kıyamet gününde iltifatına nail olamaya cümlemizi müyesser kılsın.

İNANCIN VERDİĞİ HUZUR

İslamiyet, tevhid akidesi (inancı) üzerine kurulmuştur. Bu inanç, her çeşit iyilik ve faziletin; her türlü müsbet hareketin kaynağı ve temel dayanağıdır. Bunun içindir ki; İslamiyet, insanların gönüllerine tevhid akidesini yerleştirmeyi hedef tutmuş, iki cihan mutluluğunun elde edilmesinin bu inanca bağlı olduğunu bildirmiştir.

Gönlüne bu inanç hakim olan insan, kendi gücü ve istidadı ölçüsünde iyiliklerin, hayırların anahtarı; kötülüklerin kilidi haline gelir. Kalbi bu inanç meş'alesiyle aydınlanmayan kimse ise; en azından huzursuzluğun ve kararsızlığın girdabına düşer. Dünya hayatı onun için ya bir sefahet metarı, yahut ta taşınılması imkânsız ağır bir yük durumuna gelir.

İstiklâl Marşımızın merhum şairi M.Akif,

"Ne irfandır veren ahlak'a;
yükseklik ne vicdandır;
Fazilet hissi insanlarda ALLAH.
korkusundandır.

sözleriyle bu gerçeği belirtmek istemiştir.

İnsan inanmak zorundadır. Çünkü o, bu istidat üzerine yaratılmıştır. Bütün peygamberler tevhit akidesine bağlı oldukları gibi, insanları da bir Allah'a iman etmeye ve yalnız O'na kulluk yapmaya davet etmişlerdir. Haddi zatında inanmak zorunda olan insanları, bu davetleriyle yanlış inanç ve kanaatlara saplanmaktan korumaya çalışmışlardır.

İslamiyet, insan fitratına uygun olan bu en yüce hakikatı öğretirken, akl-ı selime hitap etmiş ve akıllı hakem kılmıştır. Bir de ilim ve bürhanı (kesin delili) esas almıştır. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in insanları aydınlatmada takip ettiği düstur budur. Bundan dolayıdır ki, Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamberin en büyük ve ebedi mucizesi olmuştur.

İslamiyet, akl-ı selime hitap eden bir dindir. Nerede akl-ı selim var İslamiyet oradadır. Akl-ı selime arkı çeviren bir kimseye, İslam Dini'nin güzelliklerini ve yüce hakikatlarını anlatma imkânı kalmamış demektir.

Kur'an-ı Kerim, akıl sahiplerini bu varlıklar üzerinde iyiden iyiye düşünüp, onları ve onlarda gizlenen gerçekleri anlamaya teşvik eder. Çünkü bu kâinat üzerinde düşünmek, varlıkların özelliklerini araştırmak, onlarda mevcut nizam ve bedii san'atı görmek, insanın gözleri önünde ve idrâk sahasında engin ufukların açılmasını sağlar. Yapılmış olan riyazi bir hesabı gören kimse, onun bir muhasip tarafından yapıldığını zaruri olarak kavrar. Bir kurşun kalem ve o kalemle beyaz kağıt üzerine yazılan yazı bile akıl sahibi bir kimsenin yapmasıyla meydana gelir. Akıl sahibi insan olmadan kalemin de, onunla yazılan yazının da kendiliğinden meydana gelmesini kabul etmeye imkân var mıdır?

Durum böyle olunca gökler, yerler, yıldızlar, güneş, bilinen ve bilinmeyen canlı ve cansız varlıklar, bunların özellikleri, birbirinden ayrı olan vasıfları, bağlı bulundukları kanunlar; bu varlıklar arasında akıl ve idrâk sahibi insan, onun tabi olduğu iradî ve gayri iradî nizam, hangi kudret tarafından meydana getirilmiştir? Uçsuz bucaksız gibi

görünen bu varlık âleminde mevcut herşey, kâinatı yoktan var eden ve her varlığa dilediği vasıfları bahşeden bir Allah'ın eseridir. Allah Teâlâ, ilim ve kudret gibi kemal sıfatlarıyla muttasıf olan ve her mevcuda varlık bahşeden bir Zat-ı Kibriyadır. Varlıkları bu nizam ve düzende yaratan, onları iradesine ve hikmetine göre tedbir edip yöneten de O Zat-ı Zül-celaldır.

Kâinatı bu bedii nizam üzerine yaratan Allah Teâlâ birdir. O ilim ve hikmet sahibidir. Bilgisi ve kudreti hudutsuzdur. O'nu hiçbirşey aciz bırakamaz. O'nun bilgisinden göklerde ve yerlerde hiçbirşey gizli kalmaz. Yegane yaratıcı O'dur. O'ndan başka ilah yoktur. Zat-ı Kibrayasından başka bütün varlıklar O'nun dilemesi ve yaratması ile vücut bulmuştur. Allah Teâlâ, yaratılmışlardan hiçbirine benzemez. Kendisi âlemlerden müstağnidir. Herşey O'na muhtaçtır. Fakat o hiç birşeye muhtaç değildir. O'nun eşi ortağı ve yardımcısı yoktur.

"Allah öyle bir ilahdır ki, O'ndan başka ilah yoktur. Bakidir. Her an bütün yaratılmışlar üzerine hakim ve kaimdir. Ne uyuklar, ne uyur. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. Kim tasavvur edebilir ki, kalsın da izni olmaksızın nezd-i ilahisinde şefaât edebilsin. Mahlukatın işlediklerini, işleyeceklerini bilir. Mahlukatı ise, ilm-i ilahisinden yalnız O'nun dilediğini kavrayabilir; başka bir şey bilemez. O'nun ilmi bütün gökleri ve yeri kucaklar. Ve bunların muhafazası kendisine ağır gelmez. Yüce, büyük ancak O'dur."

Kur'an-ı Kerim, göklerde ve yerde neler bulunduğunu ve bunlarla birlikte ihtiva ettikleri varlıkların tabii oldukları tabii kanunları dikkat nazarlarımızdan geçirmeyi emretmektedir. Gerek kendi varlığımızda ve gerekse diğer eşyadaki incelikleri ve intizamı kavramak, tevhit akidesindeki yakînımızı matlup olan dereceye yükseltir. Bu hususu bildiren ayet-i celileler, Kur'an-ı Kerim'de pek çoktur. Bir örnek olmak üzere şu iki ayet-i celilenin meâlini burada zikredeceğiz:

"İçinizde kendileriyle huzur bulacağınız eşler yaratıp, aranızda muhabbet ve merhamet vadetmesi, Allah'ın hikmetlerinin belgelerindendir. Bunlarda düşünen kavim için dersler vardır. Gökları ve yeri yaratması, dillerinizin, renklerinize değişik olması O'nun (sonsuz) kudretinin belgelerindendir. Bunlarda bilenler için ibretler vardır."⁹⁸

Yukarıdan beri sıraladığımız hususları iyiden iyiye müdrik olan kimseler, ne büyük nimetlere, zenginliklere sahip olduklarını kolayca kavramış olurlar. Tevhit akidesine inanmış bir kimse, Allah Teâla'nın ona bahşettiğı nimetlerin sayılamıyacak kadar çok olduğunu bilir. Bu nimetler karşısında hayatı boyunca Cenab-ı Hakk'a tazimde kusur etmemeye bütün gücüyle çalışır. Bu gibi kimselerin Allah katında ve insanlar nezdinde ki değeri çok yüksek olur. Zira tevhit akidesine samimiyetle bağlanmış bir kimse, edep ve terbiyenin, çalışkanlığın, dürüstlüğün hasılı insanî olgunlukların canlı örneğı haline gelir.

Demek oluyor ki; tevhit akidesine bağlı olmak ve dünya hayatını böylece tamamlamak, insan için en büyük mazhariyettir.

Büyük müfessir Muhammet Hamdi Merhumun Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsirine girişte, Fatiha Suresi'nden sonra kitabına koyduğu münacatı, rahmete vesile olması ve bir de konuyla ilgili bulunduğum için buraya alıyorum:

"İlahî hamdini sözüme sertac ettim, zikrini kalbime mi'rac ettim, kitabını kendime minhac ettim. Ben yoktum var ettin, varlığından haberdar ettin, aşkınlıa gönlümü bîkarar ettin, inayetine sığındım, kapına geldim, hidayetne sığındım, lütfuna geldim, kulluk edemedim affına geldim. Şaşırtma beni doğruyu söylet, neş'eni duyur, hakikati öğret. Sen duyurmazsan ben duyamam. Sen söyletmezsen ben

98 - Rum suresi, ayet: 21, 22

söyleyemen, Sen sevdirmezsen ben sevdiremem. Sevdire bize hep sevdiklerini, yerdire bize hep yerdiklerini, yar et bize erdirdiklerini. Sevdin habibini kâinata sevdirdin: Sevdin de hil'atı risaleti giydirdin: Makamı İbrahim'den, Makamı Mahmud'a erdirdin. Servet-i asfiya kıldın. Hatem-i Enbiya kıldın. Muhammed Mustafa kıldın. Salat-ü Selam, tahiyyat-ü ikram, her türlü ihtiram O'na O'nun Al-ü Eshab-ü etbain Ya Rab.

BİRLİK VE BERABERLİK RUHU YÜKSELMEMİZİN TEMİNATIDIR

Fertlerinin gönülleri, birbirine karşı samimiyetle, dürüstlük ve sevgi hisleri ile dolan; kin ve düşmanlık duyguları gibi hastalıklardan temizlenmiş olan bir millet her çeşit zafer ve başarının namzedi demektir. Zira fertleri birlik ve kardeşlik ruhu içinde bulunan cemiyetlerin, zillate ve başarsızlığa düşer olmaları bahis konusu değildir.

Yükselmek ve daima huzur içinde olmak isteyen bir milletin her şeyden önce şu iki esası gözönünde bulundurması ve bunları her yönü ile fiilen gerçekleştirecek çarelere baş vurması lazımdır.

1. Fertlerinin gönülleri birliğe, beraberliğe ve kardeşliğe ruhunun hakim olması; bu duygu ile birbirini sevmeleri, bu sevgiyi devam ettirmek için hepsinin azami gayreti göstermeleri,

2. Kendi aralarında iyi ve hayırlı işlerinde birbirine daima destek ve yardımcı olmaları ve bu durumlarını devam ettirmeleri gerekir.

Kaydettiğimiz bu iki esası gerçekleştiren cemiyetlerin, her zaman huzurlu ve mesut olmalarına muhakkak nazarı ile bakılabilir. Böyle bir şuura ermiş bir milletin, düşmanları tarafından mağlubiyete düşer edilebileceği de düşünülemez. Şu halde birlik ve beraberlik duygularının gönüllere hakim olması; bu duygu ve düşünceyle

fertlerin birbirini sevmeleri, iyilikte yardımcı olmaları, huzur ve saadetin esası, her çeşit ilerlemenin mihrakı, yükselmenin merdivenidir.

Bunun aksine olarak tefrika, çekememezlik ve didişme derdine tutulmuş bir cemiyet için, bütün felaketlerin kapısı açılmış demektir. Tefrika hastalığına düşer olan bir cemiyetin huzura ermesi hiç bir zaman mümkün olamamıştır. Nerede tefrika, çekememezlik varsa orada her çeşit üzüntü, ızdırıp ve felaket hazırdır.

İslamiyet, insanları dünya ve ahirette mesut kılmak için, Cenab-ı Hak tarafından vaz edilmiş bir dindir. Bu dinin, mensuplarına bu sahadaki emirleri de, akl-ı selimi hayran bırakacak bir yüceliği haiz bulunmaktadır. Bu hususu bildiren iki ayet-i kerimenin meâllerini burada zikretmek yerinde olacaktır.

1. "Ey mü'minler, hepiniz birden sımsıkı Allah'ın ipine (dinine) sarılın. Parçalanıp ayrılmayın. Allahın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz düşmanlar idiniz de, O kalplerinizi birleştirdi. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler oldunuz. Ve yine siz bir ateş çukurunun kenarında idiniz, sizi oradan O kurtardı. Allah, doğru yola erişesiniz diye ayetlerini sizlere böylece açıklar."⁹⁹

2. "Allah ve O'nun Resulüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin, sonra korku ile zafa düşersiniz, kuvvetiniz gider. Bir de sabırlı, sebatlı olun, muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir."¹⁰⁰

İslamiyet, Allah Teâlâ'nın habl-ı metnidir. O, apaçık bir hakikattir. O'nun buyruklarına uyan, kurtuluşa erer. O'nun gösterdiği yüksek edep ve ahlakla kendisini süsleyen fert ve cemiyetler saadeti bulur. O'nun öğütlerine sımsıkı sarılan hiçbir zaman doğru yoldan ve akl-ı selimden ayrılmaz ve ayrılamaz.

99- Ali İmran, ayet: 103

100- Enfal, ayet: 46

Yukarıda meâllerini verdiğimiz ayet-i celileler, birlik, beraberlik ve kardeşlik ruhu içinde olanın, cemiyetlerin huzur ve saadeti için ne kadar zaruri olduğunu belirtmektedir. Keza tefrikanın, parçalanmanın ne büyük zarar olduğu, ateş gibi yakıp yokedici bir felaket olduğu gösterilmektedir.

Bir ailenin huzuru, fertlerinin birlik ve beraberliği ile değil midir? Tefrika derdine tutulan ailelerde huzur ve mutluluktan eser görülebilirmi? Milletler de böyledir. Birlik şuurunu zayıf eden cemiyetler her çeşit iyiliği kaybetmiş sayılırlar. Zira tefrika, didişme, lüzumsuz çekişmeler, ayrılıklar milletlerin gücünü azaltır; birlik binasını temelinden sarsar, düşmana karşı mukavemeti zafı uğratır. Her türlü iyilik kapılarının kapanmasına ve üzücü sonuçların doğmasına sebep olur. Halbuki birlik, beraberlik, kardeşlik, hayırlı işlerde birbirine desteklik etme ve yardımcı olma zaferlerin, yükselmelerin ve saadetlerin anahtarıdır.

Akıllı insanlar, başkalarının durumundan büyük ibret dersleri alabilirler. Bu hususta dedelerimizin davranışları takdire şayandır. Zira onlar, hadiseleri en güzel şekilde değerlendirmiş; birlik, beraberlik, kardeşlik duyguları içerisinde görevlerini yaparak, bizlere ne güzel hazineler kazandırmışlardır. Sayı ve maddî güç itibarıyla kendilerinden çok üstün olan milletlere karşı adil ve çok büyük zaferler kazanmışlardır. Metin bir inanca sahip, birlik ve kardeşlik şuurı içinde bulunan bir milletin sayı ve maddî güç itibarıyla kendisinden kat kat üstün olan kuvvetleri yeneceği muhakkaktır.

Yaşadığımız dünyada her gün öyle hadiseler cereyan etmektedir ki, bunlarda, düşünenler için büyük ibret dersleri vardır. Dünyanın en güzel bölgelerinden biri olan bu cennet vatanımızda huzur içinde yaşamamız için, bizlerin birlik, beraberlik ve kardeşliğini koruma hususunda azami dikkat göstermemiz lazımdır. Bu konuda en ufak bir dikkatsizlik, telafisi güç zararlara ve sıkıntılara uğramamıza sebep olabilir.

Bu yurdu bizlere emanet eden dedelerimizin muvaffak olma sebeplerini araştırdığımız zaman, şu gerçekleri görmekteyiz: Onlar duygu ve düşüncede gönüllerini birleştirmiş, iyi işlerde yardımlaşmış, doğruluk, vefalık ve samimiyete sınıksız sarılmış; aralarındaki kardeşlik ruhunu daima güçlendirmeye gayret göstermişlerdir.

Bizlerin de aynı esaslara bütün gücümüzle sarılmamız, dinî ve millî vazifemizdir. Çünkü milletçe huzur bulmamız, dünya ve ahiret saadetine ermemiz, gönüllerimizin duygu ve düşüncede birleşmesine; birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularına gereği gibi sahip olmamıza bağlıdır.

Bunu sağlamak için her türlü çalışmayı yapmak, başta, aklı erenlerimizin görevidir.

UTANMA DUYGUSU İMANDANDIR

Edep ve güzel ahlak kaidelerine uyma fazileti, yeryüzünde insana has bir meziyettir. İnsan bu meziyetini muhafaza ettiği, bu istidadını geliştirip, yükselttiği ölçüde kemal bulur. Zaten insanın kemali (olgunluğu): dünyanın nizam ve intizamı iyi ahlak ile. Güzel ahlakın olmadığı yerde insanın kemalinden, cemiyet hayatının nizam ve huzurundan söz etmek imkânsızdır.

İslam Dini ise güzel huylar manzumesidir. Bu din gerçekten üstün ahlak dinidir. Bunun içindir ki, Hz. Muhammed (S.A.V) "İslam Dini güzel ahlaktır. Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."¹⁰¹ buyurmuşlardır. İnsanın Cenab-ı Hak'ka itaati onun dinine bağlılığı güzel ahlakı ile ölçülür. Müslüman'ın ahlakı ne kadar iyi, gizli ve açık bütün tavır ve hareketleri ne kadar mükemmelse, onun, İslam dinindeki yeri ve değeri de o kadar yüksektir.

İslam Dini'ne karşı ilgisiz kalan yahut ta bu dine muarız olanlar, tarafsız düşündükleri takdirde her şeyden önce üstün ahlaka ilgisiz kaldıklarını ve ona muarız olduklarını kolaylıkla görebileceklerdir.

İslam Dini'nin mensuplarına öğrettiği güzel huylardan biri de hayalî olmaktır. Utanma duygusuna sahip olmak demek olan haya, İslam ahlakındandır. Müslümanlığın öğrettiği haya imandan bir şubedir. Nitekim bir hadisi şerifte: **"İman yetmiş bu kadar şubedir. En üstünü (LAİLÂHE İLLALLAH) cümlesidir ki (Allah'tan başka mabut olmadığına iman etmektir.) En son derecesi, insanlara eziyet veren bir şeyi yol üzerinden kaldırıp atmaktır. Haya da imandan bir şubedir."**¹⁰² buyurulmuştur.

İyilik ve kötülük duyguları, gizli bir istidat olarak, insanda mevcuttur. Utanmama ve kaba-saba hareket, kötülük duygularının belirtisi olduğu gibi; utanma duygusuna sahip olmak ta iyilik ve hayırların belirtisidir. Bunun içindir ki, hadisi şerifte: **"Utanma duygusu (haya) imandandır. İman ise Cennettir."**¹⁰³ buyurulmuştur.

"Haya elbisesi giyen kimsede insanlar, bir ayıp, bir eksiklik göremezler" sözü, ne kadar yerinde söylenmiştir. Bitkilerin ve ağaçların haysiyet ve şerefi, manevî itibarı da, hayalî olmasıyla münetasiptir. Hz. Peygamberin en mümtaz vasıflarından biri de, kendilerinin son derece utangaç olmalarıdır. Hoşuna gitmeyen bir iş yanında yapıldığı zaman, hoşnutsuzluğu mübarek yüzünden hemen belli olurdu. Kemal derecesinde utanma duygusuna sahip bulunuyordu. Kimseyi ayıplamazdı. Haya duygusunun galip olmasındandır ki, herhangi bir kimsenin yüzüne dikkatlice bakamazlardı. İyi olmayan bir işin yapıldığını gördüklerinde, müminleri genel ifadesiyle uyarırlardı.

102 - Müslim Şerhi Nevevî, No: 35

103 - Câmiül-Usul, 3/617 No: 1953

Hayalı olmak gerçek manada hayat bulmak demektir. İnsanın en güzel s     edep ve hayasıdır. Nitekim hadisi   erifte: **"Haya (utanma duygusu) tamamıyla hayırdır. Utanmak insana ancak hayır getirir."**¹⁰⁴ buyurulmuştur.

  nsanı kötü işler yapmaktan alıkoyan haya duygusudur. Bu duyguyu zayi etmiş bir kimsenin fırsat bulduğunda yapamayacağı fenalık yoktur.   nsana iyi işler yapmayı d        ren, kötü işler yapmaktan meneden bu duygudur.

Haya hissini kaybeden kimsenin yanlış davranışlarını önleyecek, kendi i   aleminde, bir kuvvet kalmamış demektir. Böyleleri din, millet, aile, vatan gibi mukaddes değerleri ve varlıkları kendi arzularını elde etmek için, hiçe saymakta beis görmez olurlar. Nitekim hadisi   erifte Hz.Peygamber     le buyurmuşlardır: **"Ey insanoğlu, utanma duygusunu terkettikten sonra dilediğini yap."**¹⁰⁵

Demek oluyor ki, insan utanma duygusunu kaybedince, iyi veya kötü dilediği i  i yapmakta hiç bir sakınca görmez.   nsan bu duyguya sahip olmalıdır ki, kendisiyle kötü davranışlar arasında bu his a  ılmaz bir engel olsun.     te bu haya duygusu imandandır ve insan için en büyük meziyetlerden biridir.

Diğer taraftan insan, bir işi yapacağı zaman, onu önce kendi akl-ı selimine sormalı, ba  şkalarının bu işin iyili  ı, g  zelli  ı hakkında vereceği hüküm kendisini utandırmayacaksa onu, yapmalıdır. Şayet bu i   sonuç itibariyle mahcubiyete sebep olacaksa insan ondan vazgeçmelidir. Tabiidir ki, insanı bu güzel d      celere götürecek olan da yine bu duygudur.

1.   nsanın Allah Te  l  dan utanması,
2.   nsanlardan utanması,
3. Kendi   z nefsinden utanması.

104 - Câmiül-Usul, 3/619 No: 1955

105 - Câmiül-Usul, 3/62 No: 1956

1. İnsanın Allah'tan haya etmesi, O'nun emirlerini yerine getirip, yasaklarından kaçınmasıylaadır. Nitekim Hz. Peygamber bir hadis-i şeriflerinde: **"Allah'tan hakkıyla haya ediniz."** buyurmuştur. Bu şekil utanmanın nasıl olacağı sorulduğunda cevaben: **"kafasını ve ondaki azaları, batnını ve ondaki uzuvları koruyan, dünyanın aldatıcı alayışını terkedene, ölümü ve ondan ötesini hatırlayan bir kimse, Allah'tan hakkıyla haya etmiş sayılır."**¹⁰⁶

İyi düşünüldüğü zaman, Peygamberimizin bu öğütlerinin ne kadar şumüllü ve ihatalı olduğu kolayca görünür. Bu nevi utanma duygusu iyi bir mü'min olmaktan ve inançtaki yakının sağlam olmasındandır. Bunun içindir ki **"utanma duygusu imanın şirazesidir"** buyurulmuştur. Şüphesiz ki bir şeyin nizamı bozulunca, o şey dağınık ve perişan hale gelmiş olur.

2. İnsanın cemiyetten, halktan utanır olması ise, onlara eziyet vermemesi; toplumu rencide eden işleri ve çirkin davranışları terketmesiyledir. İnsanlardan haya etmeyen kimsede hayır yoktur, denilmesi bundandır. Bir kimsenin halktan utanır olması, o kimsenin, kâmil bir insan olduğunun en açık belirtisidir.

Yukarıda işaret edildiği gibi, şeref ve haysiyetini düşünmeyen, Allah'tan korkmayan ve yaratılmışlardan utanmayan bir kimse, her çeşit kötülüğü yapabilme cüretini kendisinde bulur.

3. İnsanın kendi öz nefsinden utanması ise, onun, iffetli, ehl-i namus olması; Allah katında ve insanlar nezdinde kendisini mahcup edecek işleri, tenhalarda yapmaktan da kaçınması iledir.

İslamiyet; gecesı, gündüzü gibi aydınlık olan bir dindir. Mensuplarını her bakımdan tertemiz ve aydınlık içinde tutmak ister. Müslümanın, kendi öz nefesine karşı hayırlı olma konusunda da durum böyledir. Utanma duygusunun bu nevi ise, insanın ruhi faziletlerine ve iç temizliğine sahip olmasından ileri gelir.

İslam ahlakından olan haya duygusu kendisinde tamam olan bir kimse, iyilik ve faziletin timsali olur. Herkes tarafından gıpta edilecek bir olgunluğa yükselmiş olur.

Bu duyguya sahip olan insanın atıl kalması, cimri olması eksik ölçmesi, yanlış tartması, ihtikâr yapması, başkalarını aldatması veya herhangi bir yönden topluma zararlı olması düşünülemez.

Bugün, yalnız bir belde değil, birçok memleketlerin bu ahlakî fazileti elde etmeye muhtaç olduğunu beyan etmek, bir gerçeğin ifadesi olsa gerektir.

İSTİŞARENİN ÖNEMİ VE DİNİMİZDEKİ YERİ

İslam Dini, beşer fıtratına en uygun olan dindir. Bu yüce din, fetlerin her yönden ilerlemesi, toplum hayatının huzur ve emniyet içinde devam edip yükselmesi için, en güzel esasları ve insan ruhuna en uygun öğütleri hâvi bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in ve Hz. Peygamberin emir ve tavsiyelerinden ibaret olan bu esaslara müminlerin kulak vermeleri; bu ilahî öğütleri gönüllerine yerleştirip fiilen yaşamaları onları dünya ve ahirette mutlu kılar. Bu ilahî öğütler ve emirler karşısında ilgisiz kalmak ise insanın maddî ve manevî zararlara uğramasına, ızdıraplara sürüklenmesine sebep olur. Bu emir ve tavsiyeler o kadar güzel, o kadar hayatî önemi haizdir ki, huzur bulmak ve ebediyyen mesut olmak isteyen insanların bunlardan uzak kalması mümkün değildir.

Dinimizin bizlere bildirdiği bu emir ve öğütlerden biri de meşverettir. Yani müminler arasında işlerin istişare ile yürütülmesidir. Şüphesiz ki büyük ve faydalı işlerin başarılmasında, güçlüklerin giderilmesinde, en isabetli fikirlerin elde edilmesi ancak istişare ile mümkün olur. Bu husus dinî bakımdan o kadar önemlidir ki, Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimiz Efendimiz bile meşveretle emrolunmuştur. Bir ayet-i celile meâl olarak şöyledir:

"...Resulüm! Onları bağışla, Allah'dan günahlarının yarlığanmasını iste. İş hususunda da onlarla müşavere et."¹⁵

Hazreti Peygamberin kendisi ilahî vahye mazhar olmuşken müminler ile meşveretle emrolunmasının büyük hikmetleri vardır. Zira meşveret ile onların gönülleri tatyib edilmiş, düşünceleri değerlendirilmiş ve aralarında tesanüt, kardeşlik duyguları sarsılmaz bir tarzda kuvvet bulmuş; ayrıca bu ilahî emir ile bütün müslümanlara ve gelecek kuşaklara en güzel şekilde yol gösterilmiştir. O da işleri meşveretle yürütmenin lüzum ve zarureti onlara bildirmektir.

Meşveret; İslam esaslarında mühim bir esas olduğu için, Kur'an-ı Kerim'de müminler bu vasıflarıyla övülmüştür. Akıllı insan önemli her işinde meşveret etmekle, sağlam görüş ve akl-ı selime sahip kimselerin fikirlerinden faydalanır. Böyle hareket eden bir kimsenin ele aldığı her işi başarı ile sonuçlandırması çok kolay olur. Meşveretin önemi büyük olduğu içindir ki, Peygamber Efendimiz de meşveretle mükellef tutulmuşlardır.

İstişare ile yapılan işlerde pişmanlık duyulmaz. Çünkü **"müşavere insanı pişmanlıktan koruyan bir kale gibidir."** buyurulmuştur.

Sadece kendi görüşlerini beğenen, istişareye ve başkalarının fikirlerine iltifat etmeyen kimseler çok kere doğru ve isabetli olanı bulamazlar.

Bunun içindir ki, bilginler şöyle demişler: "İstişare kendin için rahatlık, başkaları için yorgunluktur. Müşavere etmek doğru yolu bulmanın ta kendisidir. Meşveret eden pişman olmaz. Akıllı insan kendi akl-ı selimi ile diğer akl-ı selim ve ilim sahiplerinin görüşlerini birleştiren kimsedir."

Yukarıda işaret edildiği gibi, istişarede büyük hayırlar olduğu içindir ki, Cenab-ı Hak Peygamber Efendimize emir buyurmuşlardır. Hadis-i şerifte meâl olarak: **"İstişare edilen kimse güvenilen kimsedir."**¹⁰⁷ buyurulmuştur. Tabii dir ki ilim müminin zayi olmuş malıdır. Onu bulduğu yerden alacaktır. Lakin herhangi bir fikir sorulacak insanın o konuda bilgi ve ihtisas sahibi olması lüzumludur. Bununla birlikte meşveret için, şu vasıflarda bulunan kimselerden faydanılmasında büyük isabet vardır.

Kendisiyle istişare edilen kimse, akl-ı selim ve tecrübe sahibi, umur görmüş bir insan olmalıdır. Sorulan fikrin mahiyetini, haiz olduğu önemi kavramamış bir kimsenin o fikir hakkındaki görüşlerinden bir fayda sağlanamaz. Nitekim her şey akla, akıl da tecrübeye muhtaçtır, denilmiştir. O halde istişare için sadece akıllı olmak yeterli değildir.

İstişare edilen kimse kâmil bir inanç ve takva sahibi bir insan olmalı. Çünkü her iyi düşünce sağlam inanca dayanmalıdır ki, insanı saadete götürsün. Sağlam bir inanca dayanmayan düşünce, temelsiz bina gibi olur. Doğru ve metin itikat iyiliklerin dayanağıdır.

Meşveret edilen kimse; insanlara karşı müşfik, görüşleri isabetli, nasihat yapmaktan kaçınmayan ve fikrine müracaat eden kimseye sevgisi bulunan bir kimse olmalıdır. Çekememezlik veya kindarlık gibi duyguların tesiri altında bulunmamalıdır. Ayrıca istişare olunan kimsenin salim düşünceye sahip olması ve doğru fikir vermesine mani her çeşit tesirden uzak bulunması gerekir.

İşte bu durumda olan kimseler, istişare edilmeye ve fikirlerinden faydalanılmaya layık insanlardır. Böyleleriyle istişare eden kimseler kolay kolay zarar görmezler. Lokman Hekimin oğluna yaptığı şu nasihat ne kadar yerindedir. "Umur görmüş kimselerden fikir sormalısın, zira o kimseler kendilerinin çok pahalı olarak elde ettikleri fikirleri karşılıksız olarak sana verirler."

Dinimizin emirlerine göre müşavere neticesi bir işe karar verilince de artık vakit zayı etmeden ve Cenab-ı Hak'tan itimat ile onun yerine getirilmesi lüzumludur. İşlerimizde istişareye layık olduğu önemi vermekle yalnız müşküllerimizi bertaraf etmekle kalmayız, aynı zamanda hayatımız da huzur bulur ve Cenab-ı Hak tarafından Kur'an-ı Kerim'de methedilen müminlerden olmuş oluruz.

Kur'an-ı Kerim'de meâl olarak şöyle buyrulur: **"Rab'larının emirlerine icabet edenler, namaz kılanlar, işleri aralarında istişare ile olanlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan sarafedenler için, Allah katında büyük hayırlar vardır."**¹⁰⁸

Bu görevleri layıkıyla yerine getirenlere ne mutlu.

HELAL KAZANÇ TEMİNİ İÇİN ÇALIŞMAK HER MÜSLÜMANA BORÇTUR

Cenab-ı Hak yeryüzünü insanın yaşayışına en uygun bir şekilde yaratmıştır. İnsanoğlu, dünyada birçok zahmet ve meşakketleri göğüsleyecek kudret ve imkâna sahiptir. Allah Teâlâ insanı helâl kazanç temin edebilecek güç ve istidada malik kılmıştır.

İnsan kendisinde mevcuttu bu istidadını, gücünü yerinde istimal etmekle dünya hayatı için gerekli olan maişetini temin eder ve böylece mukadder olan vakte kadar yaşayışını devam ettirir.

Kur'an-ı Kerim'de meâl olarak: **İnsan için ancak çalışmasının, sa'y ve gayretinin karşılığı olduğu ve her insanın bu çalışmasının semeresini göreceği bildirilmiştir.** İşin diğer önemli bir tarafı da her insanın yarını için ne hazırladığına dikkat ve itina göstermesi hususunda uyarılmış olmasıdır. Dinimizin emirlerine göre; insan için dünyada bulunduğu müddetçe, çalışmak zorunluluğu vardır. Fakat her şeyden önce, bu çalışmanın meşru bir şekilde olması helal kazanç temini için yapılması lazımdır. Zira

108 - Şûra, ayet: 38

Dünyada elde edilen bütün servetin helal yoldan temin edilmesi şarttır ve bunun için muhakkak olan bir hesap vardır. Meşru, gayr-i meşru olduğu düşünülmeden elde edilen bir malın hesabı güç olmakla birlikte azap da icap ettirir.

Mü'min için her iki cihanın mutluluğu ancak çalışmakla ve helal kazanç temini ile mümkün olur. Çalışmamak tembellik ve meskenet içinde bulunmak Müslümanlıkla bağdaşmaz. Peygamber Efendimiz (S.A.V): **"Allah'ım, acizlikten ve tembellikten sana sığınırım."**¹⁰⁹ buyurmakla mü'minlere yol göstermişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'in bir ayet-i celile'sinde meâl olarak şöyle buyrulur: **"Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap. Yeryüzünde bozgunculuk isteme. Şüphesiz ki Allah bozguncuları sevmez."**¹¹⁰ Bu ayet-i celile dünya ve ahiret için çalışmamızın gerekli olduğunu gösteren ilahî öğütlerden biridir.

Cenab-ı Hakk'ın bizler için helal kıldığı nimetleri hiçbir kimsenin yasaklama yetkisi yoktur. Keza; O'nun haram kıldığı şeyleri de helal yapma yetkisi kimsenin elinde değildir. Bu hususta bizlere ışık tutan ve helal kazanç temini ile temiz rızıklardan faydalanmamızı emreden ayet-i celilerin meâlleri şöyledir: **"Ey iman edenler, Allah'ın size helal ettiği temiz şeyleri haram kılmayın. Hududu da aşmayın. Doğrusu, Allah, hududu aşanları sevmez. Allah'ın verdiği temiz ve helal rızıklardan yeyiniz ve inanmış olduğunuz Allah Teâlâ'dan takva üzere olunuz. (Emrine muhalefetten sakınınız)"**¹¹¹

Mü'minler birbirleriyle iyilikler ve takva yolunda adeta yarış yapmak mecburiyetindedirler. Bu iyiliklerin başta gelenlerinden biri de çalışmak ve helalinden kazanç temin etmektir. Bu sahada da inanmış kimselerin birbiri ile yarış yaparcasına çok çalışması ve temiz kazanç temini dinî bakımdan zorunludur. Kur'an-ı Kerim'de:

109 - Câmiul-Usul, 4/351, No: 2379

110 - Kasas suresi, ayet: 77

111 - Maide, ayetler: 87, 88

"Helal ve temiz olanlardan yeyiniz, salih amellerde bulununuz."¹¹² buyurulmuştur. Böyle olunca haramın her çeşidinden tembellik ve ataletten şiddetle kaçınmak başta gelen vazifelerimizden oluyor. Bu hususta birbirlerimize yardımcı olmamız, evletlerimizi da bu duygu ve düşünceye sahip kılmamız bizler için gereklidir.

Dünya, çalışıp kazanç temin etmek yeridir. Ahiret ise bu çalışmaların karşılığını bulacağımız bir yerdir. Bir müslüman için Dünya Ahiretin tarlası gibidir. Çünkü; insan dünyadan geçimini ve her çeşit maişetini burada elde etmekle birlikte Ahiret saadetini de (Cenneti de) ancak burada kazanabilir. İmam Gazali merhumun şu sözleri ne kadar yerindedir. "Çalışma konusunda insanlar üç kısımdır: Birincisi; dünyası kendisini meşgul edip, Ahiretini unutanlardır. Hiç şüphe yok ki bunlar helake düçar olmuşlardır. İkincisi; Ahireti kendisine dünya zevklerini unutturmuşlardır. Üçüncü kısım ise; dünyası kendisini Ahireti için meşgul eden kimselerin çalışmasıdır. İtidale en yakın olan çalışma tarzı işte budur. Bu yolu takip edenler kurtuluş ve mutluluğa ereceklerin ta kendileridir."

Nitekim Hadis-i Şerif'te meâl olarak; **"Dünyası için ahireti yahut ahireti için dünyasını terkedeniniz sizin hayırlınız değildir."**¹¹³ buyurulmuştur.

Çalışma ve helal kazanç temini ile ilgili bir kaç hadis meâlinin buraya derci faydalı görülmüştür.

Peygamber Efendimiz (S.A.V) şöyle buyururlar:

"Hiçbir kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir lokma yememiştir."

"Sizden birinizin eline ip alıp dağlardan odun toplayarak sırtında getirmesi ve bunu satarak geçimini sağlaması insanlara yük olmasından daha hayırlıdır."

112 - Mü'minin, ayet: 51

113 - Câmîüs-Sağır, 2/454 No: 7594

"Günahlardan öyleleri vardır ki, nafilâ namaz, oruç veya umre yapmakla o günah bağışlanmaz. Ancak, geçim temini için çalışmaktan meydana gelen yorgunluklar sebebi ile Cenab-ı Hak o günahları mağrifet buyurur."¹¹⁴ Rivayet edilen bir hadis de meâlen şöyledir:

"Dünya nimetlerini helalından kazanmak için çalışan böylece iffetini koruyup ailesinin nafakası için uğraşan veyahut da komşusuna yardımda bulunmak için kazanç peşinde koşan kimse, (kıyamet gününde) yüzü ayın on dördü gibi nurlu olarak Cenab-ı Hak'ın huzuruna varır."¹¹⁵

İslam Dininde helal kazanç temini için, çalışacak sahalardan bilhassa üç tanesi çok önemlidir. Bunlar: Ziraat, San'at ve Ticarettir. Gerek bu ve gerekse diğer çalışma sahalarında insan daima helal ve temiz kazanç temini ile görevli olduğunu hatırdâ tutması ve hayatı boyunca bunu gerçekleştirmesi lazımdır. Bir hadis-i şerifde meâl olarak Peygamber Efendimiz (S.A.V) buyururlar ki: **"Kazancın en temiz olanlarından biri de konuştuklarında yalan söylemeyen, kendilerine bir şey emanet edildiğinde ona hıyanet etmeyen, birşeyi vadettiklerinde sözlerinden caymayan, satın aldıklarında ayıplamayan, bir şeyi satarken de lüzumundan fazla övemeyen başkalarının üzerinde bulunan alacağını ödemeyi geciktirmeyen; kendi alacakları olduğu zaman borçlulara kolaylık gösteren tacirlerin kazancıdır."**

Bu konu dinî bakımdan çok büyük önemi haiz olduğu gibi, fert ve cemiyet hayatının huzur ve yükselmesi için de en önemli esaslardan biridir.

Çalışmak, helal ve temiz kazanç elde etmekle kendisine, ailesine ve milletine faydalı olanlara ne mutlu. Çünkü; böyleleri bu güzel durumları ile Cenab-ı Hakkın sevgisini de kazanmış olurlar.

114 - Keşfü'l-Hafa, 1/254, No: 783

115 - Müşkâtül-Mesabih, C: 3, S: 1437, No: 5207

İYİ İŞLER YAPMAKTA BİRBİRİMİZLE YARIŞ HALİNDE OLMALIYIZ

İnsan maddî varlığını devam ettirmek için temiz ve faydalı gıdalarla beslenmek zorundadır. Keza manevî varlığını tam ve sağlam olarak devam ettirmek için de ruhî gıdalarla beslenmek mecburiyetindedir.

İnsanın maddî gıdaları temiz ve faydalı olmadığı takdirde bunlar onun sağlığının bozulmasına hatta hayatının kaybına sebep olabilir. Bunun gibi onun manevî gıdalarının da ruh yapısına uygun olmaması sonuç itibarıyla kendisini büyük zararlara, telafi imkânı olmayan çetin üzüntülere sürükler.

Şüphesiz ki, Kur'an-ı Kerim muzdarip gönüller için bir şifa, sağlam ruhlar için de ilahî bir gıdadır. O'nun telkin ettiği güzel öğütler ve hikmetli nasihatlar ile ruhlarını gıdalandıran insanlar, iki cihanda mutlu olurlar; her çeşit üzüntüden uzak kalırlar. Bir ayet-i celilede meâl olarak şöyle buyruluyor:

"Ey insanlar, Rabbinizden size bir öğüt ve kalplerde olana bir şifa, insanlara doğruyu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir."¹⁶

Zaten akl-ı selime sahip olan kimseler bu yüce kitabın insanlara hayat bahşeden emir ve tavsiyelerinden kendilerini uzak bulundurmaya düşünmezler.

Bilinen gerçeklerden biri de şudur ki, İslam Dininde insanın değeri çok yüksektir. Bunun içindir ki, bu yüce din, bir insanın hayatını kurtarmayı, bütün insanlığa hayat vermek gibi bir başarı saymıştır. Keza bir insanın hayatını yok etmenin de bütün insanlığı yok etmek kadar büyük bir cürüm ve ağır bir günah olduğunu insanlığa duyurmuştur. Birçok ayet-i celilede müminlerin kadrinin yükseltildiği ve bir kısım ilahî emirlerde de müminlere hitap edildiği

dikkatimizi çekmektedir. Bu gerçeği gösteren ayet-i celilelerden birinin meâli şöyledir:

"Allah'ın üzerinize olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği kitap ve hikmeti hatırlayın, Allah bununla size öğüt verir..."¹⁷

Kitap (Kur'an) Peygamberimize indiği halde mü'minlere de hitap edilerek onların manevî değerinin ne kadar yükseltildiği görülmektedir. Bir ayet-i celilede de meâlen **"Bu kitap insanlara bir beyan, müttekiler için de doğruyu gösteren bir rehber ve ilahî bir öğüttür."**¹⁸ buyurulmaktadır.

İnsanın ruhuna manevî gıda olan Kur'an-ı Kerim, **Cenab-ı Hakkın insanlığa bir rahmetidir. Bu yüce kitap öğütlerine kulak verenleri kötülüklerden alıkoyar. Kendisine uyanları kurtuluşa götürür. Kendisi eğilmez ki, doğrultulsun; şaşmaz ki ona istikamet verilsin. O'nun hikmetleri hudutsuzdur. O'na dayanarak konuşan doğruyu söyler, O'nunla amel eden sonsuz mükâfat görür. O'na sınıksız sarılan doğru yolu bulmuş olur.** (Kut-ul Kulüb C.1 S.97)

Fert ve cemiyet olarak insanların yükselmesi, dünya hayatında erişilmesi mümkün olan huzuru elde etmeleri; bilgi, üstün ahlak ve akl-ı selime sahip olmaları iledir. Bu üç ana esasa malik olmayan insanların huzur ve mutluluğa ermeleri mümkün değildir. Kur'an-ı Kerim pek çok ayetlerinde bilgi ve üstün ahlak sahibi insanları över, ondaki hikmetlerin layığıyla ancak akl-ı selim sahipleri tarafından anlaşılacağını beyan buyurur. Bir taraftan insanlara saadet yollarını gösterirken, diğer taraftan bu hususlara akıl erdirmeleri için ,dikkatlerini çeker, bir örnek olmak üzere iki ayet-i celilenin meâlini buraya almak yerinde olacaktır.

17 - Bakara: 231

18 - Ali İmrân: 138

"Resulüm, de ki gelin size Rabbinızın haram kıldığı şeyleri söyleyeyim: Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayın, anaya, babaya iyilik edin, fakirlik korkusundan ötürü çocuklarınızı öldürmeyin; sizin ve onların rızkını veren biziz. Gizli ve açık kötülüklere yaklaşmayın, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Allah bunları size akıl erdiresiniz diye emrediyor."¹⁹ buyurmaktadır.

Yetim, erginlik çağına erişene kadar en iyi şeklin dışında onun malına yaklaşmayın. Ölçüyü ve tartıyı doğru yapın. Biz insanları ancak gücünün yettiği kadarıyla mükellef tutarız. Konuştuğunuzda akraba bile olsa, sözünüzde adil olun. Allah'ın ahdini yerine getirin. Allah size bunları öğüt almanız için tavsiye buyurmuştur."¹⁹

İnanmış kimseler için bu ilahî öğütlere iyiden iyiye kulak vermiş olmakla birlikte, mü'minlerin her çeşit iyilikleri yapmakta birbiriyle yarışır halde olmaları gereklidir. Meâlen Kur'an-ı Kerim de Cenab-ı Hak mü'minlere bu görevlerini şöyle hatırlatmaktadır.

"İyiliklerde birbirinizle yarışınız. Hepinizin dönüşü ancak Allah'adır."²⁰

İyiliklerde yarış halinde olan insanlara ne mutlu! Çünkü onlar, bu davranışlarıyla insanların takdirini ve Cenab-ı Hakkın rızasını kazanmak mutluluğuna eren kimseler olurlar.

19 - Enam: 151-152

20 - Maide: 48

Ö Z G E Ç M İ Ş

LÜTFİ DOĞAN 1930 yılında Gümüşhane ili Salyazı Beldesinde doğdu. Önce Kuran-ı Kerimi öğrendi ve hıfzetti. Ayrıca özel olarak Kur'an dilini (Arapça) ve dini diğer bilgileri tahsil etti. Askerlik görevini tamamladıktan sonra da özel olarak dinî bilgiler tahsiline devam etti.

İlk okulu Gümüşhane Dumlupınar İlk okulunda, orta okul ve liseyi Erzincan Devlet Lisesinde hariçten bitirdi. 1961 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girdi. 1964-1965 Öğretim yılında bu Fakülteden mezun oldu.

BULUNDUĞU GÖREVLER

- Gümüşhane Özcan Mahallesi İmam-Hatipliği
- Erzincan-Kemah İlçe Müftülüğü
- Erzincan Müftülüğü
- Ankara Müftü Yardımcılığı
- Ankara Vaizliği
- Diyanet İşleri Başkanlığı Müfettişliği
- Din İşleri Yüksek Kululu Üyeliği ve Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı
- Diyanet İşleri Başkanlığı (Vekil)
- Diyanet İşleri Başkanlığı Başkanlık Müşavirliği ve Ankara Vaizliği
- Erzurum Senatörlüğü
- Gümüşhane Milletvekilliği

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- Huzur ve Saadetin Esasları
- Mutluluğun Kazanılması (Tercüme)
- Ramuz'el Ehadis adlı eserin yayına hazırlanması
- Cihad ile ilgili Ayet-i Kerime ve Hadis-i Şerifler
- Muhtelif Dergi ve Gazetelerde yayınlanmış makaleler

Evli ve 8 çocuk babası olan LÜTFİ DOĞAN, Arapça ve Farsça bilmektedir.

"Beş şey gelip çatmazdan evvel, beş nimetin kıymetini bil. Ölüm gelmezden evvel hayatının, hastalık gelmezden evvel sağlığının, meşguliyet gelmezden evvel boş vaktinin, fakirliğe düşmezden önce zenginliğinin, ihtiyarlık gelmezden önce de gençliğinin kıymetini bil."

Camiüs Sağır, 1/49

Meal "Allah'a ve O'nun resulüne itaat edin. Birbirinizle ekişmeyin, sonra za'fa düşersiniz, kuvvetiniz gider. Bir de sabırlı, sebatlı olun, muhakkak ki, Allah sabredenlerle beraberdir."

Enfal Suresi, ayet: 46

Bir hadis-i şerif meali: "Beş şey gelip çatmazdan evvel, beş nimetin kıymetini bil: Ölüm gelmezden evvel hayatının, hastalık gelmezden evvel sağlığının, meşguliyet gelmezden evvel boş vaktinin, fakirliğe düşmezden evvel zenginliğinin, ihtiyarlık gelmezden önce de gençliğinin kıymetini bil."

Camiüs-Sağir, 1/149

01 280 542

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

KÜTÜPHANESİ

Meal: "Ey mü'minler! Allah'a ve O'nun resulüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin, sonra za'fa düşersiniz, kuvvetiniz gider. Bir de sabırlı, sebatlı olun, muhakkak ki, Allah sabredenlerle beraberdir."

Enfal Suresi, ayet: 46

Bir hadis-i şerif meali: "Beş şey gelip çatmazdan evvel, beş nimetin kıymetini bil: Ölüm gelmezden evvel hayatının, hastalık gelmezden evvel sağlığının, meşguliyet gelmezden evvel boş vaktinin, fakirliğe düşmezden evvel zenginliğinin, ihtiyarlık gelmezden önce de gençliğinin kıymetini bil."

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

01 280 542

Sağır, 1/149

01 280 542 / Depo